

diam partem rerum durante Matrimonio acquisitarum. Precipimus autem ut pro acquisitis habeatur, omne illud quod durante Matrimonio fuerit multiplicatum, quousque de utriusque bonis propter eiusmodi crimen (ab altero admissum) iudicis sententia decretum fuerit : etiam si crimen eius sit qualitatis, ut poenam imponat ipso iure.

S V M M A R I V M.

- 1 *Fiscus qui successit in bonis alicuius virtute confiscationis tenetur restituere coniugi superstiti medietatem lucrorum, sicut ipse condemnatus tenebatur.*
- 2 *In bonis superlucratis constante matrimonio transit ipso iure dominium pro medietate in quemlibet coniugem, etiam in vita eorum.*
- 3 *Solus maritus potest alienare bona acquisita & superlucrata constante matrimonio sine consensu & voluntate uxoris.*
- 4 *Licet quis habeat à iure liberam facultatem alienandi, aliqua bona, debet intelligi per contractum, non vero per delictum.*
- 5 *In generali mandato & administratione concessa, non videtur concessa administratio vel alienatio per dolum.*

L E X L X X V I I I.

1 **N**Ota dispositionem huius legis pro cuius perfecta declaratione & confirmatione dico & presuppono, quod licet maritus & vxor reputentur socij, & inter eos communicentur & diuidantur lucra acquisita constante matrimonio, vt in l. 1. & per totum tit. 4. lib. 5. ordinament. tamen sicut socius non potest disponere de bonis alterius socij, nec de parte eorum : item sicut hæres vel successor vnicus ex sociis tenetur alteri socio partem communicare & soluere pro vt ipse principalis tenebatur : ita eodem modo fiscus qui reputatur hæres & successor condemnati, tenetur coniugi superstiti partem lucrorum, & sic medietatem soluere & communicare, argumento text. in l. 2. C. ad legem Iuliam de vi, & in l. si marito, ff. de uero matrimonio, cum similibus & utrobique communiter Doctores.

Item etiam confirmatur, quia sicut vxor non tenetur de facto vel delicto mariti, nec socius tenetur ex delicto alterius socij, vt in l. 2. C. ne vxor pro marito, & in l. res uxoris, C. de donatione inter virum & vxor. & in l. si quis post hac, C. de bonis prescrip. & in l. sancimus, C. de poenis, & in l. fratris, fin. ff. pro socio, & in l. 1. §. adeo in fine, eod. tit. ita etiam in nostro casu & materia, vxor non debet perdere medietatem lucrorum delicto mariti : nec è contra maritus ex delicto uxoris.

2 Item confirmatur, quia in bonis superlucratis & acquisitis constante matrimonio : ipso iure transit dominium & possessio in vxorem pro medietate, vt in l. 1. in fine, cum lege sequenti, ff. pro socio, ergo in ea non potest maritus ei præiudicare, nec è contra argumento text. in l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris, cum similibus.

3 Rursus etiam & finaliter confirmatur & declaratur ista nostra lex, quia ratio eius dubitandi est, quia licet hodie in nostro regno maritus & vxor reputentur socij, & lucra quæsitæ inter eos constante matrimonio communicentur & diuidantur, tamen solus maritus sine licentia nec consensu uxoris potest liberè alienare prædicta lucra ad libitum suæ voluntatis : ita disponit lex final. tit. 4. libro 5. ordinament. ergo videbatur quod posset per delictum ea

alienare, argumento text. in l. alienationis verbum, ff. de verborum significat. cum simil.

4 Sed contrarium expressè disponit nostra lex, & ratio vera & mentalis potest esse, quia licet per legem quis habeat liberam potestatem & facultatem administrandi & alienandi bona alterius, debet intelligi per contractum, non tamen per delictum : textus est singularis & vnicus in iure in leg. tertia, Codice de bonis prescriptorum, vbi habetur quod licet filius habeat peculium Castrense, & possit liberè illud administrare & alienare inuito patre : tamen illud est verum & debet intelligi per viam contractus : secus tamen est per viam delicti, quia per delictum non potest alienare nec in eo patri præiudicare : & ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi & notant & commendant cæteri Doctores : reputat etiam singularem & vnicum Ioann. de Imola, in lege si finita, §. si vectigalibus, ff. de damno infecto, final. colum. Iason in §. actiones, Instit. de action. 8. colum. numero 62. ergo ita dicamus in nostro casu & lege quod licet maritus possit liberè alienare bona quæsitæ constante matrimonio, tamen debet intelligi per contractum, non verò per delictum. Confirmatur etiam, quia in generali mandato, vel libera administratione non videtur concessa alienatio per dolum : text. est notabilis in l. creditor, §. Lucius, ff. mandati, & ibi notat & commendat Bartol. Alber. & communiter Doctores, idem Bart. Paulus de Castro, & communiter Doctores in lege si sic, ff. de legat. 1. idem Bartol. & alij Doctores in lege si fin. ff. de prator. stipul. Bald. in l. 1. fin. C. de contrah. empt. idem Bald. in lege 1 ff. de milit. testament. idem Bald. in cap. cum in iure peritus, de offic. de legat. penult. colum. Iason in l. qui Roma, §. duo fratres, ff. de de verborum obligatione, 19. volum. n. 75.

T E X T V S L X X V I I.

LA muger durante el matrimonio por el delito puede perder en parte, o en todos sus bienes dotales, o de ganancia, o de otra qualquier qualidad que sean. Id est.

Vxor durante matrimonio propter crimen (aliquod) potest amittere omnia sua bona dotalia aut acquisiticia, aut cuiuscunque alterius qualitatis in partem aut in totum.

S V M M A R I V M

- 1 *Vxor constante matrimonio propter delictum non amittebat dotem nisi in quinque casibus.*
- 2 *Hodie de iure regio indistinctè potest dos confiscari in casibus in quibus bona veniunt confiscanda.*
- 3 *Quando inter maritum & uxorem interuenit pactum de dote lucranda, non confiscatur dos propter delictum.*
- 4 *Per delictum mariti dos non confiscatur & an isto casu perdat usumfructum quem habet in bonis dotalibus & applicetur fisco?*
- 5 *Per delictum uxoris, an ipsa vxor perdat dotem & applicetur fisco?*
- 6 *An vxor constante matrimonio perdat dotem etiam quoad usumfructum viuente marito?*

NOta dispositionem huius legis : pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono quòd de iure communi vxor propter delictum non amittebat dotem, nec confiscabatur præterquam in quinque casibus & delictis, scilicet læsæ maiestatis violentiæ, parricidij, veneficij, homicidij: text. est capitalis & expressus in *l. quinque legibus, ff. de bonis damnatorum*, & ibi Bart. Alb. & communiter Doctores, & à fortiori propter delictum hæresis: text. est in *cap. decreni, de hæret. lib. 6.*

Sed hodie nostra lex disponit contrarium, imò quod generaliter dos possit confiscari in totum & in partem, in casibus & in delictis in quibus habet locum confiscatio, & per consequens æquiparantur bona dotalia aliis quibuscunque bonis: & ista est propria & principalis decisio huius legis.

Adde tamen quòd si pactum esset inter maritum & vxorem de dote vel parte lucranda, delictum vxoris non noceret marito nec dos confiscaretur, sed remaneret salua marito, sicut quælibet alia actio vel obligatio quæ sibi competeret: ita probat text. in *d. l. quinque legibus, ff. de bonis damnat. cum l. seq.* & ibi communiter Doctores.

Pro quorum maiori declaratione dico & distinguo sic, quod si maritus commisit delictum, quodcunque illud sit, non confiscantur bona dotalia nec pars eorum: quia licet sit dominus, tamen tenetur restituere vxori, & sic habet bona subiecta restitutioni quæ alienari non possunt aliquo modo vel genere alienationis text. in *l. si quis posthac, C. de bonis præscriptor. text. in Authent. bona damnatorum, eodem titulo*, & ibi communiter Doctores: & idem disponit lex 7. tit. 8. p. 3. Dubium tamen necessarium est an saltem perdat vsumfructum quem habet in rebus dotalibus, vel commoditatem eius per tempus vitæ suæ? & certè videtur quod perdat, & interim durante matrimonio bona sint penes fiscum, & consequatur vsumfructum & commoditatem eius, sicut maritus deberet consequi & percipere.

Item etiam quia quando quis committit delictum propter quod bona veniunt confiscanda, similiter etiam confiscantur bona vinculata & subiecta restitutioni saltem durante vita ipsius delinquentis: quia restitutio præcisa & necessaria non debet fieri nisi post mortem naturalem secutam: ita probat text. singularis in iure in *l. Statius Florus, §. Cornel. Felici, ff. de iure fisci*, de quo articulo latius suo loco dixi. Sed his non obstantibus contrarium videtur verius & tenendum, imò quod statim bona restituantur vxori: quia maritus per talem confiscationem bonorum notoriè dicitur venisse ad inopiam, nec haberet vxor vnde se aleret: & sic ista causa & ratione prædicta bona dotalia debent restitui vxori etiam constante matrimonio, pro sustentatione propria & familiæ: argumento text. cum materia in *leg. ubi adhuc, Cod. de iure dotium*, & in terminis ita singulariter tenet Bald. Nouel. in *tract. dotis, 7. parte principali, 17. speciali.*

Si verò mulier commisit delictum, aut soluto matrimonio, & tunc indistinctè confiscantur bona dotalia vel iura & actiones competentes pro ea, etiam si bona adhuc sint penes maritum vel hæredes eius: text. est formalis & expressus qui sic debet intelligi in *l. si constante, §. fin. ff. solut. matr.* & ibi notat Bart. Bald. Paul. Imol. Cuman. & cæteri Doctores, si verò talis mulier commisit delictum constante matrimonio, tunc in quinque casibus & delictis vt dixi amittit dotem, & bona dotalia possunt confiscari:

text. est in *d. l. quinque legibus, ff. de bonis damnatorum*. Hodie tamen indistinctè amittit dotem, & confiscantur bona dotalia, vt in *l. nostra*, quæ clare procedit, quando per delictum talis mulier incurrit pœnam mortis, & matrimonium debet solui.

Sed pulchrum dubium est, quod si mulier fecit delictum, per quod non incurrit pœnam mortis, sed aliam mitiorem: taliter quòd debet remanere vitæ, an tunc confiscentur eius bona dotalia constante matrimonio, etiam quoad fructus pertinentes marito pro oneribus matrimonij, vt in *l. dotis fructus, ff. de iure dotium*, & in *l. pro oneribus, Codice eodem tit.* & reperio quod Doctores Palac. Ruuius mouet quæstionem in *repet. rubr. de don. inter vir. & vxor. folio 46. §. 66. 4. col.* & relinquit cogitandum. Sed mihi videtur absque dubio, quod pleno iure confiscentur prædicta bona dotalia; etiam quoad fructus pertinentes viro, & hoc tam de iure communi in illis quinque casibus in quibus fiebat confiscatio, quam etiam de iure nostro regio, secundum quod indistinctè fit confiscatio in omnibus delictis per nostram legem Tauri: & ista est realis intentio prædictorum iurium, & Doctores ibi, & adhuc isto etiam casu tenetur maritus præstare alimenta vxori constante matrimonio, & sic durante vita vxoris: nec ab isto onere & obligatione liberatur per confiscationem dotis. Primò quia in dubio lex vel dispositio referens se ad aliqua bona, debet intelligi simpliciter & absolute in plena proprietate & vsumfructu: argumento text. in *l. restituere, ff. de verb. signif. text. in l. videamus, §. in Fabiana, ff. de usuris. text. in l. in condemnatione, ff. de regul. iur.* Secundò, quia ista est alienatio necessaria per legem: vnde meritò potest indistinctè fieri etiam constante matrimonio, argumento textus in *l. alienationes, ff. famil. hercisc.* Item etiam quia propriè dos dicitur constante matrimonio, vt notatur in *rubr. ff. solut. matr.* Prædicta tamen limita & intellige, vt procedant, quando bona dotalia sunt propria ipsius mulieris, vel fuerunt patris vel extranei, sed non stipulati sunt sibi reddi soluto matrimonio: secus tamen est si stipulati sunt dotem sibi reddi soluto matrimonio, nam tunc licet mulier committat delictum propter quod bona veniunt confiscanda, non debet confiscari illa dos patri vel extraneo debita ex suo contractu: text. est singularis & vnicus in *l. si dotem, C. de iur. dor.* quem ad hoc reputat singularem & vnicum Bald. ibi 2. *lectur.* notat & commendat Odofred. Petr. Cinus, Iacob. Butr. Bart. Alber. Faber. Angelus, Salic. & communiter alij Doctores.

TEXTVS LXXIX.

ORdenamos y mandamos que las leyes destos nuestrs Reynos que disponen que los hijos dalgo y otras personas por deuda no puedan ser presos, que no ayan lugar, ni se platiquen si la tal deuda descendiere de delicto, o quasi delicto, antes mandamos que por las dichas deudas esten presos como sino fuessen hijos dalgo, o exemptos. Id est.

Ordinamus ac precipimus, vt horum nostrorum regnorum leges qua disponunt, vt Fidalgui, (Nobiles aut quasi nobiles) & quedam alia persona, non possint propter debitum trahi in carceres, non habeant locum nec vsum, si eiusmodi debitum venerit ex (commissio) crimine aut quasi crimine, quin potius precipimus, vt pro eiusmodi debitis maneant incarcerati, haud minus quam si Fidalgui non essent.

S V M M A R I V M.

- 1 *An & quando nobilis possit incarcerari pro debito civili?*
- 2 *Quis sit effectus cessionis bonorum?*
- 3 *In debito descendenti ex delicto non habet locum cessio.*
- 4 *Quando nobilis negavit se nobilem tempore contractus non gaudet privilegio.*
- 5 *An & quando debitor fugiens ad Ecclesiam gaudet eius privilegio.*
- 6 *Quis dicatur nobilis hodie in nostro regno?*

L E X L X X I X.

Nota dispositionem huius legis, quod nobilis non potest incarcerari pro debito, nisi descendat ex delicto. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico & præsuppono, quod de iure communi debitor potest incarcerari, saltem donec cedat bonis: text. est formalis & expressus in l. 1. & per totum, Cod. qui bonis cedere possunt, & ibi communiter Doctores: & idem disponit lex prima, & quarta, tit. finali, part. quinta, & effectus huius cessionis est, quod bona vendantur & satisfiat creditoribus, & nihil penitus dimittatur debitori, nisi tantum pannicularia: ita probat textus in lege penultima, ff. de cessione bonorum, & ibi Glossa ordinaria, Bartolus, Albericus & communiter Doctores, probat etiam text. in l. diuus, ff. de bonis damnatorum, ubi dicitur quod etiam ista reseruantur condemnatis ad mortem, & potest & debet fieri talis cessio sine aliquo actu ignominioso, text. in l. antepenultima, Codice qui bonis cedere poss. & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores.

Item etiam effectus huius cessionis est quod in bonis postea quaesitis non tenetur debitor in solidum, sed tantum in quantum facere potest: text. est in l. 4. de cessione bonorum: text. in §. fin. Instit. de action. & utrobique communiter Doctores, & idem disponit lex 3. titulo fin. 5. part. Quod est verum & procedit, præterquam si talis debitor bona sua in fraudem alienavit, & effectus est non soluendo: quia tunc non gaudet beneficio cessionis: textus est singularis & vnicus in l. fin. §. fin. ff. qua in fraud. credit. quem ad hoc notat & commendat ibi Gloss. ordinaria Bartolus & communiter Doctores, & reputat singularem & vnicum Alb. fideiussor tamen non liberatur per talem cessionem debitoris, nec gaudet beneficio eius: quia est beneficium merè personale quod non transit ad alium: text. est singularis & vnicus in l. hæres à debitore, §. quod si stipulator, in fin. ff. de fideiussor, secundum Bartol. Alber. Bald. Paul. & communiter Doctores ibi: & idem disponit lex 3. titulo fin. 5. part. Hodie tamen in nostro regno non prodest nec sufficit ista cessio debitori, sed præcisè tenetur soluere & in solidum, alias potest incarcerari, & debet detineri in carcere donec soluat, vel seruiat creditori in recompensam debiti: ita disponit lex 5. tit. 12. lib. 5. ordinat. & pragmatica 78. cum duabus sequentibus, quæ quidem leges & earum dispositio habent locum in vili & plebeio non verò nobili qui vulgo dicitur *Hidalgo*: & à fortiori in milite & maiori dignitate constituto: ita determinat nostra lex & ista est eius vera & realis dispositio.

Et licet antea idem dispositum erat per leg. 4. tit. 12. lib. 5. ordinat. tamen nouiter ista lex intelligitur de debito descendente ex contractu: secus si descendit ex delicto vel quasi: quia tunc nobilis non

gaudet prædicto privilegio, imò potest liberè incarcerari sicut quilibet plebeius: & in tantum est verum quod nobilis non potest pro debito incarcerari, vt procedat & habeat locum etiam si renuntiet huic privilegio, imò etiam si renuntiet cum instrumento: quia est remedium reuerentiale toti generi nobilitatis, cui per particularem derogari non potest, argumento text. in l. alia, §. eleganter, ff. soluto matrimonio, & ibi communis opinio.

Item quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in l. liber homo, ff. ad l. Aquiliam. Item quia est quadam species seruitutis, cui nemo potest se obligare, vt in l. Ticio centum, §. Ticio centum, et secundo, ff. de cond. & demonstrat.

Limita tamen & intellige nostram legem cum materia, præterquam si tempore contractus & obligationis talis debitor negavit se nobilem: quia tunc non gaudet privilegio, sed potest bene incarcerari: quia ille qui negat qualitatem suæ personæ, ex qua datur sibi aliquod privilegium, amittit illud: text. est notabilis & ibi Gloss. ordinaria & communiter Doctores in l. 1. C. ad Maced. text. in l. qui cum se, ff. de re iudic. text. in l. 1. & 2. & per totum, C. si minor. se maior dixer. text. in l. 4. §. 1. ff. quod cum eo. text. in l. quid enim, ff. de dolo. text. in l. fin. C. de calum. Quod limita & intellige nisi creditor qui cum nobili contrahit sciret ipsum nobilem, quia tunc non amittit eius privilegium, argumento text. in l. 1. cum donationis, C. de transact. text. in l. his qui se obtulit, cum l. seq. & sequen. ff. de rei vend. text. in l. qui se liti obtulit, ff. de petit. hæred. text. in l. 1. §. si intelligatur, ff. de adit. l. edict. text. in l. ea qua, ff. de contrah. empt. text. in l. 1. §. fin. de action. empt. text. in l. nemo videtur de regul. iur. Item intellige quando negavit scienter: secus si ignoranter: quia tunc non perdit eius privilegium, argumento text. notab. in suo casu in c. 1. §. Vasallus, et 1. si de feudo defuncti consentio sit inter dominum & agnatum, in Usibus feud. & ibi Bald. & communiter Feudistæ.

Quæro tamen an in casu, quo talis debitor non sit nobilis nec persona privilegiata, si fugiat ad Ecclesiam possit de ea extrahi, & breuiter & resolutiue dico quod non: ita probat text. in l. presentis, §. 1. C. de his qui ad Eccles. conf. & ibi communiter Doctores tenet etiam Abb. & communiter Canonistæ in c. inter alia, de immun. Eccles. Hodie tamen in nostro regno bene potest extrahi seruata forma posita in pragmatica pen. lib. prag. scil. requisito iudice Ecclesiastico, vt extrahat & tradat iudici sæculari, præstita prius ab ipso iudice sæculari cautione, quod non procedet contra debitorem ad pœnam corporalem, & si iudex Ecclesiasticus non fecerit, ipse iudex sæcularis poterit liberè facere, & extrahere sine scandalo, & hoc est hodie dispositum in nostro regno per dict. prag. ex eo quod debitor obligauit personam pro debito. Item etiam ex eo quod contra personam debitoris est quoddam ius reale & quadam species seruitutis: quia tenetur seruire creditori pro debito. Item quæro quod debitum dicatur descendere ex delicto vt nobilis possit incarcerari? Et breuiter & resolutiue dico, quod illud quod principaliter venit & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, vt si ex furto, violentia vel alio delicto debeat aliquam res: vel quando ex delicto in iure fit æstimatio ciuilitè in pecunia: vel quando ex aliquo delicto publico vel priuato, vt homicidij, falsitatis, vel alterius vltra pœnam corporalem sit condemnatio in aliquo interesse partis, quia pro illo potest reus capi, & detineri in carcere, licet sit nobilis, vt in nostra lege & iste sit eius verus & realis sensus & intellectus.

Postremo

Postremò & finaliter quæro, quis dicatur nobilis? & breuiter & resolutiue dico quod nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & priuilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebeiorum dignitate, officio, vel scientia, ita probat text. in l. 1. & per totum, Codice de dignitate, libro 12. & ibi Odofred. Bartol. Platea, Lucas de Penna & communiter Doctores: & istam distinctionem tenet expressè Baldus in lege fin. Cod. de seruis fugit. in fin. & in tantum filius vel descendens ab isto dicitur nobilis quod etiam si mater vel linea materna sit vilis & plebeia dicitur nobilis: quia potentior est substantia & materia quàm forma: & ab ea denominatur tanquam à potentiore causa & effectu. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebeius, filius & descendens erit plebeius, & non gaudet priuilegio nobilitatis: ita probat textus notabilis in lege nobiliores, Codice de commer. & mercat. & ibi Doctores: text. in leg. fin. C. de seruis fugitiuis, & ibi Bald. & alij Doctores: text. in cap. venerabis de prabend. text. in lege 2. & 3. tit. 21. part. 2. textus in l. 1. tit. 10. part. 7. Item etiam in tantum, hoc est verum, vt procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum istud ius & priuilegium descendat à sanguine, & iura sanguinis & naturalia reperiantur in eo, meritò ad eum transit nobilitas & eius priuilegium, argumento text. in l. generaliter, §. cum autem, Codice de instit. & substit. text. in l. ex facto, §. si quis rogatus ad Trebel. textus in lege cum pater, §. volo, de legat. 2. textus in l. Lucius, la 2. §. fin. eodem titulo, & in terminis ita tenet Bartol. in lege final. C. de verborum signif. & ibi communiter alij Doctores & ita disponit text. in l. 1. tit. 11. part. 7. Quod tamen limita & intellige, quando est natus ex vnica concubina retenta in domo: secus verò si sit spurius vel vulgo quæsitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali priuilegio, vt tenent prædicti Doctores, & probat textus in l. pen. ff. de concubinis, & ibi Bart. & communiter Doctores: in Authen. licet, Codice de natur. liber. & vnde sumitur, & probat expressè lege 3. tit. 11. part. 4. & lex 2. & 3. titulo 13. part. 4. & l. 1. & 2. & per totum, tit. 14. part. 4. Et si quæras quare filius sequitur conditionem & statum matris & non patris, quoad libertatem vel seruitutem: & per consequens si mater est libera & pater seruus, filius erit liber: si verò mater est serua, & pater liber, filius erit seruus: vt in l. partum, C. de rei vend. dicas quod vera & fundamentalis ratio est, quia in causa status est maior fauor filiorum: quia tribus temporibus attenditur libertas & status matris, scilicet conceptionis, partus, & mediij temporis, vt in l. seruorum, §. ingenui, ff. de statu hominum. & in §. 2. Inst. de ingenuis, quoad nobilitatē verò non attenduntur prædicta tempora, idēd quoad eam filius necessariò sequitur conditionem patris, per prædictas rationes, & in terminis istam rationem ponit Bald. in l. fin. C. de seruis fugit. & priuilegia eorum vide per l. 1. & totum, tit. 2. lib. 4. ordinament. Item adde pro complemento quòd mulier quæ nubit viro nobili dicitur nobilis & gaudet priuilegio mariti, maritus verò non gaudet priuilegio vxoris: textus est in l. fœmina, ff. de Senat. & ibi communiter Doctores: textus in l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. text. in l. mulieres, C. de incolis, lib. 10. text. in l. 3. tit. 21. 2. p. & durat tale priuilegium post mortem mariti, dum fuerit vidua, vt dictis iuribus, & in l. filij, §. vidua, ff. ad municipales.

EL marido no pueda accusar de adulterio a vno de los adulteros seyendo binos: mas que a ambos adultero y adultera los aya de acusar, o a ninguno. Id est:

Maritus accusare non possit adulterij adulterorum alterum illis viuentibus, verum vt vtrumque accuset, adulterum videlicet & adulteram aut (eorum) nullum.

TEXTVS LXXXI.

SI alguna muger estando con alguno casada, o despolada por palabras de presente en faz de la sancta madre Yglesia cometiere adulterio que aunque se diga y prueue por algunas causas y razones que el dicho matrimonio fue ninguno, ora por ser parientes en consanguinidad o afinidad dentro del quarto grado, ora porque qualquiera dellos sea obligado antes à otro matrimonio: o aya fecho voto de castidad o de entrar en religion, o por otra cosa alguna pues ya por ellos no puedo de hazer lo que no deuan; que por esto no se escusen a que el marido pueda acusar de adulterio, assi a la muger como al adultero como si el matrimonio fuesse verdadero. Y mandamos que en estos tales que assi auemos por adulteros y en sus bienes se execute lo contenido en la ley del fuero de las leyes que fabla cerca de los que cometie ren delicto de adulterio. Id est:

Si qua mulier alicui nupta, aut sponsa per verba de presenti in facie sancta matris Ecclesia adulterium commiserit, etiam si dicatur & aliquibus causis & rationibus probetur, & prædictum matrimonium fuisse nullum, aut quia essent cognati consanguinei aut affines intra quartum gradum: aut quia eorum alter Matrimonio antea teneretur: aut vouerit castitatem, aut ingressum Religionis, aut ob aliam quamuis causam, quando iam per illos non steterit, quin facerent quod non deberent, propter eiusmodi causas non excusentur, quin maritus possit tam uxorem quam adulterum accusare adulterij perinde ac si matrimonium esset verum. Et precipimus, vt in eiusmodi quo pro adulteris habemus, & in eorum bona animaduertatur, prout habetur in lege Fori legum vbi agitur de iis qui admiserint crimen adulterij.

TEXTVS LXXXII.

EL marido que matare por su propria autoridad al adultero, y la adultera aunque los tome in flagranti delicto, y sea justamente hecha la muerte no gane la dote, ni los bienes del que matare: salvo si los matare o condemnare por autoridad de nuestra justicia, que en tal caso mandamos que se guarde la ley del fuero de las leyes que en este caso disponen. Id est:

Maritus qui propria autoritate adulterum & adulteram occiderit, quamuis eos deprehenderit in flagranti delicto, & mors iustè sit inflicta non lucretur dotem, nec occisi bona: nisi eos condemnauerit aut occiderit autoritate nostra iustitia: nam in eiusmodi casu precipimus, vt seruetur Lex Fori legum in hunc casum disponentium.

S V M M A R I V M

- 1 De iure naturali primo non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.
- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus & quidam reprobatus.

- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?
- 4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus praterquam matrimonialis.
- 5 De iure civili positivo quidam coitus est punibilis, quidam non: & primo est punibilis cum virgine & vocatur stuprum.
- 6 An hodie poena stupri sit correcta de iure canonico?
- 7 Dispositio iuris canonici circa stuprum commissum cum virgine sit servanda, etiam in terris imperij & foro seculari.
- 8 An ille qui virginem corrumpit teneatur ducere eam in uxorem & eam dotare, an verò teneatur ad unum tantum?
- 9 Si ille qui virginem corrumpit non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, an teneatur poena stupri imposita de iure civili?
- 10 An ille qui corrumpit & defloravit virginem spontè & sic ea volente & consentiente, teneatur aliqua poena?
- 11 Si virgo postquam fuit corrupta ab uno, contraxit matrimonium cum alio, possit aliquid petere à corruptente?
- 12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta, potest dotem petere à patre?
- 13 Ille cui debentur alimenta ex iuris dispositione, licet se ipsum aluerit poterit petere alimenta ab obligato.
- 14 Secundo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum vidua.
- 15 Tertio est punibilis coitus & accessus cum consanguinea.
- 16 In probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos.
- 17 Si consanguineus reperitur in eodem lecto cum consanguinea, an ex hoc presumatur inter eos copula?
- 18 Qualiter probetur copula in peccato nefando contra naturam?
- 19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cum Sacerdote, vel Religioso, vel coniugato.
- 20 An leges regales punientes concubinas clericorum valeant & teneant, cum ex hoc infamentur ipsi clerici?
- 21 Ad hoc ut concubina clerici incurrat poenas legales, an sufficiat habuisse accessum ad clericum vel coniugatum vel requiratur quod publicè & manifestè retineatur pro tali concubina?
- 22 Si concubina clerico fuerit coniugata: an incurrat poenam impositam per predictas leges regias?
- 23 Quinto & principaliter est punibilis accessus inter dominam & servum proprium.
- 24 Sexto & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adu-
tam.
- 25 Si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam & incarceratam, acriter debet puniri.
- 26 Septimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius secta.
- 27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus, quando quis contraxit bis matrimonium.
- 28 An mulier que contraxit bis matrimonium puniatur eadem poena qua masculus?
- 29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an gravius puniatur?
- 30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidum de iure, an habeat locum predicta poena?
- 31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum, vel tertium matrimonium, an incurrat poenam predictarum legum?
- 32 Nonò & principaliter est punibilis accessus contra naturam, & qua sit eius poena?
- 33 Si vir vel masculus habeat accessum ad uxorem, vel aliam mulierem, contra naturam qualiter puniatur?
- 34 Si foemina cum alia foemina agat & habeat accessum contra naturam, qualiter puniatur?
- 35 Decimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum animali: & qua sit poena eius, & an ipsum animal debeat puniri?
- 36 Undecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus commissus per vim.
- 37 An ista poena raptus habeat locum in foemina recipiente virum?
- 38 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in sponso de futuro rapiente sponsam de futuro?
- 39 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in marito vel sponso de presenti?
- 40 Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur?
- 41 Si quis per vim cognovit aliquam mulierem non interueniente rapto, qua poena teneatur?
- 42 Si quis rapuit & cognovit virginem immaturam, nondum viri potentem, qua poena puniatur?
- 43 An raptor vel ille qui per vim cognovit aliquam mulierem possit cum ea contrahere matrimonium, & poenam evitare?
- 44 Si raptor & mulier rapta confiteantur se ante contrulisse matrimonium, an evitabunt poenam?
- 45 Poena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam meretricem.
- 46 Duodecimo & principaliter est punibilis coitus & accessus cum muliere coniugata & vocatur adulterium.
- 47 Qua sit poena adulterij, tam de iure communi quam Regio.
- 48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier que commisit adulterium teneatur?
- 49 Quis possit accusare de adulterio?
- 50 Qualiter & quando probetur adulterium?
- 51 An & quando maritus possit propria autoritate interficere adulteros?
- 52 An leges seculares permitentes maritum posse occidere adulteros, sint licita & servanda, cum ex hoc talis maritus incurrat peccatum mortale?
- 53 In tantum maritus potest occidere uxorem repertam in adulterio, ut procedat & habeat locum etiam si sit pragnans.
- 54 Mulier pragnans propter delictum benè potest condemnari ad mortem, & valet sententia? sed executio suspenditur donec pariat.
- 55 In tantum maritus potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto, ut procedat & habeat locum, etiam si sit clericus constitutus in sacris.
- 56 Si maritus interficiat uxorem & adulterum in flagranti crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur?
- 57 In delictis quando agitur de reo absolubendo, in dubio debet intelligi aliquod esse factum tempore & loco permissio.

- 58 Si maritus interfecit uxorem & adulterum, non tamen repertos in delicto, an excusetur si probet eos commisisse adulterium?
- 59 Verus & realis intellectus ad textus in lege diuus Adrianus, ff. ad leg. Pompe. de Parricid.
- 60 An & quando maritus possit interficere illum quem habet suspectum de uxore?
- 61 An in casibus de quibus maritus potest interficere adulteros, possit alteri vindictam committere & demandare?
- 62 An maritus qui potest adulteros repertos in delicto occidere, possit secum adducere socios & amicos ut ei prestent opem & auxilium?
- 63 An maritus occidens uxorem propria autoritate lucretur dotem & alia bona eius?
- 64 An maritus qui propria autoritate interfecit uxorem & adulterum, possit succedere ab intestato filiis vel heredibus eorum?
- 65 Si uxor requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo, an possit licite requirentem decipere, ut iniuriam vel mortem patiatur.
- 66 An custos alicuius Castri vel fortalitij requisitus ab alio ut recipiat pecuniam pro traditione committenda, possit decipere ipsum requirentem.
- 67 An index requisitus à litigante ut pecuniam recipiat, possit decipere requirentem & fingere se velle facere?
- 68 Si maritus decessit antequam mulierem accuset de adulterio an possit petere dotem, & ei possit ob stare aliqua exceptio?
- 69 Si uxor adultera decedat & heredes eius petant dotem à marito, an possit maritus eis opponere exceptionem de adulterio?
- 70 Si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum cum alio, an perdat dotem?
- 71 Quas excusationes vel exceptiones habeat uxor adultera?
- 72 An maritus teneatur simul adulterium & adulteram accusare.
- 73 Qua sit pœna lenocinij, tam de iure communi quam Regio.
- 74 Si probetur quòd quis intercedebat tanquam leno inter aliquos, tamen non fuit consummatum delictum, qua pœna teneatur.
- 75 Si mulier coniugata habeat filium ex adulterio de quo ipsa est certa, maritus autem ignorat, quid faciet in conscientia.

L E X L X X X.

Cum duabus legibus sequentibus.

Istæ tres leges tractant de delicto adulterij de quo perfectè & magistraliter intendo tractare. Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod de iure naturali primæuo antequam esset lex scripta vel matrimonium institutum, non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis: textus in *Authentic. quibus modis natur. efficitur legit. §. liceat igitur versiculo nec enim collat. 6.* cuius pulchra verba sunt, nec enim à principio, quando sola natura sanciebat homines, antequam scripta prouenirent leges, fuit quadam differentia naturalis atque legitimi, textus in *Authentic. quibus mod. naturales efficiantur sui §. natura. collat. 7.* cuius verba sunt, natura si quidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret, scriptis nondum po-

fitis legibus, omnes similiter quidem liberos produxit ingenuos, probat etiam textus in lege prima §. ius naturale, ff. de instit. & iur. ibi, hinc descendit maris atque fœmina coniugatio, textus in capite ius naturale 1. dist. text. in §. primo Institut. de iure nat. gent. & ciuil. & utrobique Glossa ordinaria & communiter Doctores & per ista itra istam sententiam & conclusionem ponit Azor. in *summa, Codice de natur. liber. 2. columna numero tertio*, Bartol. notabiliter in *leg. in concubinato*, ff. de concubinis 1. columna numero tertio, Angel. de Aretin. in §. primo Institut. de iure natur. gent. & ciuil. numero quinto, aded quod de illo iure frater vel consanguineus licite poterat coire cum forore, vel alia qualibet consanguinea propter paucitatem gentium, secundum prædictos Doctores.

Hodie tamen post leges scriptas quidam coitus est licitus & quidam reprobatus. Coitus licitus est matrimonialis: quia matrimonium institutum est à Deo Domino nostro propter generationem suscipiendam, & fornicationem euitandam, ut habetur *Gen. cap. 2.* & habetur per *Paulum ad Corinthios capite 7.* & in capite sicut §. his ita 23. quest. 2. & in capite quidquid ead. causa & quest. & in capite quòd Deus coniungit 33. quest. 2. & in capite nerui in fin. 13. distinct. & in cap. omnes 27. quest. 2. & in cap. 1. & per tot. de sponsal. & matrim. & in cap. gaudemus de diuortijs & in *Authentic. de nuptiis per totum collat. 4.*

Imò in matrimonio est castitas & maxima pudicitia, textus est in *leg. mulier, §. cum proponeretur*, ff. ad *Trebell.* ibi, quòd & mulieris pudicitia & parris voto congruebat. textus in *l. castitati, Cod. ad legem Iul. de adulter.* textus in *leg. consensu, §. si qua igitur*, ibi, quòd maxime etiam castas exasperat, *C. de repud.* textus in *cap. Nicana 31. dist.* ibi, nuptias & castitatem esse cum propria coniuge. textus in *cap. hac autem 30. distinctio*, textus in *cap. Deus, 31. quest. 1.* cuius verba sunt, Deus masculum & fœminam propagandi generis causa nuptiali castitati coniungit. Et an venialiter peccet maritus qui solùm causa libidinis & voluptatis explendæ ad uxorem accedat, vide notab. per *Gloss. & Doct. in d. cap. quidquid 32. quest. 2.* & notabiles effectus & commoda matrimonij vide notabiliter & meliùs quàm alibi per *Ioannem de Neuizanis, in sua summa imperiali, in parte, est nubendum.*

Omnis autem alius coitus præterquam matrimonialis est illicitus & reprobatus de iure diuino, & in eo communiter est peccatum mortale, ut habetur *Deuteronomij capite 5.* ibi, neque mœchaberis, transumptiuè in *capit. nemo 32. quest. 4.* & in *cap. dicat aliquis & in capit. sicut non*, ibi, simplex enim fornicatio in sacra scriptura prohibetur ead. caus. & quest. castitas enim valde amabilis est Deo, aded quòd ipsa sola potest animas suæ maiestati præsentare, ut in *Auth. de leno, §. sancimus, collat. 2.* imò sola voluntas deliberata sine actu inducit peccatum mortale, ut expressè dicit Dominus noster in *Euangelio Matthæi cap. 5.* Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo, & habetur transumptiuè in *capite qui viderit 32. quest. 5.* & in *capite unum, §. criminis 25. distinct.* & in *cap. omnis de poeni. dist. in. 1.* & in *cap. sed pensandum 6. dist.* Vnde fugiendum est à fornicatione tanquam à peste, quia vltta peccatum mortale plura damna & incommoda affert.

De iure autem ciuili positio aliquis coitus est punibilis & aliquis non: & primò est punibilis

cum virgine: nam si quis virginem etiam volentem corruerit, committit delictum quod vocatur stuprum: textus est capitalis in lege stuprum, ff. ad legem Iuliam de adulter. cuius verba sunt, *stuprum committit qui liberam mulierem consuetudinis causa non matrimonij continet, excepta videlicet concubina, adulterium in nupta admittitur: stuprum in vidua, vel virgine, vel puero committitur: text. in l. inter liberas, §. lex Iul. eodem titulo, textus in l. inter stuprum, ff. de verbor. significat. textus in l. cum qui duas, Cod. ad legem Iuliam de adulteriis, textus in l. qua adulterium eodem titulo, cuius pœna de iure communi est in honesta persona, & in dignitate constituta, publicatio medietatis bonorum: & in vili persona coërtio corporalis arbitraria cum relegatione: textus est, item lex Iulia, de adulteriis versiculo final. Instit. de public. iudic. cuius verba sunt, pœnam autem eadem lex irrogat peccatoribus, si honesti sunt, publicationem partis dimidia eorum bonorum: si humiles, corporis coërtionem cum relegatione, & ad hoc illum textum notat & commendat ibi Faber, Angel. Nicob. de Neapol. Plat. & communiter Doctores Alber. & Doctor. in l. si adulterium cum incestu, §. primo ad legem Iuliam de adulteriis, Salicet. notat. in l. cum qui duas prima columna, num. 2. Cod. eodem titulo, Angel. de Aret. in tract. mat. in parte che me ai adulterato la mia dona. 15. columna versic. quaro quando dicatur committi stuprum, &c. & idem disponit lex 2. tit. 19. 7. parte, & eadem pœna imponitur ipsi mulieri: quia ipsa dicitur delinquere & committere stuprum, vt probant prædicta iura: & adde quod istud delictum potest accusari, vel per iudicem ex officio inquiri infra quinque annos tantum textus est in l. mariti, §. præterea, & §. hoc quinquennium, ff. ad leg. Iul. de adult. & probat præd. l. part.*

6 Aduertendum tamen quod hodie ista pœna videtur correctæ de iure canonico: quia ille qui virginem corruerit tenetur eam ducere in vxorem & similiter eam dotare secundum qualitatem suæ personæ: si verò ipsa vel pater eius noluerit cum eo contrahere, tunc competenter dotabit eam textus est notab. & capitalis in cap. 1. de adult. & stupro, cuius verba sunt, *si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit vxorem: si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt, & ibi not. Innocent. Hostiens. Ioann. An. Anton. de Aut. Abb. Panor. Card. Anchar. Ioann. de Ana. & communiter Doctores probatur etiam originalis Exod. 22. cap. vbi dicitur, *si seduxerit quis virginem nec dum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam vxorem.**

7 Vnum tamen est quod dispositio illius capituli & eius pœna videtur intelligenda solum de iure canonico, & in terris Papæ, non verò in terris Imperij vel alterius regis vel domini temporalis: quia in eis seruabitur ius commune ciuile, de quo supra dictum est: & in expresso ita tenet Salic. in l. cum qui duas, 1. columna, num. 3. Cod. ad legem Iul. de adult. An. in addit. Ang. de malef. in part. che me ai adult. 19. col. versic. tu autem in hac materia, & videtur tenere Glossa ordinaria Ant. de Butr. Card. & clariùs & expressiùs Abb. Panor. & magis communis opinio in cap. 2. eiusdem tit. de adult. sed de communi stylo & consuetudine in nostro regno semper seruatur in practica dispositio textus in d. cap. 1. de adult. & eius pœna.

8 Præsupposito autem quod dispositio textus in d. cap. de adult. procedat & habeat locum tam in foro

ciuili quàm canonico pro maiori & necessaria declaratione eius. Primò quæro, an præcise & copulatiue ille qui virginem corruerit teneatur ad illa duo, scilicet ducere eam in vxorem, & insuper eam dotare? Et videtur quod sic, quia ille textus hoc expresse probat dum loquitur copulatiue, dotabit eam, & habebit vxorem: & ita tenet ibi Innoc. Hostiens. Ioan. Ang. Ant. de Butr. & Card. Ex quo deducitur & infertur secundum eos quod illo casu compellitur quis inuitus & præcise contrahere matrimonium iudicis autoritate ratione delicti commissi: facit etiam textus in cap. 1. de eo qui duxit in matrim. quam pol. per adult. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod alternatiue teneatur vel ducere eam in vxorem, vel dotare: & hoc probat textus in cap. 2. eiusdem tit. ibi, *aut quam suprauit, vxorem habeat: aut si renuendam putauit, corporaliter castigatus excommunicatusque in monasterium in quo agat pœnitentiam detrudatur, & istam sententiam & conclusionem tenet expresse Abb. Panor. in d. cap. 1. col. 1. num. 4. vbi dicit, quod si non ducit eam, tenetur eam bene dotare, taliter quod debet plus dare quàm eo casu quo eam duceret, & ibi Anchar. 2. columna, num. 5. Ioan. de Ana. 2. columna, versic. notab. secundum Innoc. & ita seruatur in practica, & sic iam ego iudicauit.*

Adde tamen, quod si prædictus reus delinquens nullum eorum vellet facere scilicet nec eam in vxorem ducere nec dotare: vel fortè non potest aliquid horum facere, quia est vxoratus, vel est ita pauper quod non potest soluere dotem, tunc poterit per iudicem puniri pœna supradicta iuris ciuilis: ita aperte colligitur ex mente Glossæ & Doctorum in dicto cap. & in locis supra citatis. Item eo casu quo non vult eam ducere in vxorem, sed tantum dotare, debet adhuc puniri aliqua leui pœna, quæ omnia notantur & colliguntur ex dicto capite 1.

Secundò quæro, an dispositio textus in d. cap. 1. de adulter. & eius pœna, habeat locum etiam si quis corruerit & deflorauit virginem sponte, & sic ea volente & consentiente? & videtur quod non: imò tunc corrumpeus euitat pœnam: quia requiritur ex parte corrumpeus violentia, vel saltem persuasio, fraus, vel dolus, quibus eam subducatur: quod probat textus in dicto cap. 1. in quantum dicit, *si seduxerit quis virginem, &c. probat etiam text. in l. 1. versic. is autem, ff. de seruis fugitiuis, vbi probatur quod quando quis delinquit incitatus à persona vel re super qua delinquitur, mitius punitur quia euitat pœnam si postea pœniteat, & lucrum perceptum restituat: vnde si quis seruum fugitiuum ad se venientem detineat & occultauit, sed postea infra 20. dies domino restituat, euitat pœnam: & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. & communiter alij Doctores idem Bartol. in l. qui ea mente, ff. de furtis prima columna, secunda opposit. Ex quo infertur quod si in domum alicuius veniunt gallinæ vel pulli alterius, vel animalia similia, & ille retineat cum mala fide, & postea pœnitentia ductus, dimittat vel domino reddat, non punitur, sed excusatur à pœna: probat etiam textus in l. tertia, §. si quis volentem, ff. de libero homine exhibendo, vbi habetur quod non tenetur quis pœna illius edicti vel tituli, quando liberum hominem volentem retinuit: tamen si dolo, fraude, vel calliditate retinuit, vel seduxit, bene tenetur: textus in lege prima, §. persuadere, ff. de seruo corrupto, vbi habetur quod persuadere & compellere alium æquiparantur: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet*

Dixit in regula scienti, de regulis iuris, in 6. 1. opposit. Faber in suo breuiario in l. unica, Codice de raptu virginum in fin. & ibi Bald. pual. columna, numero vigeſimo, probat etiam textus in l. final. titulo septimo libro quarto foro ll. vbi disponitur, quod si aliqua mulier soluta sponte intrauerit in domum alterius causa libidinis, non punitur reus aliqua poena. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod etiam si non interueniat nec probetur aliqua violentia vel persuasio, sed ipsa virgo sponte acquieuit, procedit & habet locum dispositio textus in dicto cap. primo, & eius poena, quia semper praesumitur seducta & decepta, argumento textus notabilis in iure in l. unica, §. penult. Codice de raptu virginum versic. quia hoc ipsum, cuius verba sunt, quia hoc ipsum velle mulierem ab insidiis nequissimi hominis qui meditatur rapinam inducitur, nisi etenim eam sollicitauerit nisi odiosis artibus circumuenerit, non facit eam velle in tantum dedecus sese prodere, & isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem tenet Abbas Panormit. in dicto capite primo 1. notabili, & Ioann. de Ana. prima columna, & 1. notabili. Confirmatur, quia quando quis patitur sibi inferri offensam in corpus, consensus offensi non excusat delinquentem: quia nemo est dominus membrorum suorum, ut in l. liber. homo, ff. ad legem Aquilianam cum similibus, & isto fundamento & ratione istam eandem sententiam & conclusionem tenet Petr. de Ver. in addit. ad Iacob. Butr. in l. raptores, Cod. de Episcop. & cleric. Sed ultra Doctor. pro concordia videtur dicendum, quod si probetur violentia, dolus, vel persuasio viri absque dubio teneatur, similiter etiam in dubio, quando non constat de eius violentia, dolo, vel persuasione teneatur, licet mulier consenserit, si verò expressè constat & probetur quod ipsa mulier se ingessit & consensit absque aliqua violentia, dolo, vel persuasione viri, nullo modo teneatur: & ita procedat prima sententia & opinio Dini & aliorum, & ita ego practicarem.

11 Tertiò principaliter quaero, si forte ista virgo postquam fuit corrupta contraxit matrimonium cum alio, & non cum ipso corruptente, & habet dotem competentem à patre vel matre, vel ex suo patrimonio: an talis corruptens teneatur eam dotare, & habeat locum dispositio, textus in dicto c. 1. & videtur quod non. Primò, quia cessat ratio fundamentalis illius capituli, nam ipsa mulier iam est nupta, & impossibile est de iure quod corruptens ducat eam in uxorem. Item etiam est dotata & reperit cui nubere possit: ergo non superest aliquid agendum ab ipso corruptente. Confirmatur, quia licet pater vel ascendens teneatur alimenta praestare filio vel descendenti, tamè illud est verum & procedit praeterquam si habeat officium vnde se alere possit: textus est in l. si quis à liberis versicul. denique, ff. de liberis agnoscendis, & ibi communiter Doctores. Sed ego teneo contrarium, imò quod adhuc teneatur ipse corruptens eam dotare: quia licet ipsa aliunde fuerit dotata, non tamen eximitur ipse ab obligatione quam de iure incurrit: nec est inconueniens, quod constante matrimonio ipsa mulier nupta recipiat dotem vel augmentum dotis.

12 Pro qua sententia & conclusione facit bene Gloss. singularis & vnica in l. obligamur, ff. de act. & oblig. in verbo, lege, vbi dicit, quod licet filia in potestate patris constituta, fuerit iam nupta, tamen pater tenetur eam dotare vt se liberet ab obligatione legali: quam Gloss. ad hoc reputat ibi singularem & vnica Albericus de Rosa, commendat

ibi Angel. & ceteri Doctor. illam etiam reputat singularem idem Albericus, in l. cum is §. fin. ff. de condict. indeb. Alexand. in l. prima, ff. solut. matrim. septima columna, num. 31. & ibi moderni: quod est verum & procedit etiam si filia nubat contra voluntatem patris, saltem de iure canonico: Gloss. est singularis in iure in capitulo, hoc factum 32. q. 2. quam ibi ad hoc notat & commendat Archid. & communiter alij Doctores & ad hoc reputat singularem Ioan. de Inol. in l. 1. ff. solut. matrim. 3. colum. 2. & sequuntur ibi commun. moderni: licet secus sit de iure civili secundum eos facit etiam in l. de alimentis cum materia, C. de transf. vbi probatur, quod ille cui debentur alimenta ex iuris dispositione vel proprio contractu, licet seipsum aluerit de uo, tamen bene poterit petere alimenta praeteriti temporis & super eis transigere: & ibi notat Bald. & communiter Doctores. Nec obstat textus cum communi opinione in l. si quis à liberis versic. denique, ff. de liber. agnosc. quia ibi alimenta debentur filio vel descendenti ex aequitate iudicis officio: non verò iure actionis, quae aequitas cessat in illo casu.

14 Secundò & principaliter est punibilis coitus cum vidua: nam si quis habeat accessum ad viduam honestè viuentem, ambo committunt delictum & crimen stupri, & vterque tenetur & punitur poena superdicta, quae de iure civili est imposita pro stupro commisso cum virgine: & in expresso determinant iura per me superius allegata. Hodie tamen in nostro regno de generali consuetudine non imponitur aliqua poena pro stupro commisso cum vidua, nec vnquam vidi eos puniri vel accusari, vnde concludendum videtur, quod de generali consuetudine & dissimulatione in isto casu ista poena iam est abolita & praescripta.

15 Tertiò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum consanguinea: nam si quis scienter habet accessum ad descendente in infinitum, vel ad consanguineam collateralem infra quartum gradum, committit crimen incestus, pro quo imponitur delinquentibus poena adulterij, & sic mortis & confiscationis bonorum: textus est capitalis & expressus in l. adulterium cum incestu, ff. ad legem Iuliam de adulteriis, cuius verba sunt, si adulterium cum incestu committatur, vt puta cum priuigna, nurn, nouerca, mulier similiter quoque punitur: id enim remoto adulterio eueniret, & ibi tenet Glossa ordinaria Bartol. Alber. Angel. & communiter Doctores Azor. in summa, Codice eodem titulo final. columna, num. 26. Hostiens. in summa extra de adult. penult. col. versic. quid sit incestus cum versic. sequent. Ioan. Faber, in §. item lex Iulia, de adult. in fin. Institut. de public. indic. & ibi Platea pen. colum. n. 28. & communiter Doctores Angel. de malefic. in parte che me ai adulterato pen. fol. versic. habeas etiam aduertentiam, & ibi eius additionator Paulus Grilandus, in tractatu de poenis omnifariam coitus 2. q. pen. col. versic. 2. verò casu & 3. quest. 2. col. & idem disponit notabilis lex partitæ 3. tit. 18. 7. part. & hæc eadem poena habet locum quando quis scienter habet accessum ad uxorem consanguinei sui infra eundem quartum gradum: quia vltra adulterium committit crimen incestus. Item etiam si iam sit soluta per mortem viri committit hoc crimen secundum praedictos Doctor, vbi supra. Item etiam istud crimè incestus & eius poena habet locum, quando quis habet accessum ad aliquam monialè vel religiosam: vel è contra quando soluta habet accessum ad religiosum, secundum eisdem, sed secundum leges Part. hoc casu committitur stuprum, & habet locum eius poena,

pœna, ita disponit *lex final. titul. 19. 7. part.* sed postea lege ordinamenti redactum est ad primum ius: & declaratur quod committitur in eitus, & habet locum eius pœna, *ut in l. 5. tit. 5. lib. 8. ordinam.*

Advertendum tamen est quod ista pœna videtur hodie correctâ de iure nouo Authenticorum, secundum quod contrahentibus incestas nuptias non imponitur pœna mortis, sed tantum pœna confiscationis omnium bonorum. Item etiam pœna exilij perpetui. Item etiam pœna amissionis officij vel dignitatis quam habeat. Item etiam si fuerit vilis persona potest ei imponi pœna flagellorum, textus est in *Authentic. de incestis nuptiis §. 2. collat. 2.* textus in *Authentic. incestas, Codice de incestis nuptiis*, cuius verba sunt, *incestas nuptias contrahentis pœna est confiscatio bonorum, tam ceterorum quàm dotis exilium etiam, & cinguli si quo ponitur expoliatio: verberatio quoque si vilis est.* Sed pro vera & reali declaratione dico quod iura Authenticorum loquuntur & procedunt, quando quis contraxit matrimonium cum prædicta consanguinea, & ad eam habuit accessum sub colore matrimonij: quia illo casu datur aliqua excusatio. Iura autem superiora habeant locum & remaneant incorrecta, quando quis habuit accessum ad eam sine aliquo matrimonio: quo casu nulla datur excusatio: & in expresso istam sententiam & declarationem probat textus in *leg. final. ff. de condit. sine causa*, ibi, *non enim stupri sed matrimonij gratiâ datam esse*, textus formalis & expressus in *lege 3. titulo 18. 7. part.* Hodie tamen cum pœna adulterij non sit mortis, sed sit alterata de iure nouo Authenticorum per textum in *Authentic. sed hodie, Codice de adulter. pœna incestus erit arbitraria*, argumento textus in *lege hos accusare, §. omnibus, ff. de accusat.* & cum hac pœna arbitraria confiscabitur dimidia pars omnium bonorum: ita disponit textus in *leg. 5. titul. 15. lib. 8. ordin. & leg. 7. titul. fin. eod. lib.* & ita practicatur, & iam ego practicaui: quod tamen videtur intelligendum, quando non sunt filij prioris matrimonij, argument. textus in *l. 3. tit. 18. 7. part.*

16 Vnum tamen est, quod isto casu in probanda copula inter consanguineos maior probatio requiritur quàm in probanda copula inter extraneos: ex quo videtur inferendum, quod licet inter extraneos, sufficeret probatio per coniecturas & præsumptiones non tamen sufficeret inter consanguineos, quia præsumptio honestatis quæ oritur & colligitur pro ipsis reis ex consanguinitate vel affinitate, excludit & enervat omnes alias præsumptiones quæ essent contra eos: textus est notabilis in proposito in *leg. si qui adulterij, Codice ad legem Juliam de adulteriis*. vbi habetur quod accusati de adulterio repellabant accusationem prætextu consanguinitatis, cuius verba sunt, *si qui adulterij fuerint accusati, & obtentu proximitatis intentata depulerint per commemorationem necessitudinis crimini fidem derogando, dum estimatur non debere credi quod allegatur vel non potuisse committi, &c.* & ibi ad hoc notat & commendat Iacob. Butr. & Salicet. textus in *leg. eum qui probabilem, Codice de Episc. & cleric.* in his enim nihil læni criminis æstimari fœdus naturale permittit & ibi notat Bald. & alij Doctores textus in *capite cum in inuenture verb. extra de presumption.* vbi similia verba ponuntur, textus in *cap. pen. de cohab. cler. & mulier.* cuius verba sunt, *à nobis tua fraternitas requisuit, & infra, cum clericis non permittas mulierculas habitare: nisi fortè de illis personis existant in quibus naturale fœdus ni-*

hil permittat sibi criminis suspicari, & ibi commun. Doctores.

17 Ex quo probabiliter potest dubitari, si prædicti consanguinei vel affines reperiantur nudus cum nuda in eodem lecto iacentes, an ex hoc solo præsumatur inter eos copula, & censeatur legitime probata: & videtur quod non quia licet talis probatio sufficeret & concluderet inter extraneos, *ut in capite literis, extra, de presumptionibus* tamen non videtur concludere inter consanguineos: quia fortior & vehementior videtur esse præsumptio honestatis quæ oritur ex consanguinitate vel affinitate, per iura superiora: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Iacobus Butric. in *dicta lege si qui aduersarij, Codice ad legem Juliam de adulter.* & sequitur ibi Salicet. 2. columna numero quinto, & in expresso per illum textum ita tenet Angel. in *leg. secunda §. final. numero 3. ff. ad legem Iul. de adult.* Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod hoc casu censeatur probata copula & crimen incestus inter consanguineos: & in terminis ita probat textus in *dicto cap. literis de præsumpt.* vbi aperte loquitur consanguineos vel affines, & dicit quod ex tali præsumptione inducitur plena & iuridica probatio contra eos: *consanguineum viri eiusdem solum cum sola, nudum cum nuda in eodem lecto iacentes, &c.* & ibi expressè notat Abbas in fine, dicendo quod ex tali præsumptione probatur crimen incestus inter consanguineos vel affines: sequitur etiam & reputat nobile Felin. ibi, *columna prima in princip.* & dicunt prædicti Doctores quia licet ille text. loquatur quando agitur civiliter ad separationem thori: tamen idem est si ageretur criminaliter ad pœnam delicti, cum sit tam vehemens præsumptio quæ negari non possit, & simus in delicto occulto quod aliter probari non possit: & ita ego practicaui in quæstione de facto in qua fui assessor. Quod tamen notabiliter intelligerem inter consanguineos collaterales: secus verò inter ascendentes & descendentes: quia ibi concurrunt tam vehemens præsumptio honestatis, quod excludit aliam. Item intelligerem quando prædicti consanguinei collaterales iacerent in lecto secreto & occultè: secus verò si palam: quia tunc non sufficeret: ita probat mihi text. notab. in *d. c. literis*, ibi, *dum dicit, multis locis secretis & latebris ad hoc commodis & horis electis, & facit etiam text. in l. fin. ff. de ritu empr.*

18 Item & tertio intelligerem, præterquam in peccato nefando contra naturalem cum masculo: quia eo ipso quod duo masculi reperiantur in vno eodemque lecto, ex hoc non præsumitur delictum nec accessus carnalis: quia cum agatur de probando actu contra naturam, requiritur vera & legitima probatio: quia præsumptio naturalis excludit præsumptionem contrariam, & non finit eam à iure produci. Ex quo resultat mihi maximum dubium qualiter possit probari delictum contra naturam, cum difficillimum sit quod testes verè & propriè videant consummationem illius actus: sed teneo pro constanti quod poterit probari per ipsam propriam, & realem commissionem & accessum: vel eo ipso quod probatur, quod vnus est supra alium vel accedit ei commouendo corpus per actus motiuos luxuriæ contra naturam, taliter quod aliud non possit præsumi vel coniecturari, nec ad aliud applicari: & in terminis ita probat textus rectè ponderatus in *leg. cum vir, Codice de adulteriis*, quod est nouissimum & per alios non tactum. Ex quibus defendebam in hac ciuitate quendam pauperem à pœna mortis in peccato nefando contra naturam: nam
in

in foro & platea publica hora meridiana coram omni populo accessit ad quoddam animal retro, & super eo extendit pallium & eo operuit pudibunda eius, & ibi stetit per aliquod spacium temporis, & plures testes dixerunt se hoc vidisse & credere commississe peccatum nefandum contra naturam, & captus fuit, & iudex volebat ei imponere pœnam ordinariam delicti contra naturam, & sic condemnare ad pœnam ignis: sed ego defendebam eum ex defectu probationis, dicendo & allegando, quod ex eo quod erat delictum contra naturam, & in loco publico, & coram omni populo, non deberet præsumi delictum, cum actus & accessus carnalis non sit vere legitime probatus argumento superiorum. Item etiam allegabam, quod erat homo infirmus vrinæ & non poterat eam retinere. Item quod in casu vel actu differenti qui potest applicari & intelligi ad delictum vel innocentiam, potius est pie sumenda innocentia quam culpa vel delictum: textus est notabilis in lege absentem, ff. de pœnis, cuius pulchra verba sunt, *sanctius enim est nocentem impunitum relinquere quam innocentem condemnare.* Item quod ex præsumptionibus non approbatis à iure, non debet quis condemnari ad pœnam corporalem: & tantum iudex fuit recusatus, & assessor absolvit eum: & iudex condemnavit ad torturam, & sibi fuit imposita & nihil confessus fuit, & tandem liberatus & absolutus fuit.

19 Quartò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum clerico, sacerdote, vel religioso, vel cum homine coniugato: nam si aliqua mulier etiam soluta & inhonesta habeat accessum ad clericum vel coniugatum, punitur pœna vnius marchæ argenteæ: & postquam semel fuerit condemnata, si reinciderit in idem delictum, punitur pœna alterius marchæ argenteæ, & insuper in exilio vnius anni: & pro tertia vice punitur pœna alterius marchæ argenteæ & flagellorum: quæ quidem pœna pecuniaria dividitur isto modo: nam duæ partes applicantur fisco, & alia pars applicatur accusatori, vel iudici ex officio inquirenti & exequenti: & ista pœna principaliter imponitur vt detur occasio quod clerici, religiosi & homines coniugati vivant castè, nec inveniunt sibi concubinas: ita disponit textus in lege vigesimatertia & 24. tit. secundo, libro primo ordinament. & in pragmatica 95. & 96. libro pragmat. fol. 88. postea autem ista pœna est augmentata, quia pro prima vice, talis concubina punitur in pœna prædictæ marchæ argenteæ, & insuper in exilio vnius anni ab oppido vbi commisit delictum & eius territorio: & pro secunda vice punitur pœna prædictæ marchæ argenteæ & in exilio duorum annorum: & pro tertia vice condemnatur pœna flagellorum, & pœna alterius marchæ argenteæ, & exilio vnius anni ita disponit hodie quoddam capitulum de los Correidores fol. 5. columna secunda, & postea fuit alterata & augmentata prædicta pœna, quia pro secunda vice imponitur pœna flagellorum, & exilij vnius anni, & alterius marchæ argenteæ: ita disponit lex 40. in ll. de Madrid.

20 Prædicta tamen pœna non habet locum in muliere coniugata, quia licet sit concubina clerici vel religiosi, non potest puniri supra dictis pœnis legalibus, sed tantum maritus potest eam accusare de adulterio: ita probat textus in l. si vxor. versicul. sed & in ea, ff. de adulter. vbi habetur quod licet accessus ad meretricem non sit punibilis, tamen debet intelligi in meretrice non coniugata: secus verò in coniugata: quia illa potest de adulterio accusari, & non cadit sub legibus simpliciter loquen-

tibus de accessu & delicto carnali mulierum: & in expresse isto fundamento & ratione ita determinat Ioannes Andreas in addition. ad Specul. in titulo de iniuriis, & damno dato prima columna in med. & illud dictum reputat singulare Ludovic. Roman. in l. si verò, §. de viro, ff. solut. matrim. septima columna, num. 23. Alexand. in lege plerique, ff. de in ius vocand. final. columna, num. 12. & ibi Iason penultima columna, in fin. & in terminis ita disponit hodie pragmatica 95. folio 88. quæ sic quotidie practica- tur. Quod tamen singulariter limita & intellige præterquam si maritus talis mulieris concubinæ sciret vitam & mores vxoris suæ & pateretur, consentiret, & dissimularet cum ea: quia tunc talis possit puniri tanquam concubina clerici vel coniugati, & non gauderet privilegio mulieris coniugatæ: ita singulariter determinat Ioannes Baptista de Sancto Seuerino, in tractatu de debitore fugitivo 13. columna numero v gesimoquarto & illud dictum extollit & reputat nouum & singulare Hippolytus de Marsiliis in l. vnica, Codice de rapto virginum septima columna, numero 31. Item adde quod in prædictis casibus iudex sæcularis potest intrare domum clericorum, religiosorum, vel coniugatorum, ad inquirendas prædictas concubinas: & in expresse ita determinat prædicta pragmatica 96.

Aduertendum tamen quod videtur, quod prædictæ leges regni non valeant nec potuerunt inducere & disponere, quod puniantur prædictæ concubinae clericorum, & inquirentur domus eorum: quia directè nec indistinctè non potest rex vel princeps aliquid statuere contra personas Ecclesiasticas vel statutum eorum, argumento textus in capite primo de immunitate Ecclesiarum libro sexto & in capite tantis 81. distinctio. Item etiam quia ex tali processu & sententia lata contra concubinas infamantur ipsi clerici saltem de facto propter criminis connexitatem. Confirmatur etiam ex sententia Constantini, dicentis, quod chlamyde sua cooperiret clericum peccantem, ne ab aliquo videretur, vt habetur in capite in scripturis 19. distinctio.

Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod principes nostri licitè & iuste præterierunt prædictas leges condere contra publicas concubinas clericorum, nec tunc honestas Ecclesiastica maculatur, sed potius defenditur.

Item etiam quia de iure canonico concubinitas & omnis fornicatio est illicita & reprobata, maxime in clericis & personis Ecclesiasticis, vt in cap. nemo 32. quest. 4. cum aliis: ergo bene possunt leges ciuiles isto casu eoadiuuare & punire, vt in cap. si in adiutorium 10. distinctio. & in cap. 1. cum ibi notatis, de oper. noui nunciation. & in expresse reperio, quod ita tenet Ancharra. in regula, ea qua de regulis iuris, in 6. 23. quest. vbi dicit quod de hac questione fuit interrogatus & consultus per clarissimum Principem Carolum, & cum deliberatione sibi respondit, quod valent & sunt iustæ: idem Ancharran. in conf. 196. Ioann. de Ana. in rubric. de adulter. 2. columna, & forte idè cautè prædictæ leges nostræ regie tantum loquuntur in isto casu, quando prædictæ concubinae clericorum sunt publicæ & manifestæ.

Vnum tamen est quod hoc casu non sufficeret quod probetur clericum religiosum vel coniugatum habuisse accessum cum aliqua soluta, nec adhuc eos reperire in flagranti delicto, vt ex hoc talis mulier puniatur prædicta pœna tanquam concubina, sed requiritur, quod probetur publicè & manifestè eam habuisse pro concubina, & pro tali

tali publica concubina reputata : quia videntibus & scientibus vicinis ille clericus vel religiosus domum eius intrat, & conuersatur, dando ei necessaria, argumento textus in *leg. si vicinis, Codice de nuptiis*, & in terminis ita tenet & declarat Hostiens. Ioannes Andreas, Abbas & communiter Doctores in *capit. de eo qui cognos. consan. vxor. sue. Palatius Ruvius in sua repetitio. §. 23. fol. 95. 1. & 2. columna*. Adde tamen quòd ipse homo coniugatus qui habet prædictam concubinam, potest dici infamis, argumento textus in *leg. 2. Codice de incestis nuptiis*, & ibi expressè tenet Baldus & alij Doctores.

23 Quintò & principaliter est punibilis coïtus & accessus inter dominam & seruum proprium : nam si seruus habet accessum ad dominam suam, etiam solutam, honestam vel inhonestam, punitur pœna mortis qualificata : quia concrematur, & etiam ipsa domina punitur pœna capitali, id est, mortis : textus est expressus in *lege unica, Codice de mulieribus qua se propriis seruis coniunxerunt*, & ibi Glossa ordinaria Bartolus, Cinus, Iacobus, Butr. Baldus, Salicet. & communiter Doctores, & ibi exclamat Cinus contra fœminas quæ tam nefandum crimen committunt : exclamat etiam Angelus de Aretin. in *parte, che me ay adulterato 26. columna versic. qua sit pœna stupri*. & idem disponit in seruo *lex 2. tit. 19. Part.* imò etiam si talis domina nubat seruo suo, vel ei dederit libertatem, & postea nubat ei, vterque punitur pœna : ita disponit *l. 1. tit. 11. lib. 4. for. ll.*

24 Sextò & principaliter est punibilis coïtus & accessus tutoris vel curatoris cum pupilla vel adulta sua, nam si tutor habeat accessum ad pupillam suam durante tutela, imò quòd magis est finita tutela, vel curator habeat accessum ad adultam suam durante cura vel ea finita, punitur pœna deportationis, & pœna confiscationis omnium bonorum suorum : textus est in *leg. unica, Codice si quis eam cuius tutor fuerit, corruperit*, & ibi notat Glossa ordinaria Odofredus, Bartolus, Cinus, Iacobus Butr. Faber, Baldus, Salicet. & communiter Doctores, & licet illa lex tantum loquatur in eo, qui quondam fuit tutor vel curator, & habuit accessum ad pupillam vel adultam iam exemptam à tutela vel cura : tamen eadem ratio est, & à fortiori in eo qui actualiter est tutor vel curator tempore accessus : & in expresso ita tenet ibi Odofred. & est de mente omnium, & probat textus cum ibi notatis *lege qui pupillam, ff. ad legem Iuliam de adulterio*, & idem disponit textus in *leg. 6. tit. 17. part. 7.*

25 Ex quo textu in *dicta leg. unica*, cum communi opinione infert singulariter Ioan. Faber, in *§. item lex Iulia, de adulteriis, Institut. de pub. iudic. in fine*, quòd si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam vel incarceratam sub custodia sua, acriter deberet puniri : imò de consuetudine pœna mortis, & sequitur ibi Ioannes de Plat. *pen. columna, numero 50.* & illud dictum reputat singulare & vnicum Parisius de Puteo in *tract. syndicus in parte adulterium fol. 43.* vbi hoc notab. extendit vt procedat etiam si talis mulier sit inhonesta, imò publica meretrix : & in expresso idem tenet Hippol. in *leg. 1. ff. ad legem Corneliam de sicariis 2. columna. numero quinto*, tenet etiam & commendat Paulus Grilandus in *tractat. de pœnis omnifariam coïtus 13. quest. princ.* Quod tamen intellige quando talis mulier meretrix, quæ est capta cognoscitur inuita & per vim : secùs verò aliàs, quia mitius deberet puniri : ita Cifuentes in *leg. 62. in ll. Tauri 3. col. in*

fin. Ego tamen dico, quòd cum iste casus à iure non sit decifus, puniretur custos carceris pœna quadam arbitraria, secundum qualitatem personarum & carceris.

Septimò & principaliter est punibilis coïtus & accessus cum persona alterius sectæ : nam si aliqua mulier, virgo, vel vidua Christiana habeat accessum cum homine alterius sectæ, pro prima vice punitur in pœna medietatis confiscationis bonorum, applicandæ certis personis : de quibus in *leg. Part. infra alleganda* : & pro secunda vice punitur in pœna mortis, & in pœna confiscationis omnium bonorum : & si fuerit mulier publica vel inhonesta, pro prima vice punitur pœna flagellorum, & pro secunda vice punitur pœna mortis : & si fuerit mulier coniugata, debet poni in manibus & potestate mariti, vt de ea faciat quod velit : textus est in *lege final. titulo vigesimo quinto 7. Partit.* de iure autem communi quæ pœna imponatur, vide text. & Doctor. in *lege ne quis Christianum, Cod. de Indeis*, & omnino & melius quàm ibi Paulum Grilandum in *tract. de pœnis omnifariam coïtus 12. q. princ.*

27 Octauò & principaliter est punibilis coïtus & accessus, quando quis bis contraxit matrimonium, imò hoc casu punitur ex solo matrimonio, modò habuerit accessum ad secundam vxorem, modò non : & de iure communi pœna est arbitraria, & vltra hoc efficitur infamis, textus est in *leg. 2. Cod. de incest. nupt.* cuius verba sunt : *neminem qui sub ditione sit Romani nominis binas vxores habere posse vulgò patet, cum etiam in edicto prætoris huiusmodi viri infamia notati sunt, quam rem competens iudex inultam esse non patietur*, & ibi notat Glossa ordinaria & communiter Doctores textus est in *leg. 1. §. final. ff. de his qui notant. infam. text. in lege quid ergo, §. prim. eodem tit. text. in l. eum qui duas, Cod. ad leg. Iul. de adult.* facit textus in *cap. de benedicto 22. quest. 1.* & ibi Doctor. & quod per eum tenet Abb. & Doctor. in *cap. cum haberet de eo qui duxit in matr. quam pol. per adulter.* Abb. Clar. Præpos. & Doctor. in *cap. accepisti de sponsa duorum.* Hodie tamen iste talis punitur corporaliter isto modo, nam debet sibi publicè imponi signum in fronte, ad instar literæ q, ita disponit text. in *l. 6. tit. 14. lib. 8. ordin. text. in l. 3. tit. 1. libro 5. ordin.* & in quantum illa l. dicit vltra pœnas à iure statutas, intelligo de pœna infamiæ quæ erat ipso iure imposita per dictas leges communes supra allegatas. Item etiam intelligo vltra pœnas positas per *l. not. Part. scilic. l. fin. tit. 17. 7. part.* quæ dicit quòd isto casu ille qui bis contraxit matrimonium punitur in exilio quinque annorum : & insuper confiscantur sibi omnia bona quæ habebat in illo oppido vel loco, vbi tale matrimonium secundum contraxit, & non extantibus filiis vel nepotibus quibus bona applicentur, medietas applicatur parti quæ damnum passa fuit ignoranter, & alia medietas fisco : & si ambo scienter contraxerunt prædictum matrimonium, puniuntur pœna prædicti exilij, & in confiscatione bonorum quæ habebant in illo loco, & non extantibus filiis vel nepotibus, applicantur fisco : sed an isto casu habeat locum pœna stupri, tam de iure ciuili quàm canonico : & credo quòd non, cum ista pœna sit competens. Aduertendum tamen quòd aliqui literati huius regni dicunt, quòd illa lex est corrupta, quia non debet dicere quòd imponatur delinquenti litera q, quia nullam videtur continere causam vel rationem fundamentalem : sed illa litera debet esse b, quæ fit è contra & fursum, vt patet ad sensum, quasi

quasi significet bigamus : & sic est error scriptoris : alij verò dicunt & tenent quòd debet dicere 10. quasi malè senserit de fide : alij tenent quòd debet dicere 11. quasi per illas duas literas & signa numeralia intelligatur bis contraxisse matrimonium : sed quidquid sit, illa lex communiter practicatur, vt iacet, & imponitur in fronte litera q.

28 Dubium tamen est circa illam legem, an habeat locum in fœmina quæ contraxit bis matrimonium? & indubitanter teneo quòd sic : & hoc tali fundamento & ratione, quia lex vel dispositio quantumcunque pœnalis & odiosa loquens in masculo extenditur ad fœminam, quando militat eadem ratio : ita probat in *l. si quis in tantum*, Codice unde vi, iuncta Gloss. magn. in 1. quæst. & communi opinione, vbi habetur quòd pœna illius leg. loquentis in masculo extenditur ad fœminas, text. in *l. vna*, iuncta Gloss. in verbo sponsam, & communis opinion. Codice de rap. virg. textus in leg. quicumque, Codice de ser. fugit. textus in leg. si quis id quod, ibi, sed & verumque sexum prator complexus est, ff. de iurisdic. omnium iud. textus in leg. 2. Codice de in ius vocan. textus cum materia in *l. 1. ff. de verbor. signific.* & in terminis hoc apertè probat prædicta lex fin. tit. 17. 7. part. Nec obstat si dicatur quòd isto casu maritus potest vxorem accusare de adulterio commisso cum secundo viro, vnde videtur cessare alia pœna, argumento textus cum materia in *l. senatus*, ff. de accus. quia illud est verum quando esset vnicum tantum delictum : sed in nostro casu sunt duo delicta, vnum est contractus matrimonij in contemptum Ecclesiæ, & istud punitur per prædict. ll. aliud est adulterium si sequatur copula in offensam mariti, inde meritò talis mulier veniret punienda forma prædictarum ll. huius regni : & postea si maritus accuset, sibi tradetur, secundum formam legum nostri regni.

29 Item etiam circa prædictam l. quæro, si quis ter vel pluries contraxit matrimonium viuente prima vxore, vel mulier viuente primo marito, an debent grauius puniri : & recolo me iam hoc vidisse in contingentia facti : & breuiter teneo quòd isto casu alterabitur pœna, & contrahens grauius debet puniri : vnde vltra prædictas pœnas puniretur alia pœna extraordinaria iudicis arbitrio : quia delictum reiteratum acrius debet puniri, argumento, textus in *l. 3. in fin. Cod. de Episc. audien.* textus in *l. capitalium*, §. solent, ff. de pœnis cum similibus, facit etiam bonus text. in *l. hos accusare §. omnibus in fin. ff. de accus.* vbi habetur quòd quando pœna imposta non potest per legem cauere, nec habere locum in aliqua persona, alterabitur pœna iudicis arbitrio : & ad hoc summè notat & commendat ibi Bart. in vltimo notabili, & cæteri Doct.

30 Item etiam circa prædictam legem quæro, si istud secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit inualidum de iure, ratione consanguinitatis, vel ex alio impedimento, an habeat locum prædicta lex & eius pœna? Et breuiter dico quòd sic : quia ibi non consideratur validitas vel inualiditas matrimonij, sed dolus, culpa, vel delictum contrahentis : quod patet, quia quando quis contraxit secundum vel tertium matrimonium, tale matrimonium ipso iure nullum est, & tamen punitur : ergo idem est quando ex alia causa vel impedimento esset nullum : & in expresso ita probat textus notab. in lege eum qui duas, Codice ad lege Iul. de adulter, cuius verba sunt, eum qui duas habuit simul vxores, sine dubitatione comitatur infamia : in ea namque re non iuris effectus quotiens nostri matrimonia contrahere plura prohibentur, sed animi de-
Ant. Gomez ad Leg. Tauri,

stinatio cogitatur, textus in capite nuper, vbi similia verba ponuntur, extra, de bigamis, textus in lege qui contra & in Authentic. incestas, Codice de incest. nupt. cum similibus, vbi habetur quòd ille qui scienter contrahit incestas nuptias cum consanguinea vel affine, licet matrimonium ipso iure non valeat, punitur pœnis, de quibus ibi. Nec obstat textus in lege si vxor, §. diuus versicul. sed si ea, ff. ad lege Iul. de adulter. vbi dicitur quòd si matrimonium inter aliquos non valet & vxor commisit adulterium, non potest accusari vt adultera : quia respondeo quòd non potest accusari ab ipso marito iure mariti : cum verè non sit, sed bene potest accusari iure extranei, de quo latius infra dicitur.

Item etiam circa prædictam legem quæro si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum matrimonium, vel econtra, & in veritate viuat, an habeat locum pœna prædictarum legum huius regni? Et breuiter & resolutiue dico quòd sic, quòd si maritus longè absens sit, & de eius morte fuerit certiorata, saltem per vnum testem legitimum & fide dignum, qui in actis deponat cum iuramento, & fama concurrente, poterit impune secundum matrimonium contrahere : text. est in Authentic. vt liceat matri & auia §. quod autem à nobis collat. 8. ibi notat Bartolus Angelus, & communiter Doctores, textus in Authentic. hodie, Codice de repud. & ibi notat Gloss. ordin. Bart. Cin. & communiter Doctores.

Hodie tamen de iure canonico, cui est standum, poterit impune secundò nubere, si talis mulier certum nuntium de morte eius recipiat textus est in capite in presentia de probat. & ibi notat & commendat Innocent. Abbas, & communiter Doctores facit etiam textus & ibi notant Doctores in cap. secund. nuptiis, textus & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores in capite quoniam frequenter §. si autem lite non contestata, si verò prædicta mulier aliter contrahat, punitur pœna adulterij, & per consequens pœna prædictarum legum textus est in dicta Authentic. vt liceat matri & auia §. quod autem à nobis collat. 8. textus in dicta Authentic. hodie versicul. si verò, Codice de repud. cuius verba sunt : si verò præter hac nupserit, tam ea quam qui eam duxerat, velut adulteri puniantur. & ad hoc notat & commendat ibi Bartolus, Cinus, & communiter Doctores. Vnum tamen est quòd si talis vera & legitima certioratio de morte viri non interueniat, sed sola fama vel aliqua credulitas, excusaret vxorem ita probat textus notab. in dicto capite secundo de secund. nupt. & ibi tenet Glossa ordin. & communiter Doctores Gloss. etiam ordin. & communiter Doctores in dict. cap. in presentia, pro qua communi sententia & conclusione est hodie, l. noua, Part. in leg. 8. tit. 9. part. 4. facit etiam notabiliter l. 14. tit. 14. 3. partit. quæ disponit quòd in successione probata absentia alicuius per decem annos : cum publica fama mortis potest succedi. Hodie tamen de iure nouo ordinamenti talis mulier ex hac credulitate vel fama non excusaretur in totum sed mitius puniri debet, quia traditur marito vt ex ea faciat quidquid velit, dum tamen non occidat eam textus est in leg. 7. titulo 15. lib. 8. ordinam.

Nonò & principaliter est punibilis accessus contra naturam : nam si quis habeat accessum ad alium hominem : committit detestandum & abominabile crimen Sodomie, contra naturam : quòd grauius est cæteris criminibus præter hæresim, & tendit in maximam offensam Dei & totius naturæ,

naturæ, in cap. adulterij 35. quest. 7. ibi, sed omnium horum est pessimum quod contra naturam fit & in cap. flagitia, eadem causa & questione: & tenet Collectarius in cap. inquisitionis 1. columna, de accus. propter quod crimen quinque ciuitates fuerunt destructæ: tres ex proprio delicto, & duæ ex vicinitate, ut in cap. clerici de excessibus prelatorum, & ibi notat Glossa ordinaria & communiter Doctores & in cap. ut clericorum mores, de vita & honestate clericorum & in cap. sed & continuo, de penitent. dist. 1. & habetur originaliter Genesis capite 18. & decimonono, & in veritate pudet, loqui in tam nefando crimine & turpi materia & in ea verba proferre: sed vtar consilio & exemplo diui Chrysostomi in declaratione Epistolarum Pauli ad Corinthios, super Epistola 37. dicentis, quod non dedignentur predicatorum in hoc detestabili crimine verba proferre pro utilitate populi, ita ego nolo dedignari de eo loqui pro bono publico & instructione iudicum, & pœna malorum, & terrore & exemplo bonorum: & in primis dico quod pœna huius nefandi criminis est pœna mortis & confiscatio omnium bonorum, tam in agente quam in patiente textus est capitalis & expressus in lege cum vir. Codice ad l. Iuliam de adulter. cuius verba sunt: Cum vir nubit in fœminam vires porrecturam quid cupiat ubi sexus perdidit locum? ubi scelus est id quod non proficit scire: ubi venus mutatur in alteram formam, ubi amor queritur nec videtur: inbemus insurgere leges, armari iura gladio ultore, ut exquisitis pœnis subdantur infames & qui sunt vel futuri sunt rei, & ibi ad hoc notat Glossa ordinaria Azo in summa illius tituli, final. columna, numero vigesimoquinto. Odofredus, Cinus, Iacobus, Butric. Bartolus, Albericus, Faber, Baldus, Salicetus, & communiter Doctores de qua lege dicit ibi Bartolus, quod non consuevit legi in Scholis propter turpitudinem materiæ: dicit etiam Alber. quod illius legis est pulcher stylus, turpis materia, sententia iusta. Vnum tamen est, quod verba illius legis si bene inspiciantur non probant hunc intellectum, nec videtur loqui in nostro casu: nam dicit cum vir nubit in fœminam, vnde videtur loqui quando masculus contraxit matrimonium cum alio masculino, & ad eum habuit accessum sub colore matrimonij: & iste videtur sensus illius legis, in quantum dicit, cum vir nubit in fœminam, id est, vir nupsit alteri tanquam fœmina: & istud crimen propriè punit illa lex, non verò simplex crimen Sodomix sine matrimonio: & istum intellectum apertè tenet Glossa ordinaria in capite cum secundum leges de hereticis libro 6. in gloss. 1. & circa hoc interrogavi peritissimum in lingua Græca & Latina Commendatarium proprietatis cathedræ in hac nostra Salmanticensi Vniuersitate regentem qui dixit mihi quod iste erat verus & realis sensus illius legis & verborum eius. Defendit hanc interpretationem Simancas in Catholicis institutionibus titulo 65. numero 76. Rebardus, lib. 4. variar. cap. ultimo. Et confirmatur ex libris authenticis Poëtarum, quibus cauetur quod illo tempore antiquo contrahebantur talia matrimonia inter masculos, & dotes constituiebantur vt habetur expressè per Suetonium Tranquillum in vita Neronis 28. capite dicentem, puerum Sporum exactis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus, cum dote & flammeo per solemne nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro uxore habuit. Habetur etiam per Iuuenalem in 2. Satyra dicentem. Quadraginta dedit Gracchus sextertia, dotem Cornicini & in eadem Satyra, traditur ecce viro clarum

genere, atque opibus vir, & rursus in eadem Satyra. Qua causa officij? quid queris nubit amicis. Item etiam & secundo pro hoc intellectu facit textus in lege stuprum versic. 1. ff. ad l. Iuliam de adult. vbi expressè dicitur quod stuprum committitur cum virgine vel vidua, vel puero: ergo apertè ibi probatur quod pro delicto simplici Sodomix non imponatur pœna mortis, sed tantum pœna stupri, quæ est longè minor, vt supra suo proprio loco & delicto diximus.

Tertiò & principaliter pro isto intellectu facit textus expressus in lege tertia versiculo præterea, ff. ad legem Iuliam de vi, vbi habetur quod ille qui per vim stuprauerit puerum vel fœminam tenetur pœna illius legis quæ est deportationis & publicationis bonorum: ergo sine vi erit pœna simplicis stupri, & nullo casu erit pœna mortis. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod propter hoc delictum Sodomix, etiam sine colore matrimonij, imponatur delinquentibus pœna mortis de iure antiquo: & ita intelligatur prædicta lex, cum vir nam dicit, cum vir nubit in fœminam, debet intelligi, id est, se supponit tanquam fœmina, & assumit officium eius contra naturam, & sic procedat & habeat locum eius pœna, modò inter eos sit contractum matrimonium modò non: & in expresso vltra Doctores allego textum expressum & formalem in §. item lex Iulian. de adulteriis Institut. de publicis ind. vbi dicit quod pro stupro & nefando crimine commissio cum masculino imponitur pœna adulterij, quæ est pœna mortis. Nec obstat si quis dicat quod pro stupro non imponitur pœna mortis, sed mitior: quia respondeo quod illud est verum, quando committitur cum fœmina, virgine, vel vidua, secus verò si cum masculino: quia licet sit delictum stupri, tamen pro eo imponitur pœna mortis: & iste est verus sensus, illorum iurium: & in terminis ita tenet & declarat Gloss. ordin. in d. §. item lex Iulia Instit. de public. indic. & ibi Faber, Angel. Nicol. Platea, & communiter Doctores Gloss. ordin. in l. inter liberas, §. 1. ff. ad leg. Iul. de adult. & ibi communiter Doctores Glossa ordinaria, in l. 2. §. 1. versic. miles, ff. de his qui not. infam. & ibi communiter Doctores tenet etiam Azo in summa, Cod. ad l. Iuliam de adulter. fin. col. n. 25. Odofr. in l. vna, C. si quis eam cuius tutor fuerit corruperit, Host. in summa, de adulteriis 5. col. versic. & qualiter, Angel. de malefic. in parte, che me ai adulterato 15. col. versic. quæro quæ sit pœna stupri, Paulus Grilandus in tractatu de pœnis omnifariam coitus, 2. quest. princip. pen. columna, & 8. quest. num. 4. Bonifac. in tract. malefic. fol. 5. rubric. de adulterio pro qua communi sententia est hodie text. de iure nouo Authent. in Authentic. vt non luxurientur contra naturam collat. 6. vbi apertè imponitur pœna mortis: ibi dum dicit, & vltimis subdere suppliciis, & ibi notat Gloss. ordin. Bart. Ang. de Perus. Iacob. de Bellouiso, & communiter alij Doctores & in expresso idem hodie disponit lex 2. tit. 21. part. 7. & lex 2. tit. 9. lib. 4. foro ll. imò hodie de iure nouissimo ista pœna mortis est qualificata: nam imponitur pœna ignis, & sic delinquentes concremantur, & omnia eorum bona ipso facto confiscantur: ita disponit pragmatica huius regni 85. fol. 80. lib. pragmatic.

Et adde quod idem est si vir habet accessum ad uxorem propriam, vel ad aliam quamlibet mulierem ad vas exterius contra naturam: quia ambo puniuntur prædicta pœna: ita apertè probant prædicta iura, & eorum ratio: & in expresso ita tenet solus Iacobus Butric. in dicta lege cum vir, Cod. ad legem Iul. de adulter. Bertachinus in parte, Sodomia,

Bonifacius in suo tract. malefic. in rubr. de raptoribus 2. colum. in fin. Cardin. in Clement. 1. de consang. & affinit. 13. q. Philippus Decius in Authent. si qua mulier, Cod. de secund. nupt. 4. colum. num. 9. pro qua sententia & conclusione facit text. in cap. adulterij 32. quest. 7. ibi, sed omnium horum est pessimum quod contra naturam fit: ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio voluerit uti, text. in cap. usus eadem causa, & questione: cuius verba sunt, usus naturalis & licitus est sicut in coniugio, & illicitus sicut in adulterio: contra naturam vero semper illicitus: & proculdubio flagrosior atque turpior, quem sanctus Apostolus & in masculis & in foemina arguebat: & istum casum vidi de facto in oppido de Talauera, vbi quidam advena insecutus ab vxore, quia ibi secundo nupserat, captus fuit: & talis vxor accusauit ipsum quod nedum bis nupsit, sed etiam cum ea habuit accessum contra naturam per vas exterius, ipsa inuita & resitente: & tandem ipse confessus est delictum, & fuit combustus & concrematus.

34 Et idem est si aliqua foemina agit tanquam masculus cum alia foemina: quia ambae dicuntur committere crimen Sodomiae contra naturam, & debent puniri praedicta poena: quia hoc casu militant praedicta iura & eorum ratio & in expresso ita tenet Glossa singul. in iure, in l. foedissima, Codice ad l. Iul. de adult. in glossa prima, ibi dum dicit, alij dicunt loqui, cum foemina agit ut vir, sicut e contra vir ut foemina infra, eadem l. cum vir, & illam Gloss. notat & commendat ibi solus Salicet. idem Salicet. in dicta lege cum vir, Angel. de Aretin. in tractat. malefic. in parte, che me ai adul. 15. columna versiculo quero qua sit poena stupri, Philippus Decius in Authent. si qua mulier, Codic. de secundis nuptiis 4. columna numero nono, tenet etiam Apostolus Paul. ad Roman. capite primo in fin. & expressè Sanctus Thomas 2. question. 154. articulo undecimo. Quod tamen dupliciter declaro. Primo modo si foemina agit cum alia foemina mediante aliquo intrumento materiali: & relatum est mihi quod iste casus iam contigit de facto in quibusdam monialibus quae fuerunt combustae. Ex quo videtur inferendum quod eadem ratione, imò a fortiori, si masculus habeat accessum ad foeminam mediante aliquo instrumento materiali, videatur committere istud nefandum crimen contra naturam & patiatur eandem poenam: ita probatur ex superiori: & iam iste casus contigit de facto in hac ciuitate Salmanticensi, vbi maritus quidam frigidus & impotens ad cognoscendum carnaliter vxorem, intentauit eam corrumpere mediante quodam ligno ad hoc per eum fabricato, & ipsa clamauit & iuperuenerunt vicini, & captus fuit per iudicem, & iudex fuit recusatus, & causa mihi commissa tanquam assessori: & fuit mihi maximum dubium, & certè si delictum esset consummatum fortè imponeretur sibi poena mortis: sed cum delictum fuit attentatum, fuit imposita poena arbitraria flagellorum cum illo instrumento ligneo in collo & poena exilij temporalis, argumento communis opinionis doctores, in lege si quis non dicam rapere, Codice de Episcop. & cleric. & in lege is qui cum telo, Codice ad legem Corn. de scar. vbi habetur quod in atrocioribus delictis effectus & conatus punitur poena arbitraria: & similiter est mihi relatum quod istud contigit in ciuitate Corduba: nam maritus primo die nuptiarum credens se impotentem, simili modo voluit vxorem corrumpere, & tandem ipsa clamauit & ipse aufigit.

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

Secundo modo si foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento: nam secundum medicos & naturales, foeminae inter se coire possunt delectando, non generando: vt melius quam alius declarat Nicol. Lus. Florentinus, in sermone 6. tractatu 114. prope finem: vbi dicit ista verba, & dicit Auicenna, quod mulier & mulier sibi inuicem commiscetes suscipiunt semen supra semen, & delectantur: potest enim mulier suscipere semen nedum a viro, sed etiam ab alia muliere: non quidem generatiuum, sed delectationis inductiuum.

Sed ego dicerem quod in primo casu nefando procederet praedicta Glossa & communis opinio, scilicet quando foemina agit cum alia foemina mediante aliquo instrumento: sed in secundo casu quando foemina agit cum alia foemina sine aliquo instrumento, videtur quod puniatur poena arbitraria, & recolo quod iam super isto casu fui consultus a quodam iudice cum haberet de facto, & nolui consulere: & postea audiui a quodam iudice fide digno huius regni, quod dum esset iudex in ciuitate Granata contigit punctualiter iste casus, & tandem mulieres delinquentes fuerunt condemnatae & punitae poena flagellorum & galearum, & sententia fuit confirmata per auditores regios illius ciuitatis.

Et idem est si foemina haberet accessum cum viro tanquam agens: puta si ipsa ascendit supra virum: ita etiam expressè videtur tenere Glossa rectè intellecta in dicta lege foedissimam, dum dicit, alij dicunt loqui, cum foemina agit ut vir, sicut e contra: & in terminis ita reperio quod vno verbo tenet solus Angelus de maleficiis 15. colum. versic. quero quando dicatur committi stuprum, & ibi eius additionator: sed certè hoc casu etiam non auderem imponere poenam ordinariam cum non reperiatur in iure decisum: vnde æquius & iustius esset tantum poenam arbitrariam imponere.

Item adde quod in isto nefando & detestabili crimine & delicto contra naturam punitur affectus, & attentatus, licet actus non sit perfectus nec consummatum, ita disponit praedicta pragmatica 85. libro pragmaticarum. Ex quo infertur quod licet in delictis etiam grauissimis non puniatur affectus & voluntas poena ordinaria, nec attentatus, saltem de communi consuetudine, vt in lege si quis, non dicam rapere, Codice de Episcopis & clericis, tamen in isto casu & delicto nefando contra naturam bene punitur solus attentatus poena ordinaria, sicut si actus esset consummatum. Ex quo necessarid quæro & dubito, si quis habet accessum ad alium non per vas exterius, sed inter crura vel in alia parte corporis, vel manibus abutendo, & semen emittendo, an dicatur ex hoc commissum peccatum contra naturam, & imponatur eiusmodi poena? Et certe videtur quod non. Primo, quia sicut naturalis accessus est cum muliere per vas consuetum, ita cum homine per vas exterius: ita probant praedicta iura maxime textus in dicta lege cum vir. ibi dum dicit, vbi sexus perdidit locum. Secundo quia quando delictum requirit certam formam & qualitatem illa deficiente non est delictum: vnde hoc casu tantum punietur poena arbitraria & extraordinaria: & in terminis ita tenet Angelus de maleficiis, in parte che me ai adulterato, versiculo quero qua sit poena stupri. Nec obstat praedicta pragmatica huius regni, quae habet quod ex solo attentatu, licet delictum non consummetur, punitur quis poena ordinaria: quia debet intelligi quando attentatus &

præparatio huius nefandi criminis fieret per vas exterius, non verò per alias partes corporis, & ita teneo & concludo.

Decimò principaliter est punibilis accessus cum animali: nam si aliquis homo habeat accessum ad aliquod animal, puta ad equam, vaccam, vel ad aliud animal: vel aliqua mulier habeat accessum ad aliquod animal, & patitur se ab eo cognosci, committit nefandum crimen contra naturam, quod etiam vocatur *bestiale*, & punitur pœna mortis, textus est singularis in iure, in *cap. mulier 15. quest. 1.* cuius verba sunt, *mulier qua accesserit ad omne pecus, & vult ascendi ab eo, interficietur mulierem, & pecus morte moriatur: rei enim sunt*, & ibi ad hoc notat & commendat Archid. & communiter Doctores & illum textum ad hoc notat etiam & commendat Imola in *lege defuncto, prima columna, ff. de publicis iudic. Roman.* & communiter moderni in *l. 2. Cod. qui testam. facere possunt, idem Romanus, in lege si verò, §. de viro soluto matrimonio 46. falten. num. 78.* Alexander in *lege ex facto de vulgar. & pupillar. sexta columna, num. 35.* & ibi communiter moderni. Hippolytus in *l. 1. C. ad legem Cornel. de sicar. sexta columna, num. 60.* & ista pœna probatur in sacra scriptura. *Exodi 22. cap. vbi dicitur, Qui coierit cum iumento, morte moriatur.* Item etiam *Leuitici capite vigesimo, vbi dicitur, Qui cum iumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite: mulier qua succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo,* & idem disponit hodie textus in *lege secunda, in fine titulo 21. Parsita septima, sed dubium est an hoc casu habeat locum pragmatica huius regni suprâ allegata, quæ ponit delictum contra naturam? Et certè credo quòd sic, cum propriè istud sit delictum.*

Aduertendum tamen quod animal etiam interficitur, ne duret memoria illius criminis: sed practica huius regni non videtur iuridica, in quantum iudicēs per sententiam iubent suspendi animal: sed tantum debent interficere, non tamen suspendere: & ista est intentio prædictorum iurium: sed laudabilis est practica propter immanitatem criminis, & propter publicum exemplum. Et ex superioribus infero, quòd si quis habeat accessum ad quamlibet aliam speciem vel materiam non aptam nec determinatam à natura ad coitum & generationem secundum propriam speciem: committit delictum & crimen contra naturam: & iam relatum est mihi à fide dignis quòd contigit & visum est aliquas personas fecisse foramen in terra, & ibi coire & emittere semen, ac si cum aliqua femina coirent. Sed an hoc casu debeat imponi pœna mortis, de iure communi, & hodie pœna qualificata pragmatica, dubito & teneo quòd non: cum lege non caueatur, nec reperiatur tale delictum punitum: sed index rectè posset imponere pœnam arbitrariam, attendente qualitate facti & personarum.

36 Vndecimò principaliter est punibilis accessus commissus per vim: nam si quis per vim rapuerit aliquam honestam mulierem, virginem, viduam, nuptam, vel religiosam, & habuerit accessum ad eam, punitur pœna mortis, & omnia bona eius applicantur mulieri raptæ: textus est capitalis & expressus in *lege vna, Cod. de raptu virginum,* & ibi Glossa ordinaria, Azo in *summa, Odofredus, Cinus, Iacobus, Butricarius, Bartolus, Baldus, Angelus, Salycetus,* & communiter Doctores, textus in *lege raptores, Cod. de episcopis & clericis,* & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores, textus in *§. item lex Iulia, de vi, versiculo, sin autem Instit. de publicis iudic. textus in lege tertia, titulo vigesimo. Par-*

titia septima, textus in lege prima, & secunda, tit. 10. libro 4. foro ll. & si talis violentia fiat in eremo, vel fiat in aliqua ciuitate vel oppido, & cum muliere rapta fugiat delinquens in eremum, est casus de Hermandad. & puniri debet pœna sagittæ, textus est in lege secunda, in legibus de la Hermandad, & ista eadem pœna habet locum in eo qui præstitit auxilium & fauorem, vt hoc delictum committeretur, ita expresse dicunt & disponunt prædicta iura.

Item etiam habet locum in femina rapiente virum, licet hoc rarò contingat: ita tenet Glossa singularis & vnica in *dicta lege vnica, Codice de raptu virginum in verbo, sponsam,* quam ad hoc dicit singularem & vnicam Angelus de Perus. ibi in fine, dicens quod semel vidit in ciuitate Florentiæ quandam meretricem comburi ex eo quòd per vim rapuerat quendam pulchrum puerum, tenet etiam Baldus ibi *fin. columna, penult. quest. & ibi Hippolytus 36. columna numero 233.* vbi dicit communem opinionem, & illam etiam Glossam reputat singularem Petrus de Verma in *additionibus Iacob. Butricar. in lege raptores, Codice de Episcopis & clericis penultima columna, in med. pro qua Glossa & eius sententia facit expresse textus in dicta lege vna, versicul. pœnas autem, ibi, sine masculi sine femina sint, quem ad hoc allegat ibi Bald. licet ille textus loquatur in auxilium vel fauorem præstantem, quod puniatur, modo sit masculus, modo femina à fortiori habebit locum in ea quæ principaliter delinquit: & illam Glossam ad hoc reputat notabilem Hippolyt. in *lege si quis viduam, ff. de question. columna 2. numero 6.* vbi plura cumulat in eius confirmationem. Et istam dicit communem opinionem Paul. Grilan. in *tractatu de pœnis omnifariam coitus 10. quest. penult. columna, num. 23.**

Item etiam habet locum in sponso rapiente sponsam de futuro: quia non est viro subiecta, & per consequens non habet in eam manus iniectio- nem: textus est in *dicta l. vna, Cod. de rapt. vir. verb. quibus cuius verba sunt, quibus connumeramus etiam eum qui saltem sponsam suam per vim rapere ausus fuerit, & ibi tenent communiter Doctores & idem disponit prædicta lex Part. 1. 3. tit. 20. part. 7.* In vxore autem vel sponsa de præsentem per vim carnaliter cognita per virum, constat quòd non habet locum illa pœna nec dispositio prædictarum legum quia super ea habet manus iniectio- nem ratione subiectionis, ita tenet expresse Bald. in *d. l. vna, C. de raptu virginum fin. columna, & quest. & ibi Cynus 2. columna numero 4. Salicet. 1. columna, num. 13.* Confirmatur, quia ratione subiectionis, & quasi possessionis quam habet maritus in vxorem suam potest eam, vbicumque inueniret, propria auctoritate apprehendere: ita probat textus cum ratione in *l. 1. C. vbi quis decuriali aut cohortali.* & ibi expresse tenet & notat Baldus & alij Doctores, textus in *l. generali, Cod. de decurionibus lib. 10. & ibi tenet Palac. 2. colum. in med. facit etiam text. in l. 1. §. final. & in l. 2. & 3. ff. de liber. exhiben. vbi probatur quòd maritus ratione subiectionis & possessionis habet interdictum de vxore deducenda, & patri præfertur in ea retinenda. Dubium tamen est si sponsus rapuit sponsam de præsentem nondum carnaliter cognitam, an teneatur prædicta pœna? Et reperio quòd Bald. in *d. l. vna, C. de raptu virginum, fin. col. & quest.* distinguit isto modo: aut potest constare & probari quòd talis sponsa volebat ingredi religionem, & tunc tenetur prædicta pœna, tanquã raptor: aut hoc non potest constare nec probari, & nulla*

nulla pœna tenetur : & idem tenet ibi Salycetus 2. *column. in fin. numero 12.* Sed adde quod prædicta lex partit. simpliciter & indistinctè vult, quod impune possit quis rapere sponsam de præsentì, nisi eam velis limitare & intelligere modo prædicto : sed certè in practica non recederem à prædicta lege partitæ.

40 Pro perfecta tamen declaratione horum iurium & materiæ primò quæro, si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur prædicta pœna : Et breuiter videtur quod non : quia duo copulatiuè videntur requirere prædictæ leges : primum est raptus, secundum est carnalis copula. ita probat textus *in dicta lege vnde Codice de raptu virginum ibi, maxime cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest, & in versicul. quæ multo magis.* vbi dicitur quod à fortiori pœna illius legis habet locum in eo qui rapit mulierem nuptam, quia duplici tenetur crimine, scilicet, adulterij & raptus : ergo vult quod vtrumque copulatiuè requiratur : & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Ioannes de Anania, *in capite cum causa, de raptoribus final. column. & questione*, vbi dicit quod iste casus contigit de facto in ciuitate Bononiæ : & ita fuit consultum & iudicatum, & fuit quidam liberatus à pœna mortis, & aliâ pœna arbitraria imposita : tenet etiam & reputat singulare Cæpola *in consiliis suis, consil. 56. 2. columna numero 9.* & pro hac sententia & conclusione videtur esse *lex 1. titul. 10. libro 4. foro legum.* quæ disponit quod si rapiat & habeat accessum, punitur pœna mortis : si verò rapiat & non habeat accessum, puniatur pœna leui pecuniaria.

Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quod talis raptor teneatur pœna mortis & prædictarum legum, etiamsi non habuerit accessum ad eam : ita probat textus notabilis & expressus *in lege qui cœtu, §. qui vacantem, ff. ad legem Iuliam, de vi, cuius verba sunt, qui vacantem mulierem rapuerit vel nuptam, ultimo supplicio punitur.* textus *in lege 1. §. final. ff. de extraordin. crimin. textus in capite de raptoribus 36. question. prima.* Imò quod magis est, eo ipso quod attentauit & procurauit rapere, licet non consummauit, tenetur eadem pœna, textus est expressus & capitalis *in lege si quis non dicam rapere. Codice de episcopis & clericis* cuius verba sunt, *si quis non dicam rapere, sed attemptare, tantum iungendi causa matrimony in sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.* & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus *in dicta lege raptores. Codice de episcopis & clericis secunda columna 1. oppositio.* & ibi Albericus, *secunda columna, versic. 1. casu.* Paulus de Castro, *secunda columna, numero quinto.* idem Baldus *in dicta lege si quis non dicam rapere. Codice de episcopis & clericis final. columna & questione.* nec obstat si dicatur quod omnis lex quæ punit affectum in delictis non seruatur de generali consuetudine si non sequatur effectus, saltem quoad imponendam pœnam ordinariam, vt plenè & notabiliter tradit Salycetus *in lege is qui cum telo. Codice ad legem Corneliam de sicar.* quia respondeo quod illud est verum quando non processit quis ad aliquem actum facti : secus tamen est quando processit ad actum facti ; vt quia incepit & tentauit rapere, vt in nostro casu & in dicta lege *si quis non dicam rapere*, sed certè ista solutio non euacuat difficultatem, quia etiam si quis processit ad aliquem actum facti, non tenetur pœna ordinaria delicti, sed delictum non consummauit : vnde dico quod

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

licet processit quis ad aliquem actum facti vel præparamentum de generali consuetudine, non tenetur pœna ordinaria, si delictum non consummauit : & ita intelligatur & limitetur textus *in dicta lege is qui cum telo, & in dicta leg. si quis non dicam rapere.* Si verò processit quis ad actum non facti & consummauit delictum, tunc bene teneatur : ergo cum in nostro casu ex solo raptu mulieris sit consummatum delictum, licet non sit secuta copula, sequitur quod raptor tenetur pœna ordinaria prædictarum legum. Hanc tamen sententiam & conclusionem singularem limita & intellige, quando non est sequuta copula : quia raptor non potuit ex aliqua causa : secus verò si non est sequuta ex eo, quia ipse raptor noluit eam cognoscere, tunc non teneatur prædicta pœna ordinaria, sed alia mitiori : & ita possunt concordari istæ diuersæ opiniones, & in expresso ita tenet, & concordant Hippolytus de Marsil. *in dict. lege vnica, Codice de raptu virginum antepenultima columna, numero 254.* argumento textus & eorum, quæ ibi tradit Bartolus & Doctor. *in l. qui falsam ff. ad legem Cornel. de fal.* & argum. Glos. & eorum quæ ibi traduntur *in dicta l. si quis non dicam rapere, in gl. 1. de episc. & cler.*

41 Secundò principaliter quæro, si quis per vim habuit accessum ad aliquam mulierem non amouendo illam de loco ad locum, & sic non interueniente raptu, an teneatur pœna mortis, & per consequens pœna prædictarum legum ? Et videtur quod non, sed minori pœna debet teneri, scilicet legis Iuliæ *de vi.* quæ est pœna deportationis & publicationis omnium bonorum, si violentia fiat cum armis : si verò fiat sine armis imponitur pœna publicationis tertiæ partis bonorum, vt *in §. item lex Iulia, de vi Institut. de publicis iudic.* ita probat textus singularis & expressus *in leg. 3. versicul. præterea, ff. ad legem Iuliam de vi.* vbi expressè dicit quod ille qui per vim cognouerit aliquam mulierem, punitur pœna legis Iuliæ, *de vi*, cuius verba sunt, *præterea punitur huius legis pœna, qui puerum vel fœminam vel quenquam per vim stuprauerit.* confirmatum per textum *in l. qui cœtu, §. qui vacantem eodem titulo.* vbi eo casu quo quis rapuerit mulierem punitur pœna mortis : ergo non interueniente raptu, tantum punitur pœna legis Iuliæ, *de vi*, probat etiam text. *in §. item lex Iulia, de vi, versic. sin autem per vim. Institutio. de publicis iudic.* vbi expressè dicit textus quod si per vim interueniat raptus mulieris, punitur reus pœna prædictæ legis vnica, ergo sequitur quod non punitur illa pœna, si quis per vim cognoscat mulierem sine raptu : & in expresso, licet non ita bene fundet, istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Gandi. Doctor antiquus summæ authoritatis *in opere suo malefic. in rubric. de multis questionibus dependentibus à statutis 1. columna, secunda questione princip. versicul. item pone questionem qua militi Bononia contigit de facto.* tenet etiam Albericus *in leg. raptores. Codice de episcopis & clericis prima columna, & questione*, & ibi notabiliter Paulus de Castro *secunda columna, numero quarto.* idem Albericus *in l. vnica Codice de raptu virginum final. column. in fin.* idem Alberic. *in 3. p. statutorum 21. quest.* Ioan. de Plat. *in §. sin autem. Institut. de publicis iud. fin. col. & questione.* notabiliter Raph. Cuman. *in cons. suis cons. 95. incipiens,* Chrystophorus, Hippolytus de Marsil. *in dicta lege vn. Cod. de raptu virginum 4. columna num. 12.*

Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod isto casu imponatur pœna

T t 3 mortis,

mortis, & habeat locum dispositio prædictarum legum. Primò quia hoc casu satis dicitur committi rapina cum per vim talis mulier fuerit cognita, & militat omnino ratio & dispositio prædictarum legum. Secundò per textum expressum qui hoc aperte probat in §. *item lex Iulian. de adulteriis, versicul. 1. Institut. de publicis iudic.* vbi dicit textus quòd punitur quis pœna stupri quando habet accessum ad aliquam mulierem, virginem, viduam vel honestam, nulla interveniente vi: dicit ibi Glossa quòd si interueniat vis punitur pœna prædictæ legis unica, *Cod. de rapt. virgin. & similium*: ergo aperte dat intelligere quòd non requiratur raptus sed sufficit violentia: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in lege si quis non dicam rapere fin. columna, & questione, *Cod. de episcopis & clericis*, pro qua sententia, & conclusione allego expressam l. *partit. 3. tit. 20. partit. 7.* vbi expressè dicit textus, quòd si quis rapiat aliquam mulierem honestam, vel eam cognoscat per vim, punitur pœna mortis, & prædictis pœnis: ergo aperte vult quòd non requiratur raptus.

42 Tertio principaliter quæro, si quis rapuit virginem immaturam nondum viri potentem, & sic minorem duodecim annorum, & eam carnaliter cognouit per vim, an puniatur pœna mortis, & aliis pœnis de quibus in prædicta lege unica, *Cod. de raptu virginum cum similibus* & videtur quòd non, sed mitiori pœna: quia cum talis virgo non sit potens ad copulam, non videtur amittere suam virginitatem, nec videtur recipere damnum irreparabile: vnde delictum non dicitur consummatum, sed magis attentatum: pro qua sententia & conclusione facit etiam textus in dicta l. unica, *C. de rapt. virgin. versicul. maximè*, cuius verba sunt: *maximè cum virginitas vel castitas corrupta restitui non potest*, facit etiam textus notab. in l. si uxor. §. si minor. ff. ad legem Iuliam, de adulter. vbi habetur quod si mulier minor 12. annorum nupta est alicui viro, & durante minore ætate commisit adulterium, non potest tanquam adultera accusari: & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet originaliter Guilielmus de Cuno, in lege si quis non dicam rapere 2. columna, num. tertio, *C. de episcopis & clericis*, vbi dicit, quòd per hoc euasit quidam à pœna mortis, tenet etiam & sequitur Palac. Ruvius, in sua repetitione. §. quinquagesimo sexto folio 34. columna. secunda, versicul. facit ad prædicta. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quod talis raptor vel delinquens qui virginem immaturam & nondum viri potentem carnaliter cognouit vel deflorauit, teneatur pœna mortis, & aliis pœnis contentis in d. l. vnd. C. de rapt. virgin. ac si virgin. maturam & viri potentem deflorasset. Primò per text. notab. in l. si quis aliquid, §. qui nondum viri potentem, ff. de pœnis, vbi habetur quod licet pro simplici stupro sine vi commissio in aliquam virginem imponatur pœna confiscationis medietatis bonorum, & si delinquens sit vilis persona; imponatur correctio corporalis arbitraria cum relegatione, vt in §. item lex Iulia, de adulteriis, versicul. final. Institut. de public. iudic. & dixi supra ista repet. tamen istud est verum, quando quis corrumpit & deflorauit virginem maturam, & viri potentem, & sic maiorem 12. annorum secus verò si corrumpit & deflorauit virginem immaturam & nondum viri potentem, nec aptam ad copulam, & sic minorem 12. annorum: quia tunc, nedum punitur pœna ordinaria stupri, sed etiam alia maiori & acriori pœna: ergo quando tale delictum est commissum per vim debet teneri delinquens pœna mortis ordinaria, &

aliis pœnis contentis in prædict. l. vn. C. de rapt. virgin. cum sim. text. est notab. & expressus in d. §. qui nondum, cuius verba sunt, *qui nondum viri potentes virgines corrumpunt, humiliores in metallum damnantur, honestiores in insulam relegantur, aut in exilium mittuntur*: & ita intelligit illum text. Faber in §. item lex Iuliana Institut. de pub. iud. in fine, & ibi Nicol. de Neapol. Angelus in tract. matrim. in parte, che me ai adulter. 5. columna, versicul. quæro qua sit pœna stupri. Paulus Grilandus in tract. de pœnis omnifariam coitus 7. questione 2. columna, num. 6. & licet Guiler. & prædicti Doctores illum textum pro sua opinione adducant, tamen decepti sunt: quia non loquitur in stupro commissio per vim, sed sine vi: vnde potius est casus apertus pro mea opinione quam pro sua.

Secundò pro hac sententia & conclusione considero textum notabilem & expressum in d. l. vn. C. de raptu virginum, ibi, *aut tutoribus vel curatoribus, &c.* vbi disponitur quòd raptor mulieris repertus in flagrante crimine possit occidi à parentibus vel consanguineis, vel etiam à tutoribus vel curatoribus talis mulieris: ergo aperte dat intelligere quòd dispositio illius textus, & eius pœna habet locum in eo qui rapit, vel per vim carnaliter cognouit virginem immaturam, minorem, & nondum viri potentem.

Tertio facit textus in dicta l. si quis non dicam rapere, *Cod. de episcopis & clericis*, vbi pro solo attentatu raptus imponitur pœna mortis, licet non sit consummatum delictum: ergo à fortiori imponetur in nostro casu & questione cum delinquens fecit quod in se erat, & in expresso istam meam sententiam & conclusionem, licet non sic bene fundatam, tenet Bald. in dicta lege si quis non dicam rapere, final. columna, & questione. Petrus de Vernia in addition. ad Iacobum Butric. in lege, raptores, eodem titulo, penultima columna, versiculo, sed quæro aliquis. Nicolaus de Neapol. in §. item lex Iulia, de adulteriis, prima columna. Institutis de publicis iudiciis.

43 Quartò principaliter quæro, an raptor qui per vim cognouit aliquam mulierem possit cum ea legitime contrahere matrimonium, & ex hoc euitare pœnam delicti. In quo articulo breuiter & resolutiue dico, quòd de iure civili nec potest cum ea contrahere matrimonium, nec ex hoc euitabit pœnam: textus est in dicta lege unica, versiculo, *nec sit facultas, Cod. de raptu virgin.* cuius verba sunt, *nec facultas rapta virgini, vel vidua vel cuiuslibet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere: sed cui parentes voluerint excepto raptore, eam legitimo copulent matrimonio*, textus in Authentica, de raptis mulieribus qua raptoribus nubunt. collat. 9. Hodie tamen de iure canonico cui est standum in vtroque foro, bene valet inter eos matrimonium: textus est in capitulo tria, & in cap. denique, 36. quest. 2. textus capitalis & expressus in cap. final. de raptoribus, cuius verba sunt, *accedens ad apostolicam sedem, & infra: rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissensio transeat post modum in consensum, & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitime sint persone*, & ibi Glossa ordinaria Innocentius, Hostiensis, Ioan. Andreas, Abbas & communiter Doct.

Dubium tamen est necessarium & satis quotidianum, si per tale matrimonium excusetur raptor à pœna mortis, & ab aliis pœnis de quibus in præd. l. vn. C. de rapt. virg. cum similibus? Et videtur quod sic: quia in consequentiam videtur dispensatum in pœna, quia aliàs parum prodesset validitas matrim.

Item

Item etiam argumento text. cum materia in c. 1 & 2. de adulter. vbi habetur, quod ille qui stuprauerit virginem, cogitur eam ducere vel dotare: & ex hoc euitat pœnam legalem vt supra dixi & conclusi. Et in expresse ex isto fundamento & ratione istam sententiam & conclusionem: tenet Ioannes Calderinus in d. cap. fin. extra de raptoribus. Augustinus de Arimino in additionibus ad Angelum de maleficiis, in parte, che me ai adulterato, 17. col. vers. an autem per consequens matrimonium, &c. & dicit se habuisse in quæstione de facto, & ita obtinuisse, quod certè est summè notandum in practica: & ante eum tenet etiam Paulus de Castro in l. raptores, Cod. de Episcopis, & clericis, secunda columna, vbi dicit se ita consuluisse: & per eius consilium fuit quidam raptor liberatus à pœna mortis in ciuitate Mantuæ: & ita ego iudicauì & practicaui in hac ciuitate Salmanticensi, dum essem assessor cum indice ordinario recusato.

Sed his non obstantibus in puncto iuris ego teneo contrariam sententiam, imò quod per matrimonium non excusetur à pœna ordinaria: quia considero quod licet matrimonium valeat inter eos de iure Canonico cui est standum, tamen per hoc disposuit aliud ius Canonicum, nec potuit disponere in terris imperij circa pœnam ipsius delicti impositam de iure Ciuili: vnde meritò teneretur raptor: nec obstat text. cum materia in c. 1. & 2. de adulteriis, quia posito quod eius dispositio seruetur etiam in terris imperij, tamen loquitur & procedit in stupro, & delicto commisso sine vi: in quo videtur decens pœna imposita per illa iura canonica: secus tamen est in delicto atrocissimo raptus: quia in eo illa iura non loquuntur nec esset condigna pœna: & in expresse istam sententiam & conclusionem videtur tenere Cæpola consilio 52. finali columna, numero 17. Fateor tamen quod hodie in nostro regno procederet prædicta opinio Ioannis Calderin. & sequacium, attenta lege 22. titulo 1. 9. partita, quæ secundum communem errorem & intellectum disponit, quod facta pace & concordia inter partes non imponatur pœna corporalis pro delicto: vnde stante illa lege posset procedere & practitari prædicta opinio in nostro regno, aliter verò nullo modo posset de iure procedere.

44 Circa quod tamen vtiliter & necessario quæro, si quis rapuit aliquam mulierem vel sine raptu inuentus sit cum ea taliter quod contra eum probatur stuprum, an euitabit pœnam si vterque eorum dicit & confitetur se antea contraxisse matrimonium? Et breuiter dicendum est quod sic: ista est Glossa singularis & vnica in iure in lege penultima, Codice de fideiussoribus, in verbo confessus, quam ibi ad hoc notat & commendat Baldus, Angelus, & illam Glossam ad hoc dicit vnicam Baldus, in lege quicumque, C. de seruis fugitiuis, penultima columna, numero 24. illam etiam dicit vnicam idem Baldus, in lege eamquam, C. de fideicommissis, 7. columna, numero 24. illam etiam dicit vnicam Baldus in lege vna de confessis, octaua columna, numero 35. notat etiam & commendat idem Bald. in l. 1. C. de collusione detegenda, idem Baldus in capite 1. §. iniuria, penultima columna, numero 18. de pace iuramento firmanda, in vsibus feudorum, idem Baldus in cap. tertio loco extra de presumptionibus. Angel. de maleficiis, in parte, che me ai adulter, 17. col. vers. pone quod quidam iuuenis, & ibi eius additionator, illam etiam reputat singularem Ioannes de Platea in §. item lex Iuliana, de adulteriis, penultima columna, in fin. Inst. de publicis iudiciis. Hippolytus in cons. 61. penultima columna, numero 36. Cæpola

in consilio 56. 1. columna. Limita tamen & intellige prædictam Glossam & eius conclusionem in simplici stupro & copula carnali sine raptore: secus tamen est in raptu quia apparent signa contraria confessioni. Item etiam secus est in simplici stupro, quando apparent aliqua signa contraria prædictæ confessioni, vt quia fœmina inuenta est plorans, vel clamans: vel fortè qualitas personarum est valde dissimilis: ita in terminis tenet & declarat Salic. & omnes Doctores in locis supra citatis.

Aduertendum tamen est, quod superiora habent locum & procedunt in virgine, vidua, vel honesta muliere: secus tamen est in publica meretrice quia si quis eam rapiat vel per vim carnaliter eam cognoscat non punitur aliqua pœna. textus est singularis in iure in l. verum, versic. 1. ff. de furtis, cuius verba sunt: Et ideò etiam eum qui fores meretricis effregerit libidinis causa, & iures non ab eo inducti, sed alias ingressi meretricis res eiecerunt, furti non teneri, an tamen vel famia vel vi teneatur, qui suppressit scortum libidinis causa? & non puto teneri & ita etiam ex facto cum incidisset dixi, & ad hoc illum textum notat & commendat ibi Bartol. Albericus, Angel. & communiter Doctores: probat etiam textus in lege que adulterium, vers. fin. C. ad legem Iul. de adulter. vbi habetur quod accessus carnalis cum famula vili & turpi existente aliqua caupona, non est punibilis, cuius verba sunt: Haec autem immunes à iudiciali seruitute & stupri & adulterij præstentur quas vita vilitas dignas legum obseruatione non credidit, & ibi notat Glossa ordinaria & communiter Doctores: text. in lege vnica, Codice de raptu virginum, cum similibus, vbi expresse requiritur quod ad hoc raptus sit punibilis, oportet quod sit commissus in muliere, virgine vel honesta, & in expresse per iura istam sententiam & conclusionem tenet Glossa ordinaria in dicta lege vna, C. de raptu virgin. in gloss. prima, & ibi Azo in summa. Cinus, Albericus, Baldus, Angelus, Salicetus, & communiter Doctores præcipuè Hippolytus 5. col. numero 19. Glossa ordinaria in §. item lex Iulian. de adulter. Instit. de public. iudic. in Glossa finali, & ibi communiter Scribentes, Paulus de Grilan. in tractat. de pœnis omnifariam coitus, 10. quest. princ. penult. colum. numero 25. Quod tamen limita & intellige nisi iam desineret meretricari & honestè viueret, secundum prædictos Doctores vbi supra. Secundo limita & intellige præterquam si talis meretrix sit nupta: quia tunc accessus eius erit punibilis: ita Baldus in dicta lege vna, C. de raptu virginum, finali colum. 1. quest. & ibi alij Doctores & in locis supra allegatis.

Duodecimò principaliter est punibilis accessus cum muliere nupta & coniugata: nam si quis habet accessum ad aliquam mulierem nuptam vel coniugatam, committit adulterium: de quo principaliter intendo tractare.

Pro cuius perfecta declaratione primò quæro 47 quæ sit pœna adulterij? & resolutiuè dico quod de iure antiquo fori non reperitur pœna determinata vel statuta, nec erat imposita pœna mortis ita probat textus expresse in lege qui cum vno, §. adulterij, ff. de re milit. vbi dicit text. quod reus damnatus crimine adulterij non est recipiendus inter milites: ergo sequitur quod per sententiam non erat imposita pœna mortis: quia alias frustra quæteretur an esset recipiendus inter milites: & ad hoc notat ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores antiqui. textus in lege secunda, §. primo, vers. miles ff. de his qui notantur infam. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores: textus in l. miles, §. final. ff.

ad legem Iuliam de adulter. textus in l. Claudius ff. de his quibus ut indigni, & ibi Glossa ordinaria, & communiter Doctores: textus in l. si quis viduam, ff. de questionibus, & ibi Bart. Albert. Din. & communiter Doctores antiqui text. in l. scio, ff. de testib. & ibi Glossa ordinaria & alij Doctores, de iure autem Codicis est imposita pœna mortis, tam in adultero quam in adultera: textus est in lege quamuis, la 2. vers. fin. C. ad l. Iul. de adulter. cuius verba sunt: Sacrilogos autem nuptiarum gladio puniri oportet, & ibi tenet Glossa ordinaria, Odofred. Cinus, Iacob. Butr. Bart. Alber. Bald. Salycetus, & communiter Doctores: de quo vide melius quam alibi per Salycetum ibi, penult. colum. numero 18. text. in §. item lex Iul. de adulteriis. Instit. de public. indic. de iure autem authenticorum talis pœna mortis non imponitur mulieri adulteræ, sed alia mitior pœna: quia detruditur in monasterium ut ibi perpetuò agat pœnitentiam, nisi maritus eam velit recipere infra biennium, in adulterio verò pœna mortis non mutatur: text. est in Authentica, sed hodie, Cod. ad l. Iul. de adult. & ibi notat & tenet Glossa ordinaria Odofredus, Cinus, Iacobus Butric. Albericus, Baldus, Angelus, Salycetus, & communiter Doctores: text. in Authentica, ut nulli iudicum, §. si verò quando collation. 9. & ibi Bartol. Angel. & Doctores: & per ista iura sententiam & resolutionem ponit Bartol. in lege si adulterium cum incestu, ff. ad leg. Iul. de adult. & ibi Angel. de Perusio, & communiter Doctores Faber. Angel. & Platea, in §. item lex Iulia de adulteriis, Instit. de public. indic. Innocent. & communiter Canonistæ, in c. tua, de procurator. Hostiensis in summa, extra de adulteriis, 4. colum. vers. quæ pœna sit imponenda, communiter etiam Canonistæ in c. gaudemus, de conuer. coniugat. Angelus de maleficiis, & eius Additionator in parte che me ai adulter. 12. col. versic. quæro qua sit pœna adulterij: vbi dicit hanc esse communem opinionem pro qua sententia & conclusione est lex notab. Part. l. 25. tit. 17. 7. part. t.

Hodie tamen de iure nostro regio alia pœna imponitur, quia vterque tam adulter quam adultera per sententiam iudicis ponitur in potestatem mariti ut de eis & de eorum bonis faciat quidquid vellet: unde poterit eos occidere vel aliam quamlibet offensam vel iniuriam inferre: text. est in l. 1. tit. 7. lib. 4. foro legum. text. in l. 2. tit. 15. lib. 8. ordin. & ita quotidie in isto regno practicatur. Nec mirum quod talis pœna imponitur, cum de iure diuino pœna mortis & lapidationis pro adulterio erat statuta: ut in c. hac imago, & in c. satis, 33. quest. 5. ex quo infertur, quòd cum maritus possit eos interficere, quòd poterit eis quamlibet aliam offensam vel iniuriam inferre: & sic poterit manus vel pedes, vel quodlibet aliud membrum abscindere: text. est notabilis in l. nec in ea, ff. ad l. Iul. de adulter. cuius verba sunt: Sed qui occidere potest adulterum, magis contumelia poterit eum iure afficere, & ibi ad hoc notat & commendat Bartol. Albericus, Angel. & communiter Doctores: & illum text. ad hoc notat & commendat Angel. Imol. & communiter moderni in l. in suis, ff. de liberis & posthum. & ita probat expressè prædicta lex ordinaria in quantum dicit faga del y de sus bienes los qui quisere.

Dubium tamen est an ista pœna habeat locum in sponsa? & videtur dicendum, quòd sic: & in terminis ita probat text. in lege si vxor, §. diuus, ff. ad l. Iuliam, de adulter. cuius verba sunt: Diuus Senerus & Ant. rescripserunt, etiam in sponsam hoc idem vindicandum: quia nec matrimonium qualecunque nec spem matrimonij violare permittitur, & ibi no-

tat Glossa Bartolus, Albericus, Angelus, & communiter Doctores: text. in §. si minor. eiusdem legis. text. in l. miles, §. quarebatur, eod. tit. text. in l. propter, C. eod. tit. text. in l. 1. tit. 17. 7. part. Sed in hoc articulo, ista est vera resolutio, quòd in sponsa de præsentis habeat locum pœna adulterij: in sponsa verò de futuro, non, & in terminis ita tenet Bald. in d. l. propter, & est de mente Bart. & Doct. in d. §. diuus, & in expresso ita disponit hodie prædicta lex 2. tit. 15. lib. 8. ordin. & tenet etiam Gloss. ordinaria in cap. si verò, el 1. de sent. excom. in verbo, cum vxore, & ibi communiter Doctores. Vnum tamen est, quòd hodie in nostro regno non potest maritus accusare vnum sine alio, sed aut vtrunque debet accusare, aut vtrunque dimittere, ita disponit nostra lex 80. in ll. Tauri, facit etiam text. notabilis in l. cui pacto, ff. de seruis exper. vbi habetur quòd ille qui pacto vel aliàs non potest intrare suburbia ciuitatis, non poterit etiam intrare ipsam ciuitatem: & ad hoc notat ibi Gloss. Bartol. & communiter Doctores: text. in l. in actionibus, vers. 1. ff. de in lit. iur. ibi, licuit enim ei. & c. text. in regula, non debet, ff. de regul. iur. text. in regula, cui licet, de regul. iur. lib. 6. tradit Bald. in lege si quis, non dicam rapere, 1. colum. C. de Episcop. & cler. & ibi Doctores idem Bald. in l. fin. C. de exhib. reis, idem Bald. in lege 1. C. de precar. latè moderni in d. l. in suis. Palac. Ruuius in sua repet. fol. 57. 1. col. §. 87. Ex quo datur declaratio ad legem 76. his legibus Tauri, qua cauetur quòd virtute sententiæ & licentiæ iudicis possit inimicus propria autoritate interficere inimicum, ut possit etiam eum offendere, vel quamlibet iniuriam inferre, & in expresso ita tenet Bart. in dict. lege nec in ea, & prædicti Doctores: vbi supra. Nec obstat si dicatur quòd in pœnalibus & exorbitantibus non est licita extensio ex paritate vel maioritate rationis: quia isto casu propriè non fit extensio, sed virtualiter ex vi cuiusdam necessariæ comprehensionis, illud quòd est minus continetur in maiori, secundum Ang. Imol. & Doctores in dict. lege in suis, ff. de liberis & posthumis.

Item etiam imponitur pœna amissionis bonorum in quo resolutiue dico, quòd de iure communi si agebatur ciuilitè ad thori separationem mulier adultera perdebat dotem, & omnia alia bona sua, & applicabantur marito: ita probat text. notabilis in lege consensu, §. virum, C. de repud. & ita tenet Gloss. ordinaria, Petrus Cinus, Angel. de Perusio, & communiter Doctores, Gloss. ordinaria, Cinus, Alberic. Bald. & communiter Doctores in Authent. sed hodie, C. de adulter. Paul. de Castr. vbi notabiliter loquitur in l. rei indicata, §. 1. colum. 2. numero 2. ff. soluto matrim.

Vnum tamen est, quòd iudex sæcularis non potest ad hoc cognoscere, sed iudex tantum Ecclesiasticus: quia de matrimonio contrahendo vel dissolueno non potest iudex cognoscere principaliter nec incidenter: text. est in cap. plerunque, de donat. inter virum & vxorem, & ibi tenent communiter Doctores. text. in cap. lator, qui filij sint legitimi, cum simil. si verò agebatur criminaliter ad pœnam non perdebat dotem, sed prædicta mulier adultera detrudebatur in monasterium: & si maritus intra biennium eam non recipiebat, vel mortuus sit tunc perpetuò debebat ibi remanere: & bona sua diuidantur isto modo, quòd liberis extantibus quæ partes applicantur eis, & tertia monasterio: liberis verò extantibus sed parentibus tertia pars eis applicatur & duæ monasterio: liberis verò nec parentibus extantibus, omnia bona applicantur monasterio
ita

ita disponit text. in d. *Authent. sed hodie, C. de adulter. & in l. 25. tit. 17. 7. partita.* Hodie tamen in nostro regno si agatur ciuilitate, nihil est immutatum, sed idem seruabitur quod disponebatur de iure communi: si verò agatur criminaliter, ius commune est immutatum: quia tam adulter quam adultera debent poni in potestate mariti, vt de eis & eorum bonis faciat quidquid velit, modò habeant liberos modò non: ita expresse disponit *prædicta lex ordinamenti, 2. tit. 15. lib. 8. ordin. licet per l. 1. tit. 7. lib. 4. for. II.* erat dispositum quod extantibus liberis bona non applicentur marito. Sed attende quod hodie per legem 82. in legibus Tauri confirmatur prædicta lex fori: & aliud non potest dici nec teneri in iudicando & consulendo. Quid autem si maritus propria autoritate occidat vxorem & adulterium in flagranti delicto an lucretur dotem, vide infra in propria quæstione.

47 Secundò principaliter quæro, si matrimonium non valeat nec teneat inter maritum & vxorem, ex aliqua causa puta consanguinitatis, vel alias: & vxor commisit adulterium, an isto casu puniantur pœna adulterij, tam ipsa quam adulter ac si matrimonium valeret? Et breuiter dicendum est quòd de iure communi bene tenebantur pœna adulterij: quia etiam matrimonium putatiuum non licet violare, & maritus poterit eos accusare, non iure mariti, sed tanquam extraneus: & similiter poterit eos accusare quilibet de populo cum sit delictum publicum: textus est notabilis in *lege si vxor, paragrapho Diuus, versiculo sed si ea, ff. ad l. Iul. de adult.* cuius verba sunt: *Sed si ea sit mulier cum qua incestum commissum est, vel ea qua quamuis vxor omninò haberetur vxor tamen esse non potest: dicendum est iure mariti accusare eam non posse, iure extranei posse, & ad hoc notat & commendat ibi Bartol. Alberic. Angel. & communiter Doctores.* Ex quo deducitur & infertur quod non poterit maritus propria autoritate eos occidere, etiam repertos in flagrante crimine: text. est in *l. mariti, §. fin. eod. titulo.* ibi & rectius dicitur eos ius occidendi habere qui iure patris, matrisve accusare possunt, & ibi tenet Bartol. & communiter Doctores: facit etiam text. in *Auth. de nupt. §. si verò ab initio collat. 4.* & ibi notant communiter Doctores: tenet etiam Bartol. & alij Doctores in *l. penult. §. fin. ff. ad municipales,* contra Glos. ibi.

48 Secundò infertur quòd non lucretur maritus dotem propter adulterium vxoris ita tenet Glossa ordinaria in *lege consensu, §. quoque, C. de repud. in verbo, sibi habere, vers. item quod dices,* quam ibi sequitur & approbat Salic. & communiter alij Doctores: Paulus de Castro, Alexand. & cæteri Scribentes in *lege si cum dotem, §. fin. 2. colum. ff. soluto matrimonio.* Contrarium tamen tenet expresse Glos. ordinaria in *c. plerumque, de donat. inter vir. & vxor. in glossa magna, in fine,* vbi dicit quòd isto casu maritus lucretur dotem: quam ibi sequitur & commendat Innoc. Hostien. Ioannes Andreas, Anton. de Butr. Cardin. Anchar. Abb. & communiter Doctores. Sed concordari possunt isto modo, quod Glos. & communis opin. in *dicto cap. plerumque,* loquitur quando maritus agit contra vxorem ad separationem thori, & dotem lucranda propter adulterium, & lata sit sententia in fauorem mariti, vnde, licet postea velit vxor dotem repetere ex eo quòd dicat matrimonium fuisse nullum propter aliquod impedimentum, non sibi proderit propter autoritatem rei iudicatæ, & propter alias rationes, de quibus per Doctores, ibi. Glos. verò in *dicta lege consensu, §. vir quoque,* loquitur & procedit quando

vxor principaliter egit ad separationem matrimonij propter affinitatem vel consanguinitatem, & fertur sententia in qua declaretur matrimonium esse nullum, & maritus vult retinere dotem propter adulterium, quia non poterit: quia vere non fuit inter eos matrimonium, nec ex eo aliquod commodum vel priuilegium tanquam maritus consequi debet: & in specie ita dicit & concordat Ioan. Andreas Anton. Anchar. Cardin. & alij Doctores in *dicto capite plerumque de donat. inter virum & vxor.* Ex quibus patet quòd aperte deceptus est Doctor Palac. Ruuius in isto passu in *rubr. de donat. inter vir. & vxor. fol. 19. 1. colum. n. 3. fol. 35.* vbi prædicta Glos. allegat pro concordantibus, cum in veritate sint inuicem contrariæ. Hodie tamen in nostro regno contrarium decisum est, imò quod licet matrimonium ex aliqua causa non valeat, maritus possit accusare vxorem & adulterium: & sic ambo mittentur in potestatem eius, vt possit de eis & bonis eorum facere quicquid vellet, ac si matrimonium valeret: & per consequens poterit eos propria autoritate occidere, si reperiat eos in flagrante adulterio, tandem omnis illa pœna quæ habet locum contra adulteros, quando matrimonium valet, & tenet, habet etiam locum quando matrimonium propter aliquam causam de iure non valeret: ita expresse disponit hodie *lex 81. infra his legibus Tauri,* & ista est vera & propria dispositio. Quam tamen legem intellige, quando matrimonium non valet propter aliquod legitimum impedimentum consanguinitatis vel affinitatis: secus verò si propter defectum consensus: ita probat ista lex & probat text. in *cap. ad dissoluend. de spons. impub.* & ibi notat Abb. & communiter Doctores: & tenet Cisuentes hic & Doct. Castillo: ex quo infertur, si per vim contraxit, non potest accusari de adulteriis. Item infero quod si contraxit in minori ætate, & postea commisit adulterium antequam confirmaretur matrimonium, non potest postea accusari. Confirmatur etiam, quia fortius est matrimonium contractum inter prohibitas personas quam ex defectu consensus: quia primo casu non fit separatio absque iudicio Ecclesiæ, & oritur publicæ honestatis iniustitia: text. est singularis & vnicus, in *c. porro de diuor. secundum Abb. & alios Doctores: ibi.* Secundo vero casu non, quando matrimonium est nullum ex defectu consensus: text. est in *c. accessit. de sponsalib. impub. text. in cap. vno, eodem titulo, libro 6. & facit text. in capite cum locum de spons. textus in capite venient, el. 2. eodem titulo.* textus notabilis in *cap. significauit, de eo qui duxit in matrim. quam poluit per adulterium.*

49 Tertio principaliter quæro, quis possit accusare de adulterio? Et breuiter, & resolutiue dico quòd maritus poterit accusare iure mariti, hoc est, cum priuilegio, & qualitate mariti, vt infra sexaginta dies post commissum delictum præferatur omnibus aliis accusatoribus. Item vt possit accusare sine metu calumniæ. Item vt non teneatur se inscribere ad pœnam talionis: postea autem poterit accusare maritus non iure mariti, sed tanquam extraneus cum sit delictum publicum: imò tunc inter extraneos præfertur maritus: quia propensione, iure, & dolore venit ad accusandum: textus est in *lege prima, §. marito, ff. ad legem Iuliam, de adult. textus in lege secunda, §. finali, eodem titulo. textus in lege si maritus, la prima, §. primo, & finali, eodem titulo. textus in lege is cuius, §. ex Senatusconsulto, eodem titulo. textus in lege miles §. sexaginta. textus melior & expressior cæteris in lege iure mariti. Codice ad leg. Iuliam, de adult. cuius*

cuius verba sunt, *iure mariti adulterij accusare volenti sexaginta dies utiles computantur, quibus in publico eius facultas fuerit, apud quem reus vel rea postulari potest: & cum praterierint dies isti utiles, maritus quoque iure extranei agere potest, & ibi Gloss. ordinaria, Odofred. Petrus, Cin. Iacob. Butric. Bartolus, Albericus, Baldus, Angel. Salicetus, & communiter Doctores. Azor. in summ. illius titul. 1. column. numero 5.* Hodie tamen de iure nouo Codicis, hoc immutatum est, quia quilibet de populo non potest accusare, sed tantum maritus, pater, frater, patruus, & auunculus ipsius mariti, vel ipsius adulteræ: cuius ratio est ne cuilibet liceat temere foedare matrimonia text. est Imperatoris Constantini, *in leg. quamuis la 2. ad leg. Iul. de adulter.* & ibi notat Iacob. Butric. Cinus, Bartol. Angel. Salicet. & communiter Doctores licet Gloss. & aliqui Doctor. ibi vellent quod imò post istos coniunctos quilibet extraneus possit accusare: & pro illo text. & communi opinion. est hodie, *leg. 2. titul. 17. 7. part.* Hodie autem de iure nostro regio nullus potest accusare, si modò sit extraneus modò coniunctus, sed solus maritus: ita disponit textus *in leg. 3. titul. 7. lib. 4. for. legum,* quæ in hoc communiter practicatur. Aduertendum tamen est quod prædicta lex. fori dicit, quod nullus admittitur ad accusandum, quando ipse maritus non vult accusare, nec vult quod alius accuset: ergo eo casu quo non constat de eius contradictione, puta, quia sit absens, vel furiosus, bene posset alius accusare, saltem coniuncta persona, de quibus supra diximus: & hoc casu non sit correctæ dispositio text. *in d. et. leg. quamuis.* pro qua sententia, & conclus. bene facit text. notab. *in leg. sed & si vnus, §. ait prator. cum §. sequenti, Digest. de iniur.* vbi habetur quod si filiofamilie sit facta iniuria, queritur patri, & filius non potest agere si pater remittat: sed si sit absens, potest filius agere: quia præsumitur quod si esset præsens ageret & accusaret; sed hoc non obstante ego teneo contrarium, imò quod distinctè hodie nullus possit accusare adulteros, nisi solus maritus, modo maritus taceat, modo contradicat, modo sit absens, modo præsens per rationem præd. legis fori, & præd. legis quamuis, & ita compracatur. Vnum tamen est quod licet alia delicta publica non præscribantur minori spatio 20. annorum, vt *in lege querela Codice de fals.* tamen istud crimen præscribitur per quinque annos, & vltius non potest fieri accusatio: textus est *in lege mariti, §. præterea, & §. hoc quinquennium, ff. ad legem Iul. de adult.* textus *in lege quinquennium, eod. titul.* textus *in lege adulter. Cod. eod. titul.* & idem disponit *leg. 4. tit. 17. 7. part.* vnde videtur dicendum quod hodie poterit accusare infra quinque annos iure mariti, cum nullus extraneus admittatur.

50 Quarto principaliter quæro qualiter probetur adulterium: in quo articulo breuiter & resolutiue dico, quod si testes fide digni deponant se vidisse eodem loco & tempore adulteros commiscentes & adulterantes, tunc verè probatur delictum. Idem tenet Rolandus *consil. 50. num. 2. lib. 1.* Alex. *consil. 189. n. 10. lib. 6.* Iulius Clar. *in pract. 6. adulterium.* Item etiam probatur per vehementem coniecturam, & præsumptionem, puta si testes deponant se vidisse eos nudos & solos in eodem lecto iacentes licet non commiscentes: textus est capitalis & expressus *in cap. ex litteris extra de præsumpt.* & licet ille textus loquatur eo casu quo agitur de adulterio civiliter, quoad separationem thori, tamen

idem est si agitur criminaliter ad pœnam, ita tenet ibi Abbas *in fin. Felin. 1. col.* & est de mente omnium: tenet etiam Bartol. Angel. & communiter Doctores *in leg. 2. §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult.* Odofr. Petr. Cinus, Iacob. Butr. & communiter Doctores *in Authent. Item si quis ei in fin. Cod. ad leg. Iul. de adult.* Angel. *de malef. in part. che me ai 11. col. versic. visis capitulis, & c.* & ibi eius additionator. Prædicta tamen procedunt & sunt vera quando adulter cognoscitur a testibus: quid tamen si non esset notus eis, & deponeret hominem esse supra foeminam quem non cognouerunt, an nihilominus probetur adulterium? & videtur quod non: quia fortè erat maritus qui odio & inimicitia eam accusat. Item quia fortè minor non potens ad copulam. Item quia dato nomine fortè mulier potest se excusare per absentiam vel aliam causam: sed certè crederem probari adulterium cum necessaria sint probata, nec aliæ excusationes dictæ præsumuntur, & iam istum casum habui de facto.

Quintò principaliter quæro, an maritus possit 51 propria autoritate interficere vxorem repertam in adulterio: in quo articulo resolutiue dico quod de iure communi maritus poterat occidere adulterum repertum in flagranti delicto, si erat vilis persona, & repertus erat in domo ipsius mariti & non in alia: textus est *in l. marito, ff. ad leg. Iul. de adult.* cuius verba sunt, *marito quoque adulterum vxoris sue occidere permittitur, sed non quemlibet vt patri:* nam hac lege cauetur, vt liceat viro deprehensum domi suæ non etiam loceri in adulterio vxoris suæ, occidere eum textus *in leg. Gracchus, C. eod. tit.* textus *in leg. qui occidit ff. ad leg. Aquil.* vxorem tamen adulteram interficere non poterat: textus est *in l. nec in ea, versic. ideo autem, ff. ad l. Iul. de adult.* & idem expresse disponebat *lex 13. tit. 17. 7. part.* pater verò ipsius vxoris licitè poterat interficere adulterum cuiuscunque conditionis esset, & etiam filiam adulteram, dum tamen eos simul interficiat, & non vnum sine alio: textus est *in l. patri, ff. ad l. Iul. de adult.* cuius verba sunt, *patri datur ius occidendi adulterum simul cum filia quam in potestate habet.* textus *in l. quod ait lex eod. titul.* textus *in l. nihil eod. tit.* & idem disponebat *l. 14. titul. 7. part.* Vnum tamen est quod si maritus excessit modum in hoc, quia occidit vxorem adulteram vel adulterum in dignitate constitutum, non tenebatur pœna mortis, & sic pœna ordinaria delicti, sed alia mitiori: quia difficillimum est iustum dolorem temperare: & idem est si pater occiderit vnum sine alio vel aliter quàm debuerit: textus est valde notabilis *in l. si adulterium cum incestu, §. Imperatores, ff. ad l. Iul. de adult.* textus *in l. nihil, versic. sed diuus Marcus, eod. titul.* textus *in l. Gracchus, C. eod. tit.* textus *in l. si quis in grani, §. si maritus, ff. ad Sylla.* textus *in l. 1. §. fin. ff. ad leg. Corn. de sicar.* text. notab. *in d. l. 14. tit. 17. 7. part.* Hodie tamen de iure nostro regio licitè & indistinctè potest maritus interficere vxorem vel sponsam de præsentis, & adulterum repertum in flagranti delicto: modò adulter sit vilis persona modò non, dum tamen non occidat vnum sine alio: ita expresse disponit *lex 2. tit. 15. lib. 8. ord. n.* & ita practicatur in isto regno. Verum tamen est quod si casu vel ex aliquo impedimento vel defensione non potuisset maritus ambos interficere, sed vnum tantum, excusaretur. argumento textus *in l. quod ait lex, §. fin. ff. ad leg. Iul. de adult.* textus *in l. nihil, versic. 1. eod. titul.* imò quod magis est, si sponte & ex proposito maritus vnum tantum ex eis interfecit sine alio, non teneretur pœna mortis nec ordinaria, sed alia mitiori pœna: argumento text.

textus in dicta lege si adulterium cum incestu, §. Imperatores, ff. ad legem Iulianam, de adult. & in lege Gracchus, eodem titulo, cum simil. supra allegatis, & in terminis ita probat textus in lege 14. tit. 17. 7. parte, licet in contrarium videtur text. notabilis & expressus in lege nihil ibi, nam si alterum occidit lege Cornelia reus erit: quia licet teneatur lege Cornelia, non debet puniri eadem pœna, sed mitiori, argumento text. in lege prima, §. diuus Adrianus, ff. ad legem Corneliam, de sicar. & in §. final. eiusdem legis.

52 Aduertendum tamen quod videtur quod nostra lex Regia & prædicta iura quæ permittunt maritum posse occidere vxorem & adulterum in flagranti delicto, non procedant nec debeant seruari tanquam iniqua, quia præsuppono quod omnis lex nutritiua peccati est nulla & non seruanda, vt in capite finali, de præscript. & in capite erit autem, lex 4. distinet. & in capite penult. & fin. de consuet. & utrobique communiter Doctores: aded quod idem est si esset nutritiua peccati venialis, secundum eosdem: sed maritus qui occidit vxorem propria auctoritate peccat mortaliter vt in præcepto diuino, Non occides, & dicit Glossa singularis in cap. inter hac, 33. questione 2. quam sequuntur ibi Doctores: & reputat singularem Abbas in capite 2. de homicidio, prima columna, numero 2. idem Abbas in capite veniens, el 1. de sponsal. idem Abbas in capite si verò, el 1. de sentent. excomm. 3. columna, numero 10. Anat. in capite interfecisti, de homicid. Felin. in capite qua in Ecclesiarum, de constit. 4. colum. quia ad hoc notabiliter responde vt dixi in l. 76. supra his legibus Tauri.

53 Et in tantum est verum quod maritus potest occidere vxorem adulteram repertam in adulterio vt procedat etiam si sit prægnans, & ipse hoc bene sciret, quia impetus & dolor acerrimus eum excusat. Item etiam quia quodammodo prouocatus videtur facere ad suam defensionem ita tenet expressè Guilierm. de Cum. in lege Imperator, lege secunda, ff. de statu hominum, & ibi Bartolus numero secundo, Albert. 2. colum. pen. quest. Bald. 3. lectura, in fin. Ang. pen. quest. n. 4.

Nec obstat textus in lege prægnantis, ff. de pœnis. text. in l. Imperator, la. 2. ff. de statu hominum, cum simil. vbi habetur quod licet mulier prægnans possit condemnari ad mortem vel ad aliam pœnam corporalem, tamen eius executio suspenditur donec pariat: quia illa iura procedunt in sententia & executione iudicis, quæ debet fieri cum temperamento & iuris ordine, sed in nostro casu loquimur in executione facti & hominis in quo aliquis ordo iuris non attenditur, argumento text. in lege quid ergo, §. cum autem factum, ff. de his qui notant. infam. & ita respondent prædicti Doctores vbi supra.

55 Item etiam in tantum est verum quod potest occidere adulterum repertum in flagranti delicto vt procedat & habeat locum, etiam si sit clericus constitutus in sacris: & per hoc talis maritus non incurrit sententiam excommunicationis, ex dispositione. text. in cap. si quis suadente, 17. questione 4. per rationem superiorem: quia iustus dolor eum excusat: Item quia prouocatus videtur facere ad suam defensionem. Item etiam quia nulla iniuria videtur fieri Ecclesiæ quæ præ tendit se iniuriatam ratione ordinis clericalis: quia illud quod licitum est respectu principalis offensis, debet esse licitum respectu alterius tertij, qui dicitur offensus in quandam consequentiam, argumento text. in l. non solum, §. quamquam, ff. de iniur. textus est notabilis & expressus in cap. si vero, el 1. versic. nec ille extra, de

sent. excomm. cuius verba sunt: Nec ille compellendus est ad sedem Apostolicam venire qui in clericum cum vxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inuentum manus iniecerit violentas, & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores: & istam sententiam & conclusionem tenet Bald. Angel. Ioannes de Imola & communiter Moderni in lege quid ergo, §. si heres, ff. de legat. Angel. de malef. in parte. che me ai adult. 19. colum. vers. quid si pater, vel maritus: & ibi eius Additionator: idem Angel. in §. 1. instit. de his qui sunt sui, vel alieni iur. 2. col. n. 5: pro qua sententia & conclusione est hodie notab. lex partit. in lege tertia, in medio, titulo nono, parte 1.

56 Circa prædicta tamen vtiliter & necessariò quæro, si maritus occidit vxorem & adulterum repertos in flagranti crimine, sed non potest probare qualiter eos inuenit adulterando: vel reperit solos nudum cum nuda, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur: iste est notabilis & quotidianus articulus: in quo breuiter & resolutiue dico, quod si tales adulteri reperiantur occisi in lecto, vel alia parte, & loco secreto & occulto, nudus cum nuda, taliter quod si ibi uiui reperirentur probaretur contra eos adulterium: quod istomet calu si ibi reperiantur mortui & occisi, satis ex hoc constat & probatur eos esse repertos in flagranti adulterio, argumento textus in capite literis, extra de præsumptionibus, cum materia. Secundò pro hac sententia & conclusione facit, quia quando quis reperitur mortuus in aliquo loco semper præsumitur quod ibi fuit occisus, & non alibi: deinde est quod si reperitur occisus iuxta domum alicuius, est præsumptio contra dominum & habitatorem illius domus: ita probat textus notabilis in lege adiles, ff. de via publica, & ibi notat Bartol. 4. notabilis: tenet etiam & commendat Rom. in lege prima, §. si quis in villa, prima columna, numero quarto, ff. ad Syllan. Felin. in capite final. in fine, extra de homicid. Angel. de mago in parte fama, publ. præd. 17. colum. vers. quid autem si reperiat, tenet etiam & reputat singulare Iason in lege si quando, Codice vnde vi, 8. colum. facit etiam doctrina Angel. in lege si cum exceptione, §. in hac prope fin. ff. quod metus causa, vbi dicit quod repertus in aliquo loco in dubio præsumitur esse ciuis illius loci: tenet etiam Bald. in lege finali, Codice si à non com. iudic. fin. colum. pen. quest. August. de Arit. in addit. Angel. de mu. in parte che, est quadam inquisitio. suis addit. idem Angel. in addit. Ang. in parte, de Bononia, 2. additione. Felin. in capite quoniam, de offic. ord. 1. col. numero 3. pto quibus facit text. in l. 1. ff. ad munic. & ibi Bart. & Doct.

57 Tertio pro hac sententia & conclusione facit, quia in delictis quando tractatur de aliquo reo absoluen- do in dubio, semper debemus intelligere aliquid esse factum tempore & loco licito & permisso, potius quàm illicito & non permisso, vt excusetur à delicto, & hoc casu dubia probatio releuat probantem, argumento text. in l. merito, ff. pro socio, & in l. interpretatione, ff. de pœnis, cum simil. per quæ iura ita expressè tenet Bart. vbi singulariter loquitur, in lege non solum, §. sed vt probari, 2. colum. ff. de oper. noui nunt. & ibi communiter Moderni præcipue Alexand. & Iason qui dicunt quod totus mundus sequitur illam sententiam, Bart. tenet etiam & commendat Abbas in capite in præsentia, 3. colum. extra. de probat. idem Abbas vbi reputat singul. in capite per tuas de condit. apposit. Salic. & alij Doctores in l. matrem, Cod. de probat. Angel. de malef. & ibi eius Additionator melius quam alibi in parte de anno præsentis, 4. col. vers. quod si accusator. Confirmat etiam

etiam quia in criminalibus probatur defensio per solas coniecturas & præsumptiones, argumento textus in capite de præsumptionibus, & ibi expressè notat Innoc. Ioannes Anton. & communiter Doctores Bald. vbi valdè commendat, in l. unica, Codice de confess. 12. colum. numero 46. & Iason in l. ubi vim, ff. de iustitia & iure, num. 7. & in terminis, quod in isto casu proposito excusetur maritus: tenet Paris de Puteo, licet certè non sic fundauerit, in tractatu syndicatorum, fol. 192. in parte, quia dicitur, 2. columna. Si verò tales adulteri reperiantur occisi non in eodem lecto vel loco secreto & occulto nudus cum nuda, sed vestiti, & in tali loco quo si viui ibi reperirentur, non esset contra eos probatum delictum, certè non excusaretur maritus, licet dicat inuenisse eos adulterando: quia tali casu non est pro eo aliqua præsumptio, pro qua sententia & conclusione facit bonus apertus text. in Authent. si quis ei, Codice ad legem Iuliam, de adult. cum materia: vbi habetur quòd maritus nullo modo potest interficere vxorem, nec illum quem habet suspectum de adulterio, etiam si reperiat eos loquentes in aliquo loco suspecto, nisi præcedat trina monitio in scriptis: de quo textu latius infra proximè dicemus.

58 Item etiam quæro si maritus interfecit vxorem & adulterum vel aliquem eorum, non repertos in flagranti delicto & talis maritus pro defensione & excusatione sua verè & realiter probat eos commississe adulterium, an excusetur à pœna homicidij, vel saltem mitigetur pœna vt non possit puniri pœna ordinaria delicti, sed alia mitiori & extraordinaria pœna? & videtur quod excusetur, vt saltem non teneatur pœna ordinaria. Primò quia de iure communi quando maritus vel pater occidit vxorem, vel adulterum, vel vtrumque, præter vel contra formam traditam à lege, non punitur pœna ordinaria delicti sed mitiori & extraordinaria: textus est in lege si adulterium cum incestu, §. Imperatores, ff. ad legem Iuliam, de adulter. textus in lege nihil, versiculo sed diuus Marcus, eodem titulo, textus in lege Gracchus, Codice eodem titulo. in lege si quis in graui, §. si maritus, ff. ad Syllan. textus in lege prima, §. finali, ff. ad legem Corneliam de sicar. textus in lege quarta, titulo decimo septimo, septima parte. Secundò quia si ille qui est provocatus ab alio excedat modum suæ defensionis non tenetur pœna ordinaria delicti, sed mitiùs punitur propter excessum: quia non videtur esse in tanta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit.

Item quia homo intensio dolore permotus, non est in plenitudine intellectus, argumento textus in leg. diuus Adrianus, ff. ad legem Pompeian. de parric. textus in lege prima, §. quari, ff. ad Turpil. textus in lege qui cum maior. §. si libertus, ff. de bonis lib. textus in capite olim, de restitutione spoliat. textus in capite significavit, de pœnit. & remiss. & tenet notabiliter Baldus in lege ut vim, ff. de iustit. & iure, finali columna, & ibi Iason & Fortunius Garcia, idem Baldus in lege prima, Codice unde vi, sexta columna, 10. questione, & ibi Cynus, Alberic. Faber. & Salic. Tertiò & notabiliter facit textus certè singul. in proposito in lege Diuus Adrianus, ff. ad legem Pompeian. de parric. vbi habetur quòd pater occidit filium suum in venatione, eo quòd nouercam adulterabat & non tenetur pœna mortis, tanquam parricida: sed mitiùs punitur? quia deportatur in insulam, cuius verba sunt: Diuus Adrianus fertur, cum in venatione filium suum quidam necauerat qui nouercam adulterabat in insu-

lam eum deportasse, quod latronis magis quàm patris iure eum interfecisset. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam, imò quòd maritus puniatur pœna ordinaria delicti tanquam homicida, nec propter hoc aliquo modo excusetur: quia verè commisit homicidium, nec potest compensare delictum vel offensam præteritam, nisi eo casu quo occiderit in flagranti crimine, vel facta denuntiatione secundum formam text. in Authent. si quis ei, Codice ad legem Iuliam, de adult. & ibi communiter Doctores. Et confirmatur, quia si quis intulit alteri vulnus, vel fecit grauem iniuriam & offensam, & postea ex interuallo occidatur ab offenso, nihilominus teneretur pœna ordinaria, nec excusaretur propter offensam priùs receptam, nisi in continenti causa defensionis fecisset, argumento textus in lege prima, & per totum, ff. ad legem Cornel. de sicar. text. in lege prima, & in lege is qui aggressorem, & per totum Codicem eodem titulo. Nec obstat primum fundamentum, in quo dicebamus, quòd quando maritus vel pater occidit adulteros præter formam traditam à lege mitiùs punitur: quia respondeo quòd illud est verum quando reperiuntur in flagranti delicto: non verò aliàs. Secundò non obstat secundum fundamentum, in quo dicebamus, quòd si provocatus excedit modum defensionis, non tenetur via ordinaria: quia similiter debet intelligi, quando in continenti tempore lætæ iniuriæ excessit modum defensionis.

Tertiò non obstat textus fortissimus & terribilis in lege Diuus Adrianus, ff. ad legem Pomp. de parric. quia respondeo tripliciter. Primo modo quod loquatur in parte qui de iure antiquissimo poterat licitè & impunè occidere filium, vt in lege in suis, ff. de liber. & posthum. Sed ista solutio non satisfacit nec est tenenda, quia illud de iure antiquissimo ante legem Pompeiam de parric. de qua loquitur text. in dicta lege Diuus Adrianus. Vel aliter & secundo dicamus, quòd in casu illius textus, pater inuenit filium adulterando nouercam, & sic in flagranti crimine: & ita tenet & declarat ibi Hippolyt. de Marsil. & ante eum Paul. de Castro in lege in suis, ff. de liber. & posthum. prima columna, in fine, sed ista solutio similiter non est vera nec satisfacit: quia non est verisimile, quod in venatione plures solent congregari, filius adulterasset nouercam: & sic necessariò infertur quòd loquitur de adulterio antea commisso: & iste est sensus Gloss. ordinariæ, Bartol. Alber. & communiter Doctor: ibi, vel aliter & tertiò dicamus, quod ille textus loquatur in patre qui habet maximam potestatem & correctionem in filium, & ex causa & offensa etiam præterita & antecedenti potest filium punire: & licet occidat & modum excedat, vel apertè & deliberatè voluit occidere, non tenetur nec punitur pœna ordinaria, sed minori: vt ibi dicit text. & iste sit eius verus, nouus & subtilis intellectus, vnde secus est in marito vel in aliis personis: & licet maritus & aliæ personæ habeant aliquam correctionem & vindictam in vxorem vel subditos, vt in lege vna, Codice de emen. prouin. illa est vel de moderata, & non ita permissa sicut in patre.

Item etiam quæro an maritus possit interficere illum quem habet suspectum de adulterio: si reperiat eum alloquentem cum sua vxore, & in propria domo vel alio loco secreto? in quo breuiter & resolutiùe dico, quod si talis maritus priùs ei ter in scriptis denuntiauerat sub præsentia trium testium, fide dignorum ne cum vxore sua loquatur, & postea inueniat eum cum ea loquentem in domo vel in loco secreto, licitè poterit eum occidere: aliàs verò

textus est *Authent. si quis ei, Cod. ad legem Iul. de adul.* cuius verba sunt, *si quis ei quem suspectum habet de sua uxore ter in scriptis denuntiaverit sub presentia trium testium fide dignorum, & postea inuenit eum conuenientem uxori suæ in domo sua vel uxoris, vel adulteri, vel in popina: siue in provincia, aut in suburbanis, sine periculo eum perimat.* & ibi notat & commendat Gloss. ordin. Odofredus, Cyn. & communiter Doctores. Azor. in *summa illius tit. fin. col. num. 21. text. in Auth. ut liceat m. tri & auia, §. his quoque, collat. 8.* Gloss. ordin. Iacob. de Bellouiso. Bart. Ang. & commun. Doct. & idem disponit *lex 12. tit. 17. 7. part.* adde tamen quod quælibet denuntiatio debet fieri post suam allocutionem, taliter quod pro forma debent esse tres alloquutiones, & tres denuntiationes? unde non sufficit quod postquam maritus eum habet suspectum simpliciter ei ter denunciet: & in expresso ita tenet & declarat solus Iacob. de Bellouiso, in *d. Auth. liceat matri & auia, §. his quoque, collat. 8. 2. colum. 3. oppos.* in quantum dicit quod ista iura procedunt ex vehementi præsumptione & odio ipsius suspecti & contumacis: quia quatuor vicibus eum inuenit cum uxore. Sed certe prædicta iura hoc non requirunt, imò simpliciter & indistinctè dicunt, quod si maritus habet suspectum aliquem de uxore sua potest ei ter denuntiare in scriptis: & si postea sprete tam solemnitate denuntiatione reperiat eum cum uxore alloquentem possit interficere: & iste est sensus omnium Doctorum & prædictæ legis partitæ. Item adde quod in his denuntiationibus debet interuenire Tabellio, cum iura dicant quod fiant in scriptis: ita solus Odofred. in *dicta Authent. si quis ei.* sed ego crederem contrarium, argum. text. in *l. scripturas, Cod. qui potio. in pign. hab. & in Auth. sed noui iur. C. si cert. petat. & in leg. contractus, Cod. de fide instrument.* vbi habetur quod actus vel contractus potest dici & fieri in scriptis cum debita solemnitate, licet in eo non interueniat Tabellio, maximè in hoc casu quo tractatur de defensione.

61 Item etiam quæro, an in casibus in quibus maritus potest uxorem suam & adulterum interficere, possit alteri committere vel demandare istud ius vindictæ? in quo articulo resolutiuè dico, quod ius vindictæ est aded personalissimum, quod non potest alteri committi seu demandari, etiamsi maritus sit senex, debilis, vel infirmus, argum. text. in *l. seruus si heredi, ff. de statut. liber. text. in l. unica, §. ne autem, C. de caduc. tollen. text. in l. pen. §. 2. ff. de dinerf. & tempor. præscr. & in expresso istam sentent. & conclus. probat text. per locum ab speciali in *l. Gracchus, versic. denique, C. ad l. Iul. de adulter.* vbi dicitur quod soli filio potest maritus hoc committere vel demandare propter identitatem personarum: ergo non alteri: cuius verba sunt, *denique filiis eius qui patri paruerunt, præstandum est,* & ibi notat & commendat Odofred. Cynus, Bald. Angel. Salyc. & communiter Doctores & illum text. ad hoc expressè notat & commendat Bart. in *leg. non solum §. si mandato, secunda columna numero quinto ff. de iniuriis.* Salyc. in *l. non ideò minus, C. de accusat. tertia col. n. 10.* Alex. Iason. & alij moderni in *l. §. fin. ff. de oper. noui nunc.* Hippol. in *lege unica C. de rap. virg. 2. col. n. 3.* Felin. in *cap. si verò el 1. 2. col. de sent. excommun.* idem Felin. in *c. que in ecclesiarum, de constit. 4. col. in fin.* & in expresso istam sentent. & conclus. tenet Gloss. singul. & unica in *l. cum fundum, in verbo, postea, in fine, ff. de vi & vi armat.* quam ad hoc dixit singul. & vnicam Ant. Gomez ad Leg. Tauri.*

Bald. in *cap. ad nostram, 2. col. n. 2. de probat.* idem Bald. in *c. fin. de iuram. calum. 1. col. in fine.* notat etiam & commendat idem Bald. in *c. literis de appellat. fin. col. n. 23.* idem Bald. in *c. de catero, 2. col. n. 4. de re iudicata.* idem Bald. in *l. accusationis, in fine, C. de accus. idem Bald. in l. 1. C. unde vi: antepen. col. n. 46.* idem Bald. in *c. 1. §. 1. 2. col. n. 3. de pace tenend. & iuram. fir. in vsib. feud.* idem Bal. in *l. ad officium, col. & q. C. com. diui. Paul. de Cattr. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, 1. col. in fin. ff. sol. matr. & ibi Alex. 3. col. n. 10. Roman. in l. si quis in graui, §. si maritus, ff. ad Syllan. Ioan. de Ana. in c. 2. fin. col. & q. de homin. Angel. de Mana in p. che me ai adul. 20. col. vers. an maritus. Iason. notabiliter in *l. 1. §. fin. 3. col. ff. de oper. noui nunc.**

62 Vnum tamen est quod talis maritus potest secum adducere amicos vel familiares vt eum adiuuent, & commodius & tutius possit facere vindictam, & maximè si sit senex, infirmus vel debilis persona, & timet ne forte inueniat resistantiam, arg. text. in *l. 2. de iur. omn. iud. text. in leg. fin. ff. de offic. eius cui mandat. est iuris. text. in l. 3. §. qui habet, ff. de ser. rust. præ. tex. in l. 3. §. fin. in fin. ff. de pen. l. text. in l. legatis, ff. de aliment. legat. text. in c. præterea, de offic. deleg. text. in c. suspicionis, eod. tit.* quibus probatur quod commissio vel delegato aliquo actu, videntur omnia commissæ, sine quibus ille actus exerceri non posset: & ex isto fundamento & ratione istam sentent. & conclus. tenet Paul. de Cattr. in *l. refectionis, ff. commun. præ.* Bald. in *l. vt vim ff. de iustit. & iur. 3. col. 6. quest.* idem Bald. in *c. fin. de iur. calum.* Ias. vbi reputat hoc esse notab. in *l. 1. §. fin. ff. de oper. noui nunc.* idem Ias. in *l. 2. 2. col. num. 4. ff. de iust. omnium iud.* Cæpo. vbi dicit ita obtinuisse in *q. de facto, in tr. de ser. urban. prædior, c. 23. 2. col. n. 6.* Hippol. de Mar. in *l. vn. C. de rupt. vir. 3. col. n. 1.*

63 Item quæro, an maritus occidens uxorem propria autoritate lucretur dotem, & alia bona quæ acquireret si via iuris ordinaria eam accusaret? & magistraliter & resolutiuè dico quod non. Primò quia de iure communi propter adulterium mulier non perdit dotem, nec alia bona, vt supra dictum est. Secundò quia maritus propter adulterium non potest interficere uxorem? ergo non debet aliquid acquirere ex suo facto & delicto culpabili. Tertio quia per mortem uxoris etiam si naturaliter contingeret, statim ipso iure extingueretur delictum & eius poena, tam respectu personæ quam bonorum, vt in *leg. defuncto, ff. de pub. iud. & in l. 1. & per tot. C. si reus vel accusator mortuus fuerit.* & in expresso istam sentent. & conclus. probat & fundat textus in *l. si ab hostib. §. 1. ff. sol. matrim.* cuius verba sunt, *si vir uxorem suam occiderit, dotis actionem heredibus uxoris dandam esse* Proculus ait: & rectè: non enim æquum est virum ob facinus suum dotem sperare lucrificari: idemque & e contrario statuendum est. & ibi notat & concludit Gloss. ordin. & commun. Doct. Sed aduertendum quod ille textus loquitur de iure communi, quo non licebat marito interficere uxorem, etiam repertam in adulterio: unde secus videtur esse in casu quo iure sibi liceret. Ex quo videtur inferendum quod cum in nostro regno licitè possit maritus uxorem suam & adulterum interficere, vt in prædicta l. fori, & ordin. supra allegatis: quod similiter lucrabitur bona eorum, ac si via iuris eos accusaret: & in expresso ita probat text. à contrario sensu iuncta Gloss. ord. in *d. l. si ab hostib. §. 1. ff. solut. matr.* & ibi notabiliter Bart. 2. col. fin. q. Ang. de Perus. 2. col. n. 3. Ias. 2. col. in fin. n. 11. Lancel. Dec. 1. col. in fin. Christoph. de Niellis,

Niellis, quem ipse refert. Pro qua sentent. & concl. facit text. in *l. qui seru. ff. de verb. oblig.* vbi habetur quod si debitor ex iusta causa occiderit seruum promissum, quia repertus est in adulterio cum vxore, vel alias: non tenetur ex contractu ad æstimationem, vel interesse, vel ad aliquam pœnam, cuius verba sunt: *Qui seruum mihi ex stipulatu debebat si in facinore eum deprehenderit impunè eum occidit: nec utilis actio erit in eum constituenda.* text. in *l. eleganter, §. fin. ff. de pign. action.* Sed his non obstantib. contraria sentent. & conclus. est verior, & tenenda: imò quod hoc casu maritus non lucretur bona vxoris nec adulteri, tali fundamento & ratione: quia quando quis propria authoritate ius sibi dicit, amittit ius legale: text. est sing. & vnicus in *iure in l. interd. la 2. §. qui furem, ff. de fur.* vbi ille qui propria authoritate capit furem, & ducit eum ad iudicem, benè recuperat rem: sed amittit pœnam dupli vel quadrupli à iure inductam pro furto, & ad hoc illum text. in suo casu notat & commendat ibi Bart. Alb. & Doct. & eum dicit ibi peregrinum & vnicum Ang. de Perus. & ad hoc illum text. reputat singul. & vnicum Ioan. de Imol. in *d. l. si ab hostib. §. 1. ff. sol. matr.* & isto fundamento & ratione istam sentent. & conclus. tenet Bald. in *d. l. si ab hostib. §. 1. ff. sol. matr. 1. col. in fin.* & ibi Ioan. de Imol. Paul. de Castr. 2. col. in fin. Rom. *fin. col. n. 21. Alex. 3. col. in fin. n. 15.* & magis commun. Doct. Ioan. Campeg. in *tract. dotis, §. part. & §. quast.* Pro qua sentent. & conclus. est hodie expressa lex nostra Tauri 82. quæ hoc formaliter disponit & determinat. Ex quibus infertur quod tam de iure communi quàm regio talis maritus qui propria authoritate occidit vxorem propter adulterium, non potest lucrari bona vxoris quæ ex aliquo pacto vel lege per mortem eius sibi deferuntur: ita probat text. in *d. l. si ab hostib. §. 1. ff. solut. matr.* & ibi notant communiter Doctores.

64 Dubium tamen est circa hoc satis nouum & singulare, si talis maritus qui propria authoritate interfecit vxorem & adulterum repertos in adulterio, possit succedere filiis vel hæredibus eorum ab intestato in bonis habitis ab eis? & videtur quod non: imò quod fisco applicentur, argum. text. Glof. & commun. opin. in *l. Lucius, ff. de iur. fisc. & in l. cum ratio, §. fin. ff. de bon. damn.* & eorum quæ late dixi in materia delictorum in delicto homicidij. Sed ego teneo contrarium, imò quod benè possit eis succedere: quia illa iura procedunt, quando iniuste & sine causa quis alium interfecisset: noster verò casus loquitur quando maritus licitè & iuste fecit: vnde licet priuetur à successione ipsius interfecti, non tamen hæredum.

65 Item quæro, si vxor alicuius requisita ab aliquo de adulterio committendo reuelauit marito suo an possit licitè requirentem decipere, & dicere vt veniat secretè in domum suam, & ibi eum verberare & iniuriam inferre: Et breuiter dico quod sic, argum. text. in *l. si quis seruo persuaserit, C. de furr.* vbi habetur quod si seruus requisitus ab aliquo de furto committendo, & ipse domino suo nuntiavit, & permisit vt aliquas res perferret in domum eius: qui persuasit tenetur tam de actione furti, quàm serui corrupti: & per illum textum istam sententiam & conclusionem tenet ibi Paulus de Castro, *prima columna, & primo notabili,* & ibi Iacob. de Sancto Georgio, Palat. Ruuius in *sua repetitione, folio septuagesimo tertio, 1. col. §. 29.*

Ex quo textu infert etiam ibi Angel. de Peru-

sio quod si Castellanus vel custos alicuius castri vel fortalitij sit requisitus vel inuitatus ab alio, vt recipiat pecuniam vel dona, vt castrum vel fortalitium sibi tradat, & hoc reuelauerit domino, licitè poterit eum decipere, & dicere vt certo tempore veniat, & eum punire vel aliqua iniuria eum afficere: & idem tenet ibi Paulus & Iacobus de Sancto Georgio, idem Angelus in *lege quicumque, Codice de seruis fugitiuis 2. col. in med.* Item etiam infertur, quod si index sit requisitus ab aliquo litigante, vt pecuniam recipiat & pro se ferat sententiam, vel iniustitiam faciat, potest ei præbere aures, & dicere & fingere, vt veniat tali die & hora, & ibi secretè habere testes qui videant & audiant, & postea eum capere & punire: ita Palat. Ruuius vbi supra. Intelligerem tamen supra dicta, quod possit maritus vel alter verberare vel aliam iniuriam sibi inferre: non verò eum occidere, vel membrum incidere: quia non est moderata defensio. Item quia non est sequentum delictum.

Item quæro, si maritus iam decessit, & mulier 68 petit dotem ab hæredibus, an possint hæredes opponere de adulterio in vita mariti commisso ad eam excludendam, & breuiter dico, quod non: modò maritus sciuerit adulterium esse commissum modò ignorauerit: quia est accusatio vel exceptio tendens ad meram vindictam, sicut actio iniuriarum vel pœnalis, & ided non transmittitur ad hæredes ante litem contestatam, argumento textus in *lege prima, §. hæredes, ff. de priuat. delict.* textus in *lege iniuriarum action. la 1. ff. de iniur.* textus in *lege quod diximus, §. hac action. Digest. quod metus causa.* textus in *lege hac actio, ff. de calumniator.* textus in *lege si vero hac autem actio, ff. de his qui deiecerit, vel effeg.* textus in *lege inde Nerarius, §. si infans, vers. hanc actionem, ff. ad legem Aquiliam.* text. in *l. vna, Codice ex delict. defuncti* textus in *lege finali, Codice de reuoc. donat.* textus in *lege omni modo, versiculo nam si nullam.* *Code de inoffic. testament.* text. in *§. non autem omnes. Instit. de perpet. & temp. act.* & in expresso istam sententiam & conclusionem probat textus iuncta Glossa ordinaria in *lege rei indicata, §. 1. in fine, ff. soluto matrimonio,* & ibi tenet notabiliter Baldus, Paulus de Castro, Ioan. de Imol. Alexand. & magis communiter Doctores tenent etiam Doctores, Canonistæ in *capite plerunque, de donat. inter vir. & vxor.* præcipuè Præpos. 1. col. numero 2. Angel. de malef. & ibi eius Additionator in *parte che me ai adulterato, 6. col. vers. quid si maritus.*

Item quæro quid è contra, si vxor adultera de- 69 cedat, & maritus superuiuat, & hæredes vxoris repetant dotem, an possit maritus opponere exceptionem de adulterio, & eos repellere: & videtur quod sic: ita probat textus in *lege fin. Codice de adul.* Sed contrarium est tenendum, imò quod talis maritus non possit prædictam exceptionem opponere, quia post mortem vxoris vel alterius delinquentis ante litem contestatam extincta est pœna corporalis & pecuniaria: textus in *lege defuncto, ff. de public. iudic.* textus in *lege ex iudiciorum, vers. fin. de accus.* text. in *l. vna, C. ex delictis defunctorum.* textus in *§. non autem, in fine Instit. de perpet. & temp. action.* textus in *lege 25. titulo, 7. part. nec obstat textus in d. l. fin. Codice de adulteriis,* quia debet intelligi quando vxor decessit postquam factum erat diuortium inter eos, vel lite iam mota super eo: secus verò si ante decesserit: quia tunc non poterit maritus agere, nec excipere

pere de adulterio, & in expreffo ita tenet & declarat Glof. ordin. in dicta lege fin. Cod. de adult. in gl. pen. & ibi Baldus, Salycetus, & magis communiter Doctores Odofredus in lege consensu, Codice de repudiis. pen. columna, & quaestione, & ibi Albericus 1. colum. in medio, ita etiam tenet Alexander in dicta lege rei indicata, §. primo. secunda columna, in medio, versic. quid si mulier. & ibi commun. moderni.

70 Item quæro si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum ad alium, & sic commisit stuprum, an perdat dotem, & applicetur hæres mariti, & videtur quod sic: quia mulier vidua quæ non transit ad secunda vota dicitur remanere & durare in primo matrimonio, & gaudet privilegiis primi mariti: textus est in lege finali, Codice de bon. matern. ibi, siue in priore matrimonio pater, ex quo filios habuit, permanere voluerit, &c. & ibi notat Cyn. Bartolus, & alij Doctores textus in lege filij, §. vidua, ff. ad municip. & ibi Glossa, & commun. Doctores textus in lege quoties, Codice de priuil. Scholarium, lib. 1. 2. facit etiam textus in leg. pen. Codice de adulter. & ibi Bartolus, & Doctores & in expreffo isto fundamento & consideratione istam sententiam & conclusionem tenet Paulus de Castr. in lege sororem, Codice de his quibus, vt indig. 1. columna, num. 4. idem Paul. de Castr. in lege fideicommissum, Codice de fideicommiss. 2. columna, in fin. tenet etiam, & reputat singular. Iason in lege 2. ff. solut. matrim. 2. colum. numero 6. Augustin. de Aretin. in addit. ad Angelus de malefic. in parte, che me ai adulterato 6. columna, versiculo, quid si maritus, Hippolytus de Marsil. latè & notab. in lege unie. Codice de rapt. virgin. 11. columna, numero 48. idem Hippolytus in consil. suorum consilio 13. Felinus in capite pastoralis, de iudic. 3. columna, in med. Præpos. in cap. plerumque, de donat. inter. vir. & vxor. 2. columna, num. 3. Palacius Ruuius in suarepet. folio 48. 1. columna, versic. ex quo dicebat, & folio 60. 1. columna, versic. & quod plus est, Cifuentes in lege 14. super his legibus Tauri 2. quaest. licet dicat quod opinione contraria est magis fauorabilis. Aduertendum tamen quod ista sententia & conclus. videtur intelligenda & limitanda, quando talis mulier fecisset stuprum infra annum luctus: quia tunc magis propriè dicitur durare primum matrimonium, argumento textus iuncta Glossa ordinaria in lege unica, §. exactio, Codice de rei vxor. actio. & in toto titulo, Cod. de secund. nupt. Item etiam & secundò videtur intelligenda, & limitanda quando dos non esset soluta mulieri, sed esset penes hæres mariti, & ab eis repeteretur: quia tunc ipsi possunt excipere de tali stupro per eam commissio: cuius ratio potest esse, quia quando iam est recuperata per mulierem, ampliùs non dicitur dos: sed ita demum si non est recuperata, argum. text. in l. cum pater, §. dot. ff. de legat. 2. & in l. etiam, ff. de fundo dotali. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imò quod indistinctè talis mulier vidua non perdat dotem propter stuprum commissum in viduitate, modò infra annum luctus modò postea. Item modò dos sit iam recuperata, modò sit penes hæres mariti. Primò, quia adulterium & eius pœna propriè & verè dicitur matrimonio durante, non verò postea: sed postea in viduitate dicitur stuprum, & habet locum eius pœna distincta. Secundò quia si mulier commisit adulterium in vita mariti, non possunt hæres contra eam

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

agere per viam accusationis, vel exceptionis, quia est ius vindictæ quod non transit ad hæres, vt supra proximè conclusum est: ergo à fortiori non possunt contra eam agere, vel excipere pro stupro postea commissio in viduitate. Tertio hoc clariùs confirmatur per ll. Regias, quibus probatur, quod nullus habet facultatem accusandi de adulterio nisi solus maritus: & in expreffo, licet non ita fundent, istam sententiam & conclusionem tenet Alex. in d. l. sororem, C. de his qui vt indig. 1. col. in medio, vers. item facit. Ias. in d. l. fideicommissum, C. de fideicom. num. 1.

71 Item quæro quas excusationes habet vxor adultera, vt possit se defendere à pœna adulterij. Et breuiter & resolutiue dico quod habet sequentes excusationes. Prima est si lapsum est quinquennium à tempore commissi delicti: text. est in l. mariti, §. praterca, ff. de adulter. text. in §. hoc quinquennium, eiusdem, l. text. in l. quinquennium, eodem tit. text. in l. adulter post quinquennium, C. de adul. cuius verba sunt, adulter post quinquennium quàm commissum adulterium dicitur, quod continuum numeratur, accusari non potest. text. in l. 4. tit. 17. 7. p. Secunda est si adulterium commissum est de voluntate & consensu mariti: text. est in l. cum mulier, ff. sol. matr. & ibi Gloss. ordin. Bart. & commun. Doct. Quod intellige quando talis exceptio opponitur ante litem contestatam: secus verò si post: quia non releuat vxorem, licet faciat puniri maritum: si verò opponatur ab adultera ante litem contestatam prodest vt excusetur, postea verò non excusatur, nec facit puniri maritum: textus est in lege 2. §. si publico, ff. de adulter. & ibi tenet & declarat Glossa ordinaria, Bartolus, & communiter Doctores textus in leg. si maritus, §. prescriptiones, eodem titulo. textus in leg. ita nobis cordi pudor est, Codice de adulter. & ibi Glof. & communiter Doctores & ita expresse disponit & determinat l. 7. tit. 7. 7. part. Tertia est si post commissum adulterium maritus habuit & retinuit vxorem adulteram in sua domo, vel lecto, & mensa scienter, non verò aliàs: quia per hoc videtur remittere prædictum adulterium vxori: ita probat textus notab. in l. si vxor, §. final. ff. de adulter. & ibi communiter Doctores: text. in leg. sine metu, in fine, Cod. de adulter. & ibi Glossa ordinaria & communiter Doctores, facit textus in cap. quemadmodum, de iureiurando. & in expreffo per ista iura ita tenet Alb. in l. consensu, Codice de repud. 1. col. in fin. versic. vt ultimo notandum. pro qua sententia & conclus. est lex. notab. part. 8. tit. 17. 7. part. & l. 5. tit. 7. lib. 4. foro ll. Aduertendum tamen quod prædictas excusationes vel aliàs similes quas habet vxor debet proponere ante litem contestatam, non verò postea: textus est in l. si maritus la 2. §. prescriptiones, ff. de adulter. cuius verba sunt, prescriptiones qua obiici solent accusantibus adulterij ante solent tractari quàm quis inter eos recipiatur. & ibi Glossa ordinaria, Bart. & communiter Doctores textus in leg. 2. §. si publico, eodem titulo. & ibi Bart. & Doctores textus in lege adulter post quinquennium, Codice eodem tit. & ibi notabiliter Salycet. & Doctores.

72 Item quæro an maritus teneatur adulterum & adulteram simul accusare, vel possit vnum eorum quem velit accusare? Et resolutiue dico quod de iure communi maritus non poterat eos simul accusare, sed vnum tantum eorum quem vellet: text. est in l. si maritus, la 2. §. fin. vers. fin. ff. de adul. text. in l.

nihil §. finali, eodem titulo, textus in lege vim passam, §. duos, eodem titulo. textus in l. reos, Codice de adult. cuius verba sunt: Reos adulterij duos simul marem & foeminam ex eadem causa fieri lex Julia de pudicitia vetat: sed ordine peragi utrosque licet, & ibi vide rationes per Salycetum, & Doctores. Hodie tamen in nostro regno maritus potest accusare ambos simul, vel vnum eorum quem velit: ita probat & disponit lex secunda, titulo decimo quinto, libro octavo, ordinament. ibi, dum dicit: *Es los acusare ambos, o qualquier dellos, que aquel contra quien fuere inxgado, que lo metan en su poder, y haga de ly de sus bienes lo que quisiere.* Postea autem de iure Regio nouissimo per nostras leges Tauri statutum est, quod maritus teneatur vtrunque simul accusare, & non possit vnum sine alio: ita disponit lex 80. his legibus Tauri. Quod tamen intellige vt debeat eos simul accusare in vno eodemque libello, vel diuersis, dum tamen faciat vno eodemque tempore, argumento huius legis & rationis eius, & tenet hic Castillo. Sed certè mihi videtur contrarium, imò quòd in vno eodemque libello debeat accusare: quia aliàs resultaret diuersitas & inconueniens in accusando, procedendo, & exequendo. Item intellige quando vterque viuat: secus verò altero mortuo, quia tunc superstes potest accusari: ita etiam aperte probat illa lex in quantum dicit, *siendo viuos.* Ex quo inferitur quòd si vterque viuat & maritus vni parcat, videtur etiam alteri remittere delictum, argumento illius legis. Vnum tamen est quod eo casu quo de iure communi accusaret vnum eorum tantum, sententia absolutoria eius fauore lata prodest alteri, condemnatoria vero non: textus est notabilis & expressus in lege denuntiaste, §. final. ff. de adult. ibi, *si absolutus fuerit, mulier per eum vincet, nec ultra accusari potest: si condemnatus fuerit mulier per eum non est condemnata, sed agat causam suam, vt fortassis & obtinere vel gratia, vel iustitia, vel legis auxilio possit,* & ibi Glossa ordinaria Bartolus & communiter Doctores: & idem disponit lex 9. titulo 17. 7. partit. Ex quo singulariter notat quod in delictis connexis, sententia absolutoria lata fauore vnus, prodest alteri: sed adde quod hoc est speciale in delicto adulterij propter fauorem matrimonij: secus verò est in aliis: quia in eis sententia absolutoria lata pro vno non prodest alii: ita probat textus in lege de adult. versic. *si eo tempore,* ff. de adulteriis, & in expresso ita tenet & declarat ibi Bartol. & communiter Doctores: & istam dicit communem opinionem Alex. in l. sape, ff. de re iud. 10. col. n. 36.

73 Item quæro quæ sit pœna lenocinij in quo breuiter dico, quòd si maritus commisit istud crimen punitur eadem pœna quæ est imposita pro adulterio: ita probat textus in lege secunda, §. lenocinij, ff. de adulteriis. ibi pœna adulterij configitur. text. in §. si publico, eiusdem legis. textus in lege de mariti, §. plectitur, eodem titulo. textus in lege castitati, Codice de adulteriis. textus in lege de crimine, versiculo finali, eodem titulo. textus in lege mercalem, C. de condition. ob turpem causam. textus melior cæteris in lege auxilium, §. in delictis, versiculo dixi, ff. de minori. Hodie tamen videtur quod ista pœna non possit habere locum: nam cum de iure Regio pœna adulterij sit, quod vterque tam adulter quam adultera ponatur in potestatem mariti, vt de eis & eius bonis faciat quicquid velit, ista pœna non potest in nostro casu verificari, cum non re-

periatur offensus in cuius facultate ponatur, & ideò fortè in nostro Regno solet praticari quod tam marito quam vxori imponatur pœna flagellorum. Sed certe illa pœna est irridenda pro tali nefando crimine: vnde teneo quod isto casu debeat imponi pœna mortis.

Primo quia ista erat pœna adulterij de iure communi, vt in lege quamuis, la segunda, in fine Codice de adulteriis, & latè dixi supra. Secundo quia pro hoc est casus expressus in lege secunda, in fine, titulo vigesimo, 2. parte septima, quæ aperte dicit quod isto casu imponatur marito pœna mortis, & per eam ita tenet Palac. Ruuius vbi exclamat de isto delicto, & de iudicibus qui illam legem non seruant in practica, in sua repetitione, folio sexagesimo quinto, columna tertia, versiculo, *sed si tanta est notorietas, paragrapho vigesimo primo.* Si verò alius commisit istud crimen, siue masculus siue foemina contra aliquam mulierem coniugatam, virginem, viduam, religiosam, vel honestam: similiter punitur pœna mortis: ita probat textus in lege qui domum, Digestis de adulteriis. textus in lege mariti, paragrapho plectitur, eodem titulo, cuius verba sunt: *Plectitur, & qui pretium pro comperto stupro acceperit: nec interest vtrum maritus sit qui acceperit, an alius quilibet: quicumque enim ob conscientiam stupri acceperit aliquid, pœna erit plectendus.* textus expressior & melior cæteris in authentica de lenonibus, paragrapho praconizamus, ibi, *omnia nouissima sustinere supplicia, collatione tertia,* & notant communiter Doctores: & idem disponit predicta lex partit. in fine.

74 Quod tamen limita & intellige quando adulterium vel stuprum fuit sequutum & consummatum: secus verò aliàs: quia tunc mitius puniretur, & sic pœna arbitraria: ita probat textus valde notabilis, in lege prima, paragrapho finali, Digestis de extraordinariis criminibus. cuius verba sunt: *Aut mulierem puellamve interpellauerit, quidve impudicitia gratia fecerit, donum praebuerit, pretiumve quo is persuaderet, dederit, perfecto flagitio punitur capite, imperfecto, in insulam deportatur,* & idem probat lex septima, titulo decimo, libro quarto, foro legum, si verò hoc delictum committatur contra aliam mulierem non coniugatam nec honestam, tunc imponeretur pœna arbitraria, modo sequatur & consummetur delictum, modo non: argumento praedictorum iurium. Item etiam adde quod etiam ille qui misit praedictum lenonem vel intercessorem alicui honestæ mulieri, committit crimen iniuriarum, licet delictum attentatum non sequatur, & punitur extra ordinem iudicis arbitrio: vel argumento textus in dicta lege prima, paragrapho finali, Digestis de extraordin. crimine. textus in lege prima, paragrapho omnem, Digestis de iniur. textus in lege sed est questionis, paragrapho finali, eodem titulo. textus in lege attentari, eodem titulo. textus in l. item Labeonem, paragrapho si quis virgines, eodem titulo. textus in paragrapho iniuriar. in fine, Institut. eodem titulo. textus in l. quinta, titulo nono, 7. parte. Nota igitur pœnam lenocinij contra committentem vel inducentem mulierem nuptam, vt adulterium committat: nam si adulterium fuerit perpetratum perfecte & consummate punitur pœna mortis, sin minus pœna arbitraria punitur: de consuetud. tamen huius Regni lenones, vel lenæ, flagel

flagellantur cum mitra, vt tradit Auendañ. *in capite pratorum, secunda parte, capite 16. num. 15.* Julius Clarus *in practica criminali, §. fin. quest. 68. num. 23.*

75 Postremò & finaliter quæro: si mulier coniugata habet filium ex adulterio, de quo ipsa est bene certa, maritus autem hoc ignorat & tractat eum vt filium, & ei intendit bona sua relinquere prout patris est officium, quid faciet talis mulier in conscientia? In quo articulo breuiter & resolutiuè dico, quòd in casu dubio quando mulier adultera hoc non potest cognoscere, quia constante matrimonio promiscuè & sine maximo interuallo habuit accessum cum marito & cum adultero, filius natus præsumitur esse mariti, & non alterius: vnde tam in conscientia quàm in iustitia mulier est secura, argumento textus *in lege miles, §. defuncto in fine ff. de adulter. vbi expressè habetur, quòd filius natus constante matrimonio ex muliere coniugata præsumitur esse legitimus: dato casu quòd probetur illo tempore esse adultera, cuius verba sunt: Cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse, & ad hoc notat & commendat ibi Angelus de Perus. & alij Doctores: & illam textum ad hoc reputat singularem & vnicum idem Angelus in lege septimo mense, ff. de statu hominum, reputat etiam singularem & vnicum Baldus in lege si matre, prima columna, numero secundo. Codice de suis & legit. hered. notab. etiam commendat idem Baldus, in lege filium definimus, prima lectione, secunda columna. in fine, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. idem Baldus in lege si vicinis, Codice de nupt. idem Baldus in rubric. Codice de pr. bat. finali columna, idem Baldus in lege secunda, Codice de commun. seruo manumis. idem Baldus in lege prima, Codice qui accus. non possunt, undecima columna, num. 52. Paulus de Castro in lege tertia, ff. de liber. & posthum. secunda columna, numero tertio. Abbas Panorm. in capite penultimo, secunda columna, numero septimo, de adult. & ibi Bald. & communiter alij Doctores, idem Abbas in capite per tuas, prima columna, in fine de probat. idem Abbas in capite transmissa, 2. columna, numero nono, qui filij sint legitimi. Hippolytus de Marsiliis in lege prima, §. ad question. penultim. prima columna, numero 20. de question. Palac. Ruuius in sua repetitione, capite per vestras, de donation. inter virum & uxorem, 35. folio 2. columna, numero 12. Pro qua sententia & conclusione facit textus notabilis in lege nona, titulo decimo quarto, tertia parte, si verò talis mulier bene est certa quòd filius est natus ex adulterio, tunc si potest sine periculo hoc filio reuelare, faciat, & inducat eum vt ingrediatur ordinem Fratrum mendicantium, & ibi profiteatur, vt marito non possit succedere, vel si remaneat in sæculo, quòd repudiet hæreditatem: si verò non audet hoc reuelare, vel dato quòd fecit, nec potuit eum ad hoc inducere, tunc si habet bona ex quibus satisfacere possit, debet tantum dare & restituere aliis filiis vel hæredibus ab intestato, vel eis quibus verisimiliter sciret quòd relinqueret si illum filium putatiuum non haberet: & si id verisimiliter non posset scire nec cognoscere, illud det & restituat pauperibus pro eo à quo bona illa sunt oblata: si verò non audet hoc reuelare propter periculum homicidij, nec habet bona, ex quibus satisfacere*

Ant. Gomez ad Leg. Tauri.

possit tunc conteratur & pœniteat, & erit secura in conscientia, cum aliud facere non potest: nam cum ex vna parte sit damnum bonorum, ex alia graue periculum personæ, debet eligere minus damnum, argumento text. *in cap. nerui, & cap. duo, decima tertia distinctione, cum similibus.* Et in expresso istam sententiam, & resolutionem probat textus, in genere; *in capite officij, de pœnit. & remiss.* vbi textus loquitur in isto casu, & dico quòd mulieri debet iniungi competens satisfactio per discretum Sacerdotem: & argumento illius textus, & aliorum iurium tenet & declarat ibi Innocent. Hostiens. Ioannes Andreas Antonius de Butric. Panorm. Cardinalis; Ancharanus Collectarius, & communiter Doctores Ancharanus notat *in regula possessor mala fidei, de regul. iur. 13. columna, numero vigesimo secundo.* Summa Syluestrina *in parte adulterium, prima questione.* Summa Angel. *in parte, adulterium, quarta questione* & istam quætionem mouet Bartol. *in lege filium eum diffinimus, de his qui sunt sui, vel alieni iuris, in fin. & dicit quòd contingit in quadam Regina.*

TEXTVS LXXXIII.

Quando se prouare que algun testigo depu-
so falsamente contra alguna persona, o
personas en alguna causa criminal: en laqual si
no se aueriguasse su dicho ser falso, aquel o
aquellos contra quien depuso merecia pena
de muerte, o otra pena corporal, que al testigo
aueriguandose como fue falso, le sea dada la mis-
ma pena en su persona y bienes como se le de-
uiera dara aquel o a aquellos contra quien depuso
seyendo su dicho verdadero, caso que en aquel-
los contra quien depuso no se execute la tal pena,
pues por el no quedò de darsela. Loqual man-
damos que se guarde y execute en todos los delit-
tos de qualquier calidad que sean: en las otras
causas criminales y ciuiles mandamos que contra
los testigos que depusieren falsamente, se guar-
den y executen las leyes de nuestros Reynos
que sobre ello disponen. Id est.

Quum probatum fuerit, testem aliquem falso
deposuisse aduersus aliquem aut aliquos in causa
criminali, in qua nisi certò apparuisset dep-
sitionem illius esse falsam, ille aut illi aduersum quos
deposuit, merebantur mortis pœnam, aut aliam cor-
poralem punitionem, testi falso manifestè deprehen-
so irrogetur eadem pœna in persona & bonis, que
ab ipso delatis, depositione ipsius vera existente,
irrogari debuisset, quamuis in illos aduersus quos
deposuit eiusmodi pœna non fuerit irrogata, quan-
doquidem per ipsum non stetit quin in illos ipse ir-
rogaret. Quod præcipimus vt seruetur & fiat in om-
nibus delictis cuiuscunque qualitatis. In aliis cau-
sis tum criminalibus, tum ciuilibus, & præcipimus
vt contra testes qui deposuerunt, seruentur & im-
pleantur leges nostrorum regnorum ea de re dispo-
nentes.

SUMMARIUM.

- 1 *Falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis scienter, & dolose mutat substantiam veritatis in praeiudicium alterius.*
- 2 *Quando & quibus casibus committitur falsitas, & qua sit poena eius?*
- 3 *Qua sit poena fabricantis falsam monetam?*
- 4 *Si quis fabricavit falsam monetam, seu totonderit, vel raserit, vel diminuerit, qua poena puniatur?*
- 5 *Expendens falsam monetam, licet non fecerit eam qua poena puniatur?*
- 6 *Qua sit poena eius qui fabricavit scripturam falsam.*
- 7 *Testis qui falsum testimonium dixerit in causa civili vel criminali qua poena puniatur?*
- 8 *Ille qui dixit falsum testimonium contrarium in causa haeresis, qua poena puniatur?*
- 9 *Testis qui dixerit falsum testimonium in causa adulterij, qualiter puniatur?*
- 10 *Iudex qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquem condemnavit, qualiter puniatur.*
- 11 *Quando quis dolose mutat sibi nomen in praeiudicium alterius, qualiter puniatur?*
- 12 *Quando quis mensuras publice signatas, mutaverit vel corruperit, qua poena puniatur?*
- 13 *Regulariter qua sit poena falsi?*
- 14 *An in hoc delicto falsitatis admittatur appellatio?*
- 15 *Si iudex, tabellio, vel testis dicat, & affirmet se fecisse falsitatem, an talis confessio probet in praeiudicium tertij, quando non fuit facta in plenario iudicio?*
- 16 *Insignia Doctoralia & eorum significatio?*
- 17 *Duodecim privilegia Doctoratus.*
- 18 *Doctor qui per viginti annos legerit, efficitur iubilatus, & illustris, sicut ille qui clarissimo sanguine fuerit natus.*

L E X L X X X I I I . finalis.

- 1 **N**Ota dispositionem huius legis, pro cuius perfecta intelligentia, & declaratione dico quod falsitas est delictum publicum quod committitur quando quis scienter & dolose mutat substantiam veritatis in praeiudicium alterius: textus est *in lege quid sit falsum, & quasi per totum, ff. ad legem Corneliam, de fals. text. in lege prima, & per totum, Codice eodem titulo. textus in Authent. de instrumentorum cantela & fide, versiculo primo, collat. 6. cuius verba sunt: Nihil est aliud falsitas nisi veritatis mutatio. textus in lege 1. & per tot. tit. 77. part.* Circa quod duo principaliter sunt videnda. Primum est, quando, & quibus casibus committatur falsitas. Secundum est, qua sit poena eius?
- 2 Quoad primum dico quod primo committitur falsitas quando quis fabricat falsam monetam Regis, vel Principis non recognoscentis superiorum. Quo casu propter gravitatem criminis alteratur, & aggravatur poena: quia de iure antiquo ff. liber homo damnabatur ad bestias, servus vero puniebatur poena mortis: textus est *in lege quicumque, ff. ad legem Corneliam de fals.* cuius verba sunt: *Quicumque nummos aureos partim raserint, partim tinxerint, vel finxerint, si quidem liberi sunt, ad bestias dari: si servi, supremo supplicio affici debent.* Hodie tamen de iure novo Co-
- 3

dicis, modo reus delinquens sit liber, modo servus, punitur poena mortis ignis & publice concrematur, & omnia bona eius confiscantur: & hoc casu dicitur committere crimen laesa maiestatis: textus est formalis & expressus, qui quotidie practicatur *in lege secunda, Codice de falsa moneta.* Item etiam eadem poena puniuntur socij, qui scienter praestiterunt favorem, auxilium, vel consilium principalibus delinquentibus. Item etiam eadem poena puniuntur qui domum propriam, vel fundum ad hoc delictum committendum praestiterunt. Item etiam si domus, vel fundus in qua talis moneta falsa fabricatur sit aliena, confiscatur, etiam si dominus eius sit ignorans, dum tamen sit propè ipsam domum vel locum ubi fit & non valde longè, ubi verisimiliter potuit ignorare & non providere, dum tamen sit masculus & maior aetate 14. annor. secus verò si talis domus, fundus, vel locus sit alicuius mulieris viduae, vel minoris: quia tunc non confiscatur, textus est *in lege prima, Codice de falsa moneta, & idem expressè disponit lex penultima, & final. titulo septimo, septima parte, & lex septima, titulo 12. l. 4. for. v.*

Item adde quod ille qui non fabricavit falsam monetam, sed tantum totonderit, raserit, vel diminuerit monetam in aliqua mediante aliquo artificio, de iure antiquo puniebatur eadem poena, scilicet, damnationis ad bestias: textus *in dicta lege quicumque, ff. ad legem Corneliam, de falsis,* ex quo videtur quod hodie puniatur poena mortis, & concremationis, argumento textus *in dicta lege secunda, Codice de falsa moneta,* sed teneas contrarium, imò quod talis tondens, radens, vel diminuens monetam non puniatur poena mortis & concremationis, sed tantum poena damnationis ad bestias: & cum illa non sit in usu, erit ad Galeras: vel arbitraria: nec illa poena corrigitur isto casu, quia textus *in dicta lege secunda, Codice de falsa moneta,* solum loquitur in fabricante, in quo consideratur maius delictum: unde illa lex & eius poena tanquam odiosa non est extendenda: & in expresso ita tenet Bartol. *in dicta lege quicumque, ff. ad legem Corneliam de falsis,* Glossa ordinaria & ibi Cynus, Salycetus, & communiter Doctores *in dicta lege secunda, Codice de falsa moneta* Glossa etiam ordinaria & communiter Doctores *in capite quanto de iureiur.* Hippolytus *in lege qui falsam, ff. ad legem Cornel. de falsis, numero 99.* & idem disponit *lex penult. titulo septimo, septima parte.* Hodie tamen videtur quod debeat imponi poena mortis & confiscationis bonorum, per pragmaticam huius regni fol. 112. lib. pragmaticarum: quae ad literam disponit: quod si quis fecerit, raserit, vel diminuerit monetam teneatur poena mortis & confiscationis bonorum: nec obstat si dicas quod illa pragmatica loquitur in illa moneta aurea vel argentea quae ibi noviter inducitur, & mandavit fieri: quia eadem ratione extenditur ad aliam quamlibet monetam quae postea fiat: & istud est quod sentio.

Item adde quod expendens falsam monetam punitur eadem poena, licet non fecerit: ita probat textus *in lege, lege Cornelia, versiculo, eadem lege, ff. ad legem Corneliam de falsis,* cuius verba sunt: *Eadem leg. exprimitur, ne quis nummos stanneos, plumbeos, emere, vendere, dolo malo vellet,* & ibi notat Bart. & communiter Doctor. Confirmatur quia ille qui utitur instrumento falso punitur si-

cut ille qui fecit text. est in leg. 2. Codice de fide instrument. textus in lege si falsos, Codice ad legem Corneliam de falsis & in expresse ita tenet Angelus de maleficiis in parte, falsar. 2. columna, versiculo quaro, & ibi eius additionator: tenent etiam Doctores præcipue Anania in capite ad falsariorum, de crimine falsi. Hippolytus de Marsil. in lege qui falsam monetam, ff. ad legem Corneliam de falsis numero 64. quod tamen intellige quando scienter expendit prædictam monetam: non verò aliàs: ita probant prædicta iura & determinant prædicti Doctor. vbi suprâ. Vnum tamen, est, quòd ille qui habet & possidet prædictam monetam excusatur si doceat, & ostendat illum à quo eam habuit, licet contra possidentem sit aliqua suspicio: ita probat textus in lege maiorum, Codice ad legem Corneliam de falsis per quem ita tenet Cynus, Iacobus, Butricar. Angelus, de Perus. & communiter Doctores ibi: Abbas & alij Doctores in capite quarto, de iureiuran. Anania & communiter Doctores in capite ad falsariorum de crimine falsitatis. Hippolytus de Marsiliis, in dicta lege qui falsam monetam, Digestis ad legem Corneliam de falsis 11. columna, numero 97.

6 Secundò committit quis falsitatem quando fecit vel scripsit scripturam falsam, vel quando aliquam partem eius, deleuit: textus est in lege prima, §. qui rationibus, ff. ad legem Corneliam de falsis, textus in lege Paulus, eodem titulo cum pluribus aliis eiusdem tituli, textus in lege falsos codicillos, in lege qui veluti, eodem titulo cum similibus. Quod intellige quando talis scriptura aliquam fidem plenam, vel semiplenam, vel indicium faciebat: secus si nullam: ita Bartolus, in dicta lege qui rationibus, & ibi Doctores, & tenet Glossa ordinaria & communiter Doctores in lege domus, & hoc casu si talem falsitatem commisit in aliqua scriptura Regis vel Papæ, punitur pœna mortis: si verò falsitatem commisit in alia scriptura, tunc si est tabellio debet amputari sibi manus dextra, & amittit officium, cum remaneat infamis: si verò sit alia priuata persona incurrit pœnam falsi regularem & ordinariam, quæ est deportatio, & omnium bonorum publicatio, de qua latius & generaliter infra dicemus: textus in lege 6. titulo 7. 7. parte, textus in fin. titulo 19. 3. parte, textus in lege 1. titulo 12. libro 4. foro legum, & attende quòd hoc casu non videtur imponi aliqua pœna confiscationis bonorum: & confirmari potest ista pœna de iure communi per textum in Authentica de mandatis principum, §. coges, collatione 3. vbi exactor publicus pecuniæ, si scribit seminus accepisse quam accepit, punitur hac pœna amputationis manus. Item etiam confirmatur ex antiqua lege in Lombardia quæ dicebat manum incidendam tabellioni conficienti falsum instrumentum: de qua meminit Gloss. in Authent. sed nouo iure, Codice de seruis fugit. Item adde quòd etiam ille qui vtitur instrumento falso committit crimen falsi: textus est in lege 2. Codice de fide instrumentor. in hoc tamen est maxima differentia quòd ille qui fabricauit instrumentum falsum indistinctè tenetur pœna falsi, licet non vtatur eo: vel si vtatur & desistat, tamen ille, qui non fecit nec fabricauit, sed tantum vsus est in eo iudicio: si desistat ante sententiam definitiuam, excusatur. textus est singularis in lege si falsos codicillos. Codice ad legem Corneliam de falsis. & ibi Glossa or-

dinaria & communiter Doctores ille tamen qui semel destitit ab illo instrumento quod arguebatur falsum, non potest amplius eo vti, etiam in alio iudicio: textus est singularis & vnicus in lege 3. Codice de fide instrument. & ibi reputat singularem & vnicum Baldus & alij Doctores.

7 Tertiò committit quis falsitatem, quando productus in testem in aliqua causa civili vel criminali dixit testimonium falsum: textus est in lege 2. ff. ad legem Corneliam de falsis. textus in l. lege Cornelia, §. pœna legis Cornelia, eodem titul. textus in leg. eos, eodem titul. quo casu si dixit falsum testimonium in causa criminali & capitali contra innocentem, punitur pœna mortis, vel eadem pœna qua reus tenebatur, si contra eum verè probaretur delictum: textus est in l. prima, §. præterea, ff. ad legem Corneliam de sicar. ibi, quive falsum testimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur, & ibi ad hoc notat & commendat Glossa ordinaria, Bartolus, Angelus, Hippolytus, & communiter Doctores, & reputat ibi mirabilem Albericus, & illum textum ad hoc reputat singularem Baldus in cap. primo, §. iniuria, fin. columna, & quæstion. de pace iuramento firmando in vsibus feudorum, idem Baldus in lege presbyter. 2. columna, numero 10. de episcopis & clericis idem Baldus in lege iurisiurandi 2. colum. a, Codice de rebus creditis idem Baldus in lege data opera 6. columna, numero 28. Codice qui accus. non possession. Ioannes de Ana. in capite primo, de crimine falsi, tertia columna, in fin. & idem disponit lex 26. titulo 11. 3. partit. Confirmatur etiam, quia accusator calumniosus punitur similitudine supplicij textus est in lege libellorum, in fin. ff. de accus. textus in lege si cui eodem titulo cum similibus textus in lege 2. Codice his qui latrones, per quem dicit ibi Baldus in fine, quòd ille qui facit aliquem capi qui postea reperitur innocens, debet puniri similitudine supplicij: & per hoc fuit quidam decapitatus in ciuitate Perusij. Sed attende, salua eius pace, quòd cum hodie pœna talionis non sit in vsu, eius sententia non posset procedere, sed teneretur pœna extraordinaria. Dubium tamen erat de iure communi, an ista sententia & conclusio procederet eo casu quo ille contra quem dictum fuit testimonium non fuit condemnatus: quia ante sententiam apparuit de falsitate? Et videtur quòd non: sed tantum eo casu quo est sequuta mors vel pœna corporalis. Primò, quia vt dixi, hodie pœna talionis non est in vsu. Secundò quia hoc probat prædicta lex partitæ, quæ loquitur eo casu quo pœna est mandata executioni. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd vtroque casu tenetur pœna mortis vel simili pœna corporali: quia reus teneretur si contra eum verè probaretur delictum: & in expresse ita probat textus in dicto Paragrapho præterea, probat etiam textus notabilis in capite satis in fine 33. quæstione 5. quem ad hoc notant & commendant ibi Doctores: illum etiam ad hoc commendat Felinus in capite sicut de testibus 2. columna, numero 2. & istud est quòd expresse voluit & disposuit ista nostra lex finalis Tauri: & ista est eius principalis decisio.

8 Quæro tamen circa hoc, si fortè testis falsum testimonium dixit contra alium in causa hæ-

reus, vtrum possit pœnitere sicut reus poterat, licet contra eum probaretur delictum? Et breuiter dico quod non: quia talis falsus non tenetur de hæresi, sed de crimine falsi, in quo non habet locum pœnitentia: & in expresso ita tenet Iacob. de Aretin. *in lege fin. Codice de accusationib.* & ibi Cynus, 1. column. *versicul. 3. queritur.* Alber. 2. column. *versicul. sed quid si aliquis.* Bald. 1. column. numero 3. Angel. de Perus. *in fin. numero 3.* & per consequens teneretur eadem pœna qua reus teneretur si delictum hæresis probaretur: & certè esset iustissima pœna, licet aliquando soleat practicari contrarium: imò quod leuior & arbitraria pœna imponatur.

9 Item etiam quero, si testis dixit falsum testimonium in causa adulterij contra aliquos, & probetur falsitas, qua pœna talis testis puniatur? Et videtur quod pœna mortis: quia eam potest maritus imponere ipsis adulteris, cum per leges nostras regias possit maritus adulteros interficere. Ex aduerso tamen videtur quod talis testis non teneatur pœna mortis: quia illa non est præcisa, certa, nec determinata per nostras leges Regias in causa adulterij: sed tantum est pœna arbitraria posita in voluntate & facultate mariti, cum ambo, hoc est, adulter & adultera tradantur marito vt de eis & bonis eorum faciat quicquid velit: vnde videtur, quod hoc casu talis testis falsus puniatur pœna arbitraria, sicut de iure communi: & certè quæstio est dubia, noua, & singularis: in qua primo videtur quod talis testis teneatur pœna iuris communis vel aliter & secundo videtur quod talis testis ponatur in potestatem eorum contra quos testimonium tulit super adulterio. Vel aliter, & tertio dico quod videtur quod talis testis teneatur pœna mortis: quia ad talem pœnam se extendebat pœna, & delictum adulterij super quo deposuit, & iam iste casus contigit de facto in Cancellar. Regia de Valladolid: & quæst. fuit valde dubia, & fuit diuersitas & discordia inter ipsos iudices, & processus fuit ad alios remissus, & finaliter fuit imposita pœna mortis: & certè ista pœna, & opinio videtur mihi iusta, & tenenda.

10 Item adde quod sicut testis deponens falsum testimonium in causa criminali puniatur pœna mortis, eadem qua ipse reus delinquens puniretur si contra eum probaretur delictum, vt supra proximè dixi, & disponit nostra lex finalis Tauri: ita eodem modo iudex qui dolo, pretio, vel malitia iniuste aliquem condemnauit in causa criminali, tenetur pœna mortis, vel eadem qua ipse condemnatus afficiebatur: textus est singularis & vnicus *in lege lex Iulian. §. fin. ff. ad leg. Iulian. repetund.* quem ad hoc reputat singularem & vnicum Baldus *in lege presbyteri, la prima Codice de Episcop. & cleric. 2. column. numero 10.* licet littera eius sit corrupta in allegat. illum etiam dicit mirabilem Baldus *in lege vnica, Codice ex delictis defunctorum penultima columna* facit etiam textus *in lege 1. & per totum, ff. quod quisque iuris.* per quem ita tenet Baldus *in rubric. Codice de pœna iudicis qui malè iudicauit.* & idem disponit lex *notabilis Part. 24. tit. 22. 3 p. & l. 4. in fin. tit. 30. 7. p.*

Si verò dixit falsum testimonium in causa cri-

iminali, non tamen, capitali, tenetur pœna ordinaria falsi, de qua inferius dicam: si verò dixit falsum testimonium in causa ciuili, indistinctè tenetur pœna ordinaria falsi, & tenetur parti ad notabile interesse: ita dicunt & probant prædicta iura superiora: & probat etiam *prædicta lex partita.* Vnum tamen est quod hoc casu hodie in isto regno imponitur sibi pœna extractionis dentium: ita disponit *lex 3. tit. 4. foro legum,* quæ tamen esset seruanda in locis vbi de consuetudine seruatur. Similiter etiam tenetur pœna falsi testis, qui accepit pecuniam etiam pro veritate dicenda: textus est notabilis *in lege prima, versiculo, sed & si quis, Digestis ad legem Corneliam de falsis.* & ibi notat & commendat Bartolus & communiter Doctores cuius ratio est, quia ille qui tenetur aliquid facere gratis, si pro eo recipiat pecuniam, turpiter recipit: vt *in lege 1. & 2. cum simil. Dig. de condit. ob turp. caus.*

Quartò committit quis falsitatem quando dolosè & fraudulenter mutat sibi nomen, vel cognomen causa alium decipiendi: textus est *in lege falsi nominis, Digestis ad legem Corneliam de falsis.* cuius verba sunt: *Falsi nominis vel cognominis asseneratio pœna falsi coercetur.* & ibi notat Bartolus, & communiter Doctores, & iam vidi de facto quod quidam creditor non habebat nisi vnum testem contra debitorem pro quodam debito probando, & illum induxit vt deponeret in causa, expresso nomine proprio: & postea iterum & secundò mutatis vestibus & mutato nomine deposuit, vt sic creditor obtineret, & punitus fuit pœna falsi.

Quintò committit quis falsitatem quando mensuras publicè signatas vel approbatas corrumperit, licet hoc casu mitiori pœna puniatur: quia condemnatur in duplum eius damni quod incurrit ille qui cum eo contraxit, & per tempus in exilium datur, textus est *in leg. penultima, ff. ad leg. Corn. de falcid.* textus *in leg. annonam, ff. de extraord. crimin.* textus *in leg. arbitrio, §. de eo, ff. de dolo.* & ibi glossa ordinaria, & communiter Doctores, text. *in l. 7. part. text. in l. 1. tit. 10. lib. 3. foro ll. vbi vide bonam Glos.*

Sextò committit quis falsitatem quando fecit partum suppositum: textus est *in lege qui falsum, §. 1. ff. ad leg. Cornel. de falsis.* textus est *in l. lege Cornelia, eod. titul.* textus *in lege 1. Codice eod. titul.* textus *in lege hi tamen, ver. nam & filius ff. de accus. in lege 3. tit. 7. 7. part.* per quæ iura aperte venit reprobanda sententia Innocent. & aliorum Doct. *in cap. quia verisimile, de presumpt.* & Abbatis Felin. & aliorum *in capite asserre, eod. titul.* vbi dicebant quod hoc casu imponitur pœna mortis: quia certè non imponitur nisi pœna falsi quæ est longè minor, vt statim proximè dicam.

Item adde quod regulariter in hoc crimine falsi pœna est deportatio, & omnium bonorum publicatio: & hoc in libero homine, in seruo verò est pœna mortis: textus est *in lege 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de fal.* cuius verba sunt, *pœna falsi vel quasi falsi deportatio est, & omnium bonorum publicatio: & si seruus eorum quid admisserit ultimo supplicio affici iubetur.* text. *in §. item l. Corn. de falsis.* *Institut. de pub. indic.* Adde tamen quod cum hodie ista pœna non possit imponi quia nulla ciuitas vel iurisdictio habet insulas in quibus ista pœna practicetur. Item etiam nec regulariter hodie

hodie habeat locum confiscatio omnium bonorum pro delictis, *ut in authentica bona damnatorum, Codice de bonis prohibet.* quod in isto delicto falsitatis & simili imponetur hodie in isto regno pœna arbitraria, secundum qualitatem delicti & personarum, argumento textus notabilis *in lege hos accusare, §. omnibus, Digestis de accusatione.* vbi habetur quod quando pœna imposita à lege non potest cadere in aliqua persona ex aliqua causa, imponitur per iudicem pœna arbitraria: textus *in lege hodie, Digestis de pœnitentia, cum similibus,* & in expresso fundamento & consideratione ita tenet Gandinus Doctor antiquus *in tractatu in titulo de falsariis 4. columna, versiculo, sed cum hodie,* sequitur Gregorius *in lege 6. titulo 7. parte 7. verbo desterrado.* Clarus libro 5. *sententia numero 31.* notabiliter & melius quàm alibi Albertus de Rosat. *in lege §. fin. ff. ad legem Cornelianam de falsis.*

14 Item adde quod in hoc delicto falsitatis non admittitur appellatio: textus est *in lege 1. Codice de falsa moneta, versiculo appellandi;* cuius verba sunt: *Appellandi etiam privato licentia denegatur,* textus *in lege 2. eiusdem tituli in verbo illico,* licet illa iura possent intelligi in delicto qualificato falsæ monetæ: non verò in alio delicto falsitatis: & istud videtur verius, & tenendum.

15 Dubium tamen maximum est circa prædicta, si index qui tulit falsam sententiam, vel tabellio qui fecit falsum instrumentum, vel testis qui dixit falsum testimonium, dicant & affirmant in articulo mortis eos, falsitatem commisisse, talis confessio legitime probet? Et breuiter & resolutiue dico quod non: ita probat textus *in lege si quis in graui, §. si quis moriens, Digestis ad Syllan.* & ibi expressè tenet Bartolus Albertus Angelus, Baldus, & communiter Doctores textus *in lege generaliter, Codice de non numer. pecun.* & ibi tenet Bartolus, *fin. columna, in fin.* textus notabilis *in lege In di, Digestis de probat.* textus *in lege Seia, ff. ad Velleian.* & ibi Paulus textus *in lege 1. §. si quis filium, ff. de Carbon. edicto,* textus *in lege mater, Codice de calumnia,* & tenet Baldus, *in authentica si dicatur, Codice de testibus penultima columna,* Salicetus, *in lege qui falsa, Digestis de testibus Iason in lege 1. ff. de eo per quem factum est,* idem Iason *in lege insurandum, §. procurator, ff. de iureiur. numero 25.* Felinus *in capite litteras de presumptionibus,* cuius ratio est, quia tendit in præiudicium tertij. Item etiam quia non deponit solemniter in iudicio: ita dicit Baldus *in dicta Authentica si dicatur, Codice de testibus penultima columna.* Item etiam quia non omnis, qui moritur est Ioannes Euangelista, vt dicit idem Baldus, *in cap. 1. vasalli, el. 1. in fine de pace Constantia, in vsibus feudor.* Quod tamen intellige quando talis confessio defuncti reperitur sola: secus tamen est si cum ea concurrant alia indicia: quia tunc plenè probat: quia non est credendum quod in tali articulo quis contra se & propriam conscientiam testimonium falsum dicat, nec debet præsumi immemor salutis æternæ, *in capite sancimus, 1. questione 7.* & in terminis ita tenet Philippus Decius *in lege 1. Digestis si certum per. 3. columna numero duodecimo.* Hippolytus notabiliter & melius quàm alibi *in repetitione rubric. ff. de fideiussor. numero 19.* dicens quod de hoc est statutum in inçlyta ciuitate Mediolanensi, quod ipse practicauit. Pro qua sententia &

conclusionem circa prædictos Doctores facit textus notabilis non allegatus in proposito, *in lege quæro, §. finali, de adil. edict.* vbi habetur quod seruo vili & infami de facto proprio credendum est: & eius confessio plene probat, si cum ea concurrant alia indicia: & commendat ibi Albericus, Baldus, Salicetus, & communiter alij Doctores. Notat etiam & commendat Bartolus, *in lege cum filiusfamilias, Digestis de verborum obligat. final. columna.* Confirmatur etiam, quia probatio non semper ruditer, & vulgariter debet intelligi, quod debet fieri per duos testes vel propriam confessionem, sed per alias legitimas vel probabiles coniecturas, per quas iudex possit moueri, & ad perfectam credulitatem perducere: textus *in lege 3. §. tu magis, ff. de testibus,* cuius verba sunt: *Quæ argumenta ad quem modum probanda cuique rei sufficiant, nullo certo modo definiri potest: hoc ergo rescribere possum summam, non uti, ne ad unam probationis speciem cognitionem statim allegari debere, sed ex sententia animi tui te existimare oportere, quid aut credas, aut parum tibi probatum opineris,* & ibi communiter Doctores. Ex quibus resultat prædicta sententia & conclusio bene confirmata, quod sola confessio alicuius tertij de facto proprio etiam in præiudicium tertij concurrentibus aliquibus indiciis, plenè & sufficienter probat.

Et istum casum habui de facto in mea propria persona & proprietatis Vesperorum cathedra quam ad præsens possideo, quàm potius misericordia diuina habui, & obtinui quam alio iuris titulo, vel via ordinaria iustitiæ: in qua fuimus quatuor oppositores, scilicet Doctor Velasco, Doctor Torres, Licentiatus Sanchez Regij auditores: & similiter ego qui obtinui victoriam Cathedræ in qua fuerunt plusquàm mille suffragia: & summalis differentia fuit orta inter me & peritissimum prædictum Doctorem de Velasco: quia inter nos fuit maxima & omnimoda paritas & æqualitas inter suffragia, cursus, & qualitates eorum: & facta regulatione omnium per rectorem & consiliarios, inuenerunt prædictum Doctorem de Velasco excessisse in solo tertio vnici cursus, & prætextu eius protulerunt sententiam pro eo, & miserunt eum in possessionem prædictæ cathedræ, quam habuit & possedit plusquàm per annum continuum, & fructus & redditus percepit: post quæ omnia viso processu, & præhabito consilio & deliberatione, conquestus fui coram Imperatore & Rege nostro, qui libenter audiuit petitionem meam, & remisit causam celeriter pertractandam in Cancellaria regia de Valladolid, vbi lis & causa durauit plusquàm per annum: & in effectu & substantia dixi & allegari esse erratum in calculo & regulatione: quia in votis & suffragiis meis erat & continebatur vnus cursus plusquàm numeratus fuit, de quo constabat ex proprio errore calculi & processu. Secundò & principaliter allegabam quod dato quod in calculo & regulatione non esset erratum, quod prædictum tertium cursus in quo prætendebat excedere Doctor Velasco, non erat excessus: quia non potest inueniri in victoria alicuius cathedræ minor excessus quàm vnus cursus integralis, qui fit ab scholari & auditore infra annum vel maioris partis, & in tertia, quarta, vel dimidia parte anni non fit: nec potest fieri aliqua pars cursus, cum sit actus indiuiduus, qui requirit totalem consummationem, & perfectionem,

nem, in quo pars non offert tantam vtilitatem respectu partis, sicut totum respectu totius: & secundum hoc eramus pares & æquales & ratione antiquitatis, ergo eram præferendus per constitutiones nostras, dicentes, quòd si in petitione cathedræ plures Doctores vel magistri concurrerint, cæteris paribus, antiquior in gradu præferatur. Tertio, & principaliter allegabam quòd plures scholares & studentes qui vota & suffragia sua dederunt in prædicta cathedra erant inhabiles, & nullo modo erant capaces eorum specialiter quidam vocatus Ioannes Nunnez contra quem durante lite allegavi non esse facultatis legalis, nec habuisse votum & suffragium, & falsò votum dedisse ex maxima amicitia: & contigit quòd isto medio tempore interfecit quadam nocte Baccalaureum Ximenez, in cuius domo habitabat, & eius erat commensalis, & fuit captus & incarceratus per iudicem ordinarium vniuersitatis, & superuenit Licentiatus Ioannes Curialis iudex cum speciali commissione regia, & fregit carceres iudicis scholastici & statim sine longa mora eum condemnauit ad mortem, & publice furca suspendi fecit: qui dum duceretur per vias publicas & plateas, ductus fuit per domum meam me absente in prosecutione cathedræ, & eius litis, & alta voce clamauit & vocauit vxorem, filios, & familiam meam: & coram eis dixit & confessus fuit qualiter votum & suffragium falsum dedit contra me, sine eo quòd aliquem cursum haberet, nec esset facultatis legalis: sed omnino & ex pluribus causis inhabilis ad votum & suffragium ferendum: & qualiter ipse illud præstitit pro Doctore Velasco in secreto, prout vota præstantur: & finxit & affirmavit se habuisse quatuor cursus, & ita posuisse in schedula sua, quòd hoc manifestabat & declarabat pro remedio suæ conscientiæ: & iterum atque iterum in patibulo & furca antequam expiraret hoc pluries clamando dixit declarauit, & vocibus & lachrymis à me, licet absente, & familia mea veniam implorauit: & postea in prædicta Cancellaria regia coram prædictis iudicibus causæ, inter omnia alia quæ in fauorem proprium allegavi fuit, quòd votum & suffragium huius condemnati non deberet valere, & per consequens deberent auferri de computatione & regulatione Doctoris de Velasco quatuor cursus quos iste dixit habere: ex quo resultabat quòd mihi deberet adiudicari prædicta cathedra, & allegabam in fauorem, quòd ista erat confessio defuncti de facto proprio: cum qua concurrebant alia plura indicia, & secundum hoc plenè & sufficienter probabat, licet tenderet in præiudicium tertij: hoc est prædicti Doctoris de Velasco, iuxta prædictam superiorem communem sententiam & conclusionem quam fundavi. Nam primò allegavi & probavi maximam amicitiam quam habebat cum prædicto Doctore de Velasco. Secundò quia etiam in articulo mortis dixit fabricasse falsitatem in matricula, certo modo & signo: & ita apparuit & inuentum est. Tertio quia antequam votum & suffragium dedisset, dixit & confessus fuit coram pluribus amicis quòd non erat facultatis legalis, & timebat poenam falsi.

Quarto quòd in aliis cathedris legalibus nunquam repertus fuit votum dedisse, nec scriptum esse in Matricula. Quintò quia postquam votum & suffragium dedit in prædicta cathe-

dra, dixit & confessus fuit coram pluribus, qualiter ingressus fuit claustrum Rectoris & Confiliariorum secretè, me illum non vidente ad opponendam exceptionem, & tandem pertransiuit inter alios sicut moneta falsa.

Sextò etiam & finaliter probavi alia quam plurima quæ hic non infero, per quæ mihi fuit adiudicata prædicta cathedra: & in gradu supplicationis fuit sententia confirmata non tamen fuerunt fructus mediij temporis, lite durante percepti, mihi restituti, sed remanserunt penes prædictum Doctorem de Velasco, quia possidebat cum titulo, argumento textus *in lege iuste possidet Digestis de acquirenda possessione*. Fateor tamen quòd aliqua personæ ex timore conscientiæ propriæ mihi restituerunt plusquam mille aureos pro aliqua satisfactione damani & præiudicij, quòd incurri propter iniusta & illicita negotia contra me adhibita & commissa durante vacatura.

In qua proprietatis vesperorum, cathedra fauente gratia & misericordia diuina, maxima & mihi possibili cura & solitudine, legi per viginti annos à lucrosa aduocatione: & negotiis temporalibus me abstibendo, & in reddenda vera & solida doctrina, & pauperibus incarceratis subueniendo omne tempus consumendo. Ex quo licet Doctor honesta vita & legali scientia præditus plurima & singularia priuilegia consequatur: primum quia talis Doctor maximè actualiter legens in aliqua Vniuersitate præcedente riguroso examine, approbatus à scholastico vel patricio & sic ab antiquiore suæ facultatis de eius commissione insignia Doctoratus conceduntur quæ principaliter sunt quinque, scilicet ascensio cathedræ, in signum perfectionis acquisitæ Doctrinæ, argumento textus *in capite multi 40. distinctione*, impositio byrreti cum flosculo rubeo in signum coronæ acquisitæ in fortissimo certamine, non minus quam milites qui gladiis, clypeis & thoracibus defendunt rempublicam, argumento textus *in capite si quis virorum 30. distinctione*, & *in lege aduocari, Codice de aduocat. diuers. indic. & in lege unica, Codice de athleticis*. Præsentatio libri clausi & aperti, in signum sapientiæ, in eius corde & pectore clausæ, pro eruditione & doctrina totius mundi, argumento textus *in capite habeo librum 16. distinctione*, annuli subharratio in signum desponsationis legalis sapientiæ, argumento textus *in capite femina 3. questione 5. osculi exhibitio*, in signum pacis & amoris Dei & proximi, argum. textus *in capite pacem de consensu distinctione 3.* & in terminis hæc insignia ponit Gloss. singularis in iure iuncto textus *in clement. de Magistris*, & ibi communiter Doctores in locis supra allegatis.

Secundum priuilegium est quia non debet in ius vocari sine venia, & habet iudicem proprium & particularem scholasticum, vt *in lege quorries, Codice de dignitatibus, libro secundo in authentic. habita, Codice ne filius pro patre. & in clem. 1. & 1. de magistris*, & vtrouque Doctores & tenet Bart. & alij *in leg. si libertus ff. de in ius vocando*.

Tertium priuilegium est: quia non potest incarcerari pro debito civili, ita probat textus *in lege medicos. Codice de profess. & medic. libro 10.* & ibi Platea & communiter Doctores.

Quartum priuilegium est : quia non potest torqueri stantibus iudiciis , ita probat textus *in lege milites* , *Codice de quest.* & ibi notat Cynus Alber. & communiter Doctores textus *in lege si excepta* . *Codice de malefic. & mathem.* & ibi Salic. & alij Doctores & tenet Glossa ordinaria *in lege omnes §. praterea de episcop. & cleric.* Bartol. & communiter Doctores *in lege omnes iudices Codice de decurionibus* , lib. 19. Felin. *in rubric. de magistris.* & dixi & tenui *in materia delictorum capite 13.*

Quintum priuilegium est : quia pœnis plebeiorum affici non potest , ita probat textus *in lege desertorem* , §. *pœna militari* , ff. *de re militari* , & tenet Glossa ordinaria *in lege 1. §. praterea* , *Codice de episcopis* , & clericis , & ibi communiter Doctores Baldus & alij Doctores *in capite cum quidam de iureiuran.*

Sextum priuilegium est : quia efficitur immunitis & exceptus ab omnibus subsidiis , tributis , & muneribus personalibus quæ aliis plebeiis , & popularibus personis imponuntur , textus est *in lege medicos* , *Codice de professione & medic.* textus *in lege prima Codice de immunitate publica* , libro 10. & utrobique communiter Doctores.

Septimum priuilegium est : quia potest arma impune portare omni tempore , & loco prohibito ita probat textus *in dicta lege medicos* , & ibi Bartolus & communiter Doctores.

Octauum priuilegium est : quia debet sedere cum ipso iudice ordinario , in loco , ubi iudicium exercet , nisi compareat in sua propria causa ita probat textus *in lege 1. Codice de officio ciuil. iudic.* & ibi Doctores & tenet in specie Felin. *in rubric. de magistris.*

Nonum priuilegium est : quia excusatur litigator à condemnatione expensarum : item etiam excusatur iudex in syndicatu , si litigauit vel proferat sententiam secundum opinionem probabilis Doctoris , contra communem opinionem argumento textus *in capite ut debitus de appellatione* , & *in capite 1. de postul. libro 7.* & tenet Abb. *in capite 1. de postulat. pred.* Cardin. *in clem. 2. de magistris 3. columna* , numero 16. Baldus & alij Doctores *in lege fin. Cod. de pœna iudic. qui malè iudic.*

Decimum priuilegium est : quia potest expellere fabrum D. vel malleantem iuxta domum suam , ita Glossa ordinaria *in lege 1. ff. soluto matrimonio in Glos. fin.* argumento illius textus & ibi tenet Bartolus & communiter Doctores præcipuè Iason numero 45. idem tenet Bartolus & alij Doctores *in lege 1. Codice de stud. liber verbis Romæ. lib. 11.* cuius ratio est ne impediatur ingeniosa speculatio litteralis , quæ tendit in fauorem publicum.

Vndecimum priuilegium est : quia talis Doctor & vxor eius vidua , si non mutat statum & filij , & descendentes eius gaudent omni illo commodo , priuilegio , dignitate , & prærogatiua qua vtuntur , & gaudent nobiles & claro sanguine decorati : quia scientia nobilitat hominem sicut antiqua progenies ita probat textus *in lege 1. §. est quadam Codice de variis & extra cognit. textus in lege proximus* , *Codice de proxim. sacrosanctis scripturis* libro 12. textus iuncta Glossa *in lege societatis* , §. *societas* , ff. *pro socio* , textus *in lege prouidendum* , *Codice de posthum.* textus *in lege medicos* , *in lege magistris* , *Codice de professione* , & *medic.*

libro 10. textus *in clement. 2. de magistris* & utrobique communiter Doctores & Petrus Lenanderius *in 6. volumine* , tractatu 2. parte , de Doctor. p. riuil.

¶ Duodecimum maius & excellentius priuilegium est : quod talis Doctor , qui legerit & docuerit in proprietatis cathedra. In vniuersitate approbata : sicut nostra Salmantina per viginti annos iubilatus & illustrem veteranorum militum titulum & dignitatem acquirit sicut dux , Comes spectabilis clarissimus velut ille qui est ad latus principis , textus est *in lege vnica* , C. *de professoribus qui in urbe Constantinopolitana docentes legem meruerunt comitiuam* libro 12. & ibi Glossa ordinaria , Bartolus , Platea , & communiter Doctores textus *in lege vnica* , *Codice de comitibus & Archiatris sacri Palatii* , eodem libro , & ibi etiam communiter Doctores textus *in lege 1. & per totum* , ff. *de priuilegiis veteranorum* , tenet etiam Bartolus *in proœmio* , ff. *veter. 1. columna* , numero 11. Alexander , & moderni , *in lege 2. §. si prius* , ff. *de vulgar. & pupill.* & idem expressè disponit lex 8. titulo fin. 2. parte , & idem hodie disponunt constitutiones nostræ Vniuersitatis. Et talem titulum & dignitatem licet immeritus & indignus , solo fauore & gratia diuina consequutus fui , quia in hac Vniuersitate Salmanticensi prius omnes cathedras in iure ciuili ordinarias & salariatas habui & obtinui , duas quidem institutionum , duas etiam Codicis & vnam quæ sola est Digesti veteris , & postea duas quidem proprietatis vesperorum , in quarum secunda legi per dictos viginti annos , in quibus principales materias totius iuris ciuilis perlegi & discurre , & eas posui , & collegi in scriptura publica.

Aduertendum tamen , quod oportet , quod istud tempus 20. annorum quis legat continuè & non interpolatim : vt quis legat per certos annos in vna Vniuersitate , & postea sumpto officio diuerso , vel ex alia causa vel impedimento desinat legere sine licentia , & speciali mandato eius , & denique postea in eadem vel diuersa vniuersitate iterum velit legere & perficere , quia non sufficit , ita probat textus valdè notabilis *in lege secunda* , & *tertia* , *Codice de his qui non implenerint* lib. 10. & ibi tenent & commendant Doctor : tenet etiam Platea *in dicta lege vnica* , *Codice de profess. qui in urbe Constantinopolit.*

Circa prædicta tamen necessariò quæro , an Doctor factus & creatus à principe præferatur aliis Doctoribus ? Et resolutiuè dico quod si est factus & creatus , præcedente rigoroso examine , bene præfertur etiam aliis antiquioribus . Si verò solo verbo , non præfertur , argumento textus *in lege 2. ff. de albo scribendo* , & *in lege nemo* , *Codice de aduocand. diuer. iudic.* & in expresso ita determinat Romanus *in lege si verò §. de viris* , ff. *soluto matrimonio 29. falsis* , cum quo transeunt cæteri Doctor. tenet etiam & reputat singulare Iason *in lege 2. §. si prius* , *Digestis de vulgar. & pupillar. 3. columna* , numero 17. & Andreas Sicul. *in proœmio clement.* & Marianus Senensis , *in capite qualiter & quando* , de accusatione , tertio notabili.

Item etiam quæro , an talis Doctor , maximè iubilatus & illustris , præferatur militi , & sic nobili sanguine decorato ? Et certè vtraque pars posset de iure fundari . Sed ista est vera & notanda concordia , quod in actibus militaribus præferatur

feratur miles, in actibus verò Doctoralibus, & literalibus præfertur Doctor. ita singulariter determinat Felinus *in capitulo quarto de magistris*, & sequitur Petrus Lenanderius *in tractatu de Doctor & eorum privilegiis 6. volumine 6. questione 3. part.* in actibus verò ambiguis & promiscuis similiter dicunt prædicti Doctores quòd præferatur Doctor, quasi ex præmio scientiæ literalis maximo labore, & propria virtute acquisito. Sed certè crederem militem ex antiquo, illustri, & clarissimo sanguine præferri: quia iura, & privilegia eorum dicuntur magis antiqua perpetua, & immutabilia, & sic digna præponi altiori loco, argumento textus *in lege 3. ff. de interdictis & relegatis, & in lege 1. §. penultimo, ff. de aqua pluviæ arcend. & in lege dno Marco, Codice de*

questionib. & in lege si Codice de tyronibus lib. 1. cum simil.

Finaliter, & postremò, pro vera, propria, fructuosa & perpetua dignitate ineffabilis cœlestis gloriæ obtinenda, quæ cunctis rebus est præferenda, humiliter summum, & omnipotentem Deum, & dominum nostrum supplico, & lachrymis exoro, ut maximos, & continnos labores, quos in militia literali, & aliis rebus spiritualibus, & sæcularibus propter hunc finem sustinui, respicere dignetur: licet tanto præmio non sunt condigni, sua tamen misericordia, & meritis passionis suæ, & intercessione beatissimæ Virginis Mariæ, & suæ Angelicæ annuntiationis, & aliorum advocatorum meorum eam mihi concedere dignetur. Amen.

